

બિસ્મિલ્લાહ હિર રહમા નીર રહીમ

સદેશ

યુસૂફે ઝેહરા (અજ.) ને સતત યાદ કરતા રહો.

આજના મુબારક પ્રસંગે સૌથી પહેલા ઇમામની સમૂહને એ મહાન હસ્તી અને બકીયએ ખુદાવંદીના વિલાયતની મુબારબાદી પેશ કરીએ છીએ. આપનો ઝીક માત્ર કુરઆની આયતો, રિવાયતો અને હદીસોમાંજ નહી પણ અંબિયાઓના સહીફામાં પણ મળે છે.

આપ એ મહાન હસ્તી છે જે પયગમ્બરે ઇસ્લામ (સ.અ.વ.) ના અંતિમ વસી છે. જેઓ દીન ઇસ્લામને બીજા તમામ ધર્મ પર અગ્રતા અપાવશે અને હરિયાળીથી ભરી દેશે. જે જુલમ અને અત્યાચારની તમામ નિશાનીઓને નાબૂદ કરીને કુફ્રના ધ્વજને નમાવી દેશે. જે શીર્ક અને દંભના મૂળ ઉખેડીને તેના નામો - નિશાન બાકી રહેવા નહીંદે, જે અભિમાન અને બગાવતની બધી ખેતીનઓને ઉજાડી દેશે. જે ગર્વિષ્ટોને તરાજીત કરીને નિર્બળો અને દીનદારોના મસ્તક ઊંચા કરશે. ગુમરાહી ફીત્ના ફસાદના સોદાગરોને નાબૂદ કરી દેશે. જે વેરવિખેર પડેલા દીનદાર અને મુત્તકીઓને એક કેન્દ્ર પર ભેગા કરશે. હુકનો પરચમ જમીન પર લહેરાવશે. જે દોસ્તોને ઇઝઝત અને સ્વમાન આપશે અને દુશ્મનોને અપમાનીત અને તિરસ્કૃત કરશે.

તે ઉમ્મૂલ મોઅમેનીન, મલીકતુલ અરબ હઝરત ખદીજાના લાડકવાયા, સયયદએ અ આલમીન હઝરત ફાતેમાના નૂરે નઝર, અમીરૂલ મોઅમેનીન હઝરત અલીએ મુરતુઝાના લખ્તે - જીગર અને સયયદુલ મુરસલીમ હઝરત મોહમ્મદ મુસ્તુફા (સ.અ.વ.)ના દીલબંદ, મઝહબે - ઇસ્લામના ઝીમ્મેદાર, દીને હુકના તાજદાર, જમીન પર હુક્કતે પરવરદીગાર, હઝરત હુક્કતીબ્નીલ હસન મહદી આખેરૂઝમાનામાં અલયહીસ્સલામની ઝાતે બાબરકત છે.

૧૫ મી શાબાન એ આ ઇમામે બરહુકની વિલાદતની તારીખ છે. આ મુબારક તારીખ આ મહાન મરતબાવાળા ઇમામની વિલાદતતે બાસઆદતની તારીખ છે. જેઓ તમામ અંબિયા અને મુરસલીન, અઈમ્મએ - દીન, અરબાબે ઇમાન અને દુનિયાના મઝલુમ અને નિર્બળ લોકોની આશાઓનું કેન્દ્ર છે. જેમના સદકે આખી દુનિયાનું અસ્તિત્વ ટકી રહ્યું છે. તેઓનો ઝહૂર તમામ અંબિયા અને મુર્સલીનની તાઅલીમની પૂર્ણતા, કુરઆની ઝીંદગી, અઈમ્મા અલયહેમુસ્સલમાના ઇલ્મની અમલી તફ્સીર, મઝલુમ અને નિર્બળ લોકોનો ભરોસાપાત્ર આધાર છે.

જેમના ઝહૂરનો ઇન્તેઝાર કરવો એ શ્રેષ્ઠ ઇબાદત, જેમના

ઝહૂરનો ઇતેઝાર કરનાર પયગમ્બરે ઇસ્લામ (સ.અ.વ.) ની સાથેરહીને શહીદ થનાર સમાન અને જમેના ઝહૂરની દુવા એ શ્રેષ્ઠ અમલ છે. આ સમયે ઇન્તેઝાર કરનારાઓની જવાબદારી કંઈક વિશેષ થઈ પડી છે. ક્યાંક એવું તો નથી ને કે આ (ઇન્તેઝારની) જવાબદારી કંઈક વિશેષ થઈ પડી છે. ક્યાંક એવું નો તથી ને કે આ (ઇન્તેઝારની) જવાબદારી પ્રત્યે આપણી સતત બેદરકારી એ હઝરત અલયહીસ્સલામનાં ઝહૂરમાં વિલંબનું કારણ તો નથી બનતી? ..... જો..... ખુદાના ખાસતા ..... એવું હોય ..... તો આપણું મોટું દુર્ભાગ્ય એ છે કે આપણે પોતે જ આપણા આકાના ઝહૂરમાં વિલંબ થવાનું કારણ છીએ.

આવો, આ ખુશી અને આનંદના મુબારક પ્રસંગે શિયાયાને આલે મોહમ્મદ અયહેમુસ્સલામના એક એક બાળક ખુદાની બારગાહમાં નવેસરથી પ્રતિજ્ઞા કરીને, ગળગળા થઈને આજીજીપૂર્વક દરેક નમાઝે - સુબહ પછી દુવાએ - અહદના આ વાક્યોનું સ્તવન કરીએ : “બારે ઇલાહા, હું મારી જીંદગીની આ સવાર અને જ્યાં સુધી જીવંત રહીશ દરેક સવાર એ હઝરત (અજ.) થી નવેસરથી વાયદો અને પ્રતિજ્ઞા કરું છું એન કરતો રહીશ અને હઝરત (અજ.) ની બયઅતનો ફંદો જે મારી ગરદનમાં પડેલો છે તેનાથી હરગીઝ ફરીશ નહીં અને તેના પર હંમેશા અડગ કૃતનિશ્ચયી રહીશ.”

“બારે ઇલાહા, મને એ હઝરત (અજ.) ના રક્ષણકર્તાઓ મદદગારો, એ હઝરત (અજ.) ની તરફથી બચાવ કરનારાઓ, એ હઝરત (અજ.) ના હેતુઓની પૂર્ણતા કરનાર, એ હઝરત (અજ.) ના હુકમોનું પાલન કરનાર, તેમની હિમાયત કરનારા. તેમના ઇરાદાઓ જાણીને તેની પૂર્તતા કરવા માટે ધસી જનાર અને તેમની હાજરીમાં શહીદ થનારાઓ પૈકી બનાવ.”

“ખુદાયા! જો મારા અને તે હઝરત (ઇમામે ઝમાના અજ.) ની વચ્ચે એ મૌત આવી પડે જેને તે તારા તમામ બંદાઓ માટે નિશ્રીત કરી રાખ્યું છે તો મને મારી કબ્રમાંથી એવી રીતે ઉઠાફજે કે મારુ કફન મારો પોષાક બની જાય અને મારી તલવાર મ્યાનમાંથી બહાર ખેંચીને, નેઝાને હાથમાં લઈને એ હઝરતની દાવત તર ‘લબ્બૈક’ (જે દાવત પર લબ્બૈક કહેવું બધી જગ્યાના લોકોની ફરજ છે.) કહી તૂટી પડું.”

આપણા આકાના ઝહૂર માટે આપણા દિલના બાગને ઇમાન

૧ અને અમલાની હરિયાળીથી ભરી દઈએ, આપણી ભૂલોને સુધારીએ અને એ હઝરત (અજ.) ની રાહમાં પ્રયત્નો અને કોશિશો કરીએ. આપણા જીવન અને અસ્તિત્વને એવી મંઝીલે પહોંચાડી દઈએ કે આપણું વજૂદ ‘ઇન્તેઝાર’ બની જાય.

મહદવીયતની માન્યતા અને એહલે સુન્નતના આલીમો

મઝહબે - ઇસ્લામ એ ઇલાહી મઝહબ છે. તેમ છતાં વર્તમાનયુગમાં વિશ્વકક્ષાઓ મઝહબે ઇસ્લામ વિશે જે ખોટો, ભ્રામક પ્રચાર કરવામાં આવે છે. અને આવા ઝેરી પ્રચાર અને, પાયાહીન શંકા કુશંકા ઊભી કરીને કેટલાક લોકોને 'ઇસ્લામ' ના નામ સાથે દુશ્મની થાય તેટલી હદ સુધી નફરત ઊભરી કરી દીધી છે, બરાબર તેવી જ હાલત ઇસ્લામમાં 'અકીદાએ - મહદવીયત'ની છે. આ ઉપરાંત કેટલાક લોકો એવા પણ છે જે આ અકીદાને સનદ અને હવાલાના કારણે વિવશતાથી કબુલ તો કરે છે પણ હઝરત મહદી (અ.જ.) ની ઝાત અને સિફતો સંબંધેની વિગતવાર હદીસોનો ઇન્કાર કરે છે.

ઇમામ મહદી (અ.સ.) ના અકીદા વિશેની જેટલી પણ ગેર સમજણ ઊભી થઈ છે તે માટે બેપ્રકારના લોકો જવાબદાર છે. પહેલા તો એ લોકો જેને 'નકલી આલીમો' કહેવા યોગ્ય ગણાશે. આપણે ઇતિહાસ પર ઉડતી નજર નાખીએ તો ઇતિહાસ પર ઉડતી નજર નાખીએ તો ઇતિહાસમાં દરેક યુગમાં એવા લોકોના સમૂહ જોવા મળે છે, જેનો પહેરવેશ અને દેખાવ તો આલીમો જેવો જ હતો પણ તેમની પ્રવૃત્તિ, અકીદા અને પૈરવી મુખ્ય હતી. આ પ્રકારના લોકો એજ તેમના વખતની હુકુમતની ઇલાહી હુકુમત સાબિત કરવા માટે જાએઝ અને નાજાએઝ બને પ્રકારની રીતે અને નીતિ અપનાવી લીધી હતી.ફ અને તેમની સાચી - ખોટી વાતોના રક્ષણ માટે જ અકીદા - એ - ઇમામ મહદી (અ.સ.) ની વિરુદ્ધમાં જુદી જુદી રીતે ખોટો પ્રચાર શરૂ કરી દીધો. ક્યારેક એ હદીસોમાં પોતાની પસંદગી મુજબનો વધારો કરીને તેનું અર્થઘટન કોઈ 'નકલી મહદી' વિશે કર્યું જેનાથી તે અકીદાનો પાયો ખોખરા કરી શકાય અને આવા આ અકીદાને પહેલેથી જ માનવાનો ઇન્કાર કરી દઇએ એટલું જ નહિ તેને બિલ્કુલલ ગૈર ઇસ્લામી અને શિયાઓનો કાલ્પનિક અકીદો (માન્યતા) કહેવા લાગ્યા.

“મહદી (અ.સ.)” નો ઇન્કાર કરનારા બીજા પ્રકારના લોકોમાં એ આલીમો છે જેના વિચારો પર “ભૌતિક વિચાર ધારા” (માદી નઝરીયાત) નો ઉંડો પ્રભાવ છે, અને ભૌતિકતા ભળી ગઈ છે. જેના પરિણામે તેઓ (રૂહાની) “આંતરિક” અને “ગૈબી” બાબતોનો કાંતો ઇન્કાર કરે છે અથવા તો તેને ભૌતિકતાના બીબામાં ઢાળવાની પૂરે પૂરી કોશિશો કરે છે. આવા લોકોએ અકીદા - એ - મહદવીયત તો ઠીક “વહી”, “નબુવ્વત”

એટલે સુધી કે “તૌહીદ” ના અકીદાને પણ છોડ્યો નથી તેનું કારણ એ છે કે ભૌતિકતાની વિચારધારાને સ્વીકારી લીધા પછી “ગૈબ”ની કલ્પના કરવી મુશ્કેલ છે, અકીદાએ - મહદી (અ.સ.) માં ગૈબતનો અકીદો છે અને આ અકીદો તે ઓલમાઓ માટે વધારે મુસીબતોનું કારણ બને છે અને તે મુસબીતોથી મુક્તિ મેળવવા માટે, તેઓ પહેલેથી આ અકીદાનો સ્વીકાર કરતા નથી.

મહદવીયતનો ઇન્કાર કરનાર આ બન્ને પ્રકારના લોકોએ ઊભી કરેલી શંકાઓ અને ઇન્કારની પાયાની વાતોના અનેક જવાબો આપી શકાય તેમ છે. પરંતુ અમારા માટે માત્ર અત્રે એ બધા જવાબો રજૂ કરવાનું શક્ય નથી. અહીં જેની ઉપર મુસલમાનો એકમત છે. એટલે કે કુરઆન અને હદીસો ધ્વારા સ્પષ્ટતા. આ વિશે અમે એહલે સુન્નતની કેટલીક ખૂબ જ જુની અને મોઅતબર તફસીરકાર અને મોહદદેસીન (હદીસ વેત્તાઓ) ની સ્વીકૃત કિતાબોમાંથી પૂરાવાઓ રજૂ કરીએ છીએ.

તફસીર કર્તાઓ :

કુરઆને શરીફના તફસીરકારોએ હઝરત ઇમામ મહદી (અ.સ.) વિશે કુરઆનની કેટલીયે આયતો રજૂ કરી છે અને તે વિશે કેટલાય પુસ્તકો પદ્ધતિસર લખાય છે પરંતુ અમે અહીં ફક્ત કેટલીક આયતો રજૂ કરીને સંતોષ માનીશું.

(૧) ઇમામ અબુ ઇસ્હાક સોઅલબી જેઓ વિખ્યાત તફસીરકાર છે તેમની કિતાબે તફસીરમાં હા - મીમ - અયન - સીન - કાફ ની તફસીરમાં લખે છે કે હા નો અર્થ 'હબ', એટલે કે કુરૈશ અને “મવાલી” કૌમ વચ્ચેનો જંગ જેમાં કુરૈશને સફળતા મળશે મીમ - નો અર્થ 'મલક' એટલે કે સલતનતે - બની ઉમય્યા. અયન - નો અર્થ (અયન - લામ - વાવ) એટલે કે અબ્બાસના ફરજંદ અને સીન - નો અર્થ ઇમામ મહદ અલયહીસ્સલામ કરતા લખે છે કે 'સીન' નો અર્થ અલ મહદી. (૧)

મકાતિબ બીન સુલૈમાન અને તેને માનનારા બીજા તફસીરકારોએ કુરાનશરીફની આ આયત 'વ ઇન્નહુ લઇલ્મુન લીસ્સાઅતે' હઝરત મહદી અલયહીસ્સલામના ઝહૂર વીશે હોવાનું બયાન કરેલ છે. (એટલે કે સાઅતનો અર્થ હ. મહદી (અ.સ.) ના ઝહૂરનો સમય). (૨)

“નુરુલ અબ્સાર” ના સંપાદક અહામમ શબલનજી તેમની કિતાબના પાના નંબર ૨૮૮ પર અબુ અબ્દીલાહના હવાલાથી

લખે છે કે તફસીરની કિતાબોમાં કુરઆન મજીદની આયત “લેયુઝહરહૂ અલદ - દીને - કુલ્હેલી વલવ કરેહલ મુશરેકુન” (સુરએ તવબા આયત ૩૩) ની તફસીરમાં લખેલું છે કે આ આયતનો અર્થ હઝરત મહદી અલયહીસ્સલામ છે. જેઓ અવલાદે ફાતેમા (સલામુદ્દાહે અલયહા) માંથી છે.

અઘામા શહાબુદીન જેઓ મલેકુલ ઓલમા શમસુદીન ઇબ્ને ઉમરૂલ હિન્દીના નામથી વિખ્યાત છે. અને સાહેબે તફસીર “અલ બેહરુલ મવાજ” છે. તેઓ તેમની તફસીરમાં અઘામા જાબિર બિન અબ્દુલ્લા અન્સારીથી એક હદીસ નકલ કરે છે કે “જ. જાબિર જનાબે ફાતેમા બિન્તે રસુલ (સ.અ.વ.) નાનામો લખેલા હતા. જેઓ તેઓની અવલાદમાંથી થનાર હતા. એટલે સુધી કે તેમાં તેઓના નવમા ફરઝંદ અલહુજ્જતુદ્દાહ અલ કાએમ ઇમામ મહદી અલયહીસ્સલામ નું નામ પણ હતું. (સાથે એ પણ ઉલ્લેખ હતો કે) તેઓ ગાએબ હશે તેઓની ઉમ્મ ખૂબ જ લાંબી હશે. જેવી રીતે મોમીનો વરયે ઇસા (અ.સ.) ઇલ્યાસ (અ.સ.), અને ખીઝર (અ.સ.), ની ઉમ્મ લાંબી હતી અને કાફીરોમાં “દજ્જાલ અને સામરી” ની ઉમ્મ લાંબી હતી.”

હદીસ વેત્તાઓ:

(૧) એહદમ બીન હમ્બલ તેમની ‘મસનદ’માં અને તીરમીઝી, અબુ દાઉદ અને ઇબ્ને માજાહ તેમની ‘સહાહ’માં હઝત મહદી વિશે એક હદીસ નોંધે છે કે રસૂલે ખુદા (સ.અ.વ.) એ ફરમાવ્યું: લવ - લમ - યબક - મેનદ - દુન્યા - ઇલા - યવ્યન - વાહેદન - લબઅસલાહો - ફીહે - રેજોલન - મીન - અહલેબયતી - યમલૂ - હા - અદલન - કમા - મોલેઅત - જવરા. (૩)

અનુવાદ : દુનિયાની ઉમ્મ અને મુદ્દતમાં માત્ર એક દિવસ વધ્યો હશે તો પણ ખુદા મારી એહલેબયતમાંથી એક વ્યક્તિને મોકલશે જે આ દુનિયાને એ રીતે ભરી દેશે જે રીતે જુલ્મ અને અન્યાયથી ભરેલી હશે.

(૨) આવીજ રીતે બીજી ૫ એક હદીસ હદીસ-વેત્તાઓએ સતત બયાન કરી છે જેનો અનુવાદ એ છે કે “આખરી જમાનામાં એક શખ્સનો ઉદય થશે જેનું નામ માઝું નામ (મોહમ્મદ) હશે એન જેની એજ કુન્નીયત હશે જે મારી છે, તે જમીન જે રીતે જુલ્મ અને અન્યાયથી ભરેલી હશે તેને અદલ અને ઇન્સાફથી ભરેલી હશે તેને અદલ અને ઇન્સાફથી ભરી દેશે. અને જે તેજ મહદી અલહીસ્સલામ છે.” (૪)

(૩) અબુ સઈદ ખુદરી (રહ.) કહે છે કે મેં રસૂલે ખુદા (સ.અ.વ.) ને અમે ફરમાવતા સાંભળ્યા છે કે :મારા પછી

ઇમામોની સંખ્યા બાર હશે અને તેમાં હ. હુસૈન (અ.સ.) ન વંશજમાંથી નવમાં (હઝરત) મહદી (અ.સ.) થશે. (૫)

(૪) રસૂલે ખુદા (સ.અ.વ.) એ ફરમાવ્યું: મહદી મારા સંતાન અને અવલાદે ફાતેમા માંથી છે. (૬)

(૫) રસૂલે ખુદા સલ્લાહો અલયહે વઆલેહી વસ્સલમ ફરમાવે છે કે જેણે મહદી (અ.સ.) ના જાહેર થવાનો ઇન્કાર કર્યો તે એ તમામ ચીજોનો ઇન્કાર કર્યો ગણાશે, જે મારી ઉપર નાઝીલ થઈ છે (એટલે કે તે કાફીર છે.) (૭)

ઉપરની હદીસો ભરોસાપાત્ર અને સ્પષ્ટ છે. જે હઝરત મહદી (અ.સ.) ના આખર ઝમાનામાં ઝહૂર થવા વિશે તેમજ તેમને એહલેબૈતમાં અને ઇમામ હુસૈન (અ.સ.) એન જનાબે ફાતેમા (અ.સ.) ની અવલાદમાંથી હોવાનું સાબિત કરે છે. ખાસ કરીને છેલ્લી હદીસથી એ વાતનો ઇન્કાર કરનાર છે. જો કે અકલમંદોને જાણકારી માટે આ પુરતુ છે. પરંતુ આવો, વધુ સંતોષકારક માહિતી મેળવવા માટે આપણે આ વિષય પર આલીમોની દ્રષ્ટિકોણ પણ જોઈએ.

આલીમો :

(૧) સૈયદ એહમદ ઝયની દહલાન ‘મુફતીએ મક્કા’ મહદી (અ.સ.)થી સંબંધિત હદીસો વીશે અભિપ્રાય આપતા લખે છે કે આ હદીસો કસરત (અધિકતા) અને તવાતુરથી છે. (તવાતુર એટલે કોઈ વસ્તુની હકીકત વિશે મોટા સમૂહે માહિતી આપવી કે જેમાં લોકોનું કહેવું બુદ્ધિ અને સ્વાભાવિક રીતે કઈ ખોટી વાત પર એકમત થવું અશક્ય હોય.) તેમા: કેટલીક હદીસો સહીહ (સાબિત) અને કેટલીક હસન (શેષ) છે. અને થોડીક હદીસો ‘ઝઈફ’ (નબળી) છે.

મુફતીએ - મક્કાના આ બયાનથી સ્પષ્ટ થાય છે કે આ વિષયની કેટલીક હદીસો ઝઈફ છે. તો પણ કસરત અને તવાતુર તેની જગ્યાએ અડગ છે. ઇલ્મે - રેજાલના જાણનાર એ હકીકતને બરાબર મસજી શકે છે કે જો કોઈ હદીસ હદે - તવાતુર સુધી પહોંચી જાય તો પણ કોઈ ઝઈફ હદીસો તેની સનદ પર જરાય અસરકર્તા થશે નહીં અને તેને અમે અમારા (અલ મુન્તઝરના) વિવિધ અંકોમાં બયાન પણ કરી ચુક્યા છીએ.

(૨) અલ - લોમઆત માં શેખ અબ્દુલહક લખે છે કે મહદી (અ.સ.) વિશેની જે હદીસો અહાદીસો બાલેગા (ભરોસાપાત્ર હદીસો) મુતવાતીર છે તેનાથી એ વાત સાબિત થાય છે કે મહદી (અ.સ.) જનાબે ફાતેમા અલયહીસ્સલામની અવલાદમાંથી છે. (૮)

(૩) અઘામા અને ફકીહુલ હરમૈન જનાબે અબુ અબ્દીલાહ

મોહમ્મદ બિન યુસુફ અલ કરશી ગન્જ શાફેઈ (૨.અ.) એ મદ્રતિસરનું એક પ્રકરણ લખ્યું છે જે તેમની કિતાબનું પંદરમું પ્રકરણ છે. જેનો વિષય છે “બાબુલ દલાલત વજુદે મહદી વ હયાતે મહદી વ બકાએ મહદી વ ગૈબતે મહદી અલયહીસ્સલામ એલલ આન (મહદીના અસ્તિત્વ, મહદીની ઝિંદગી, મહદીની ગૈબત વગેરે) જેમાં આ વિષયની અજોડ સાબિતિઓ રજૂ કરવામાં આવી છે.”

(૯)

(૪) આલીમુલ અદ્લામા શમસુદીન યુસુફ બીન કઝાઅલી હુન્ફી સિબ્તે ઇબ્ને જવઝી કહે છે કે : મહદી (અ.સ.) મોહમ્મદ બિન હસન બિન અલી ઇબ્ને અબી તાલીબ (અલયહીસ્સલામ) છે. તેઓની કુન્નીયત “અબુઅબદીલાહ” અબુલ કાસિમ તેમની કહીલુલ હુજ્જત, સાહેબુઝઝમાન, કાયમુલ મુન્તઝર અને આખરી ઇમામ છે. (૧૦)

(૫) કાઝી બેહુલુલ બહેજત : ઇમામ મહદી (અ.સ.) અલયહીસ્સલામની વિલાદત ૧૫ શાબાન હી. ૨૫૫ જશાવી ને દાખી છે કે તેઓની માતા નરજીસ ખાતૂન હતા અને તેમના વાલીદની વફાત (શહાદત) એ વખતે થઈ જ્યારે તેઓની વય ફક્ત ૫ વર્ષની હતી. વધારે સ્પષ્ટતા કરતા તેઓ લખે છે કે તેઓની બે ગયબત છે. મહેલી ‘ગયબતે - સુગરા’ અને બીજી ‘ગયબતે - કુબરા’ તેઓને ખુદા ઝુહુરનો હુકમ આપશે ત્યાં સુધી તઓ જીવંત રહેશે અને તેઓ આ જમીન જેવી જુલ્મથી ભરપુર હશે તેવી જ અદલો - ઇન્સાફથી ભરી દેશે. (૧૧)

(૬) શહાબુદીન ઇબ્ને હજર હયસમી : કહે છે: “અબુલ કાસિમ, મોહમ્મદ, અલહુજ્જત, મહદી (અ.સ.) છે. અને તેમના વાલીદની વફાત વખતે તેમની ઉમ્મ પાંચ વર્ષની હતી. ખુદાએ તેઓને હીકમત આપી અને તેઓને ‘અલ કાસિમ’, ‘અલ મુન્તઝર’ ના નામથી ઓળખવામાં આવે છે.” (૧૨)

આવો, હવે હઝરત મહદી (અ.સ.) વિશે જૂના અને અધિકૃત ઇતિહાસકારોના અભિપ્રાય જોઈએ. જેથી હઝરત મહદી (અ.સ.) નું અસ્તિત્વ તમામ દ્રષ્ટિકોણથી સાબિત થઈ જાય.

ઇતિહાસકારો :

(૧) કાઝી એહદમદ અશશહિર ઇબ્ને ખલ્કાન લખે છે કે અબુલ કાસિમ મોહમ્મદ બિન હસન અસ્કરી (અ.સ.) જેઓ ઇમામીયા એઅતેકાદ પ્રમાણે બારમાં ઇમામ છે. ‘અલ હુજ્જત’ ના નામથી મશહૂર છે. અને ઇબ્ને અરઝકે પણ તેમની તારીખે મયાફારકીનમાં હઝરત મહદી (અ.સ.) ની વિલાદતની તારીખ દાખી છે.

(૨) અબુ મોહમ્મદ અબ્દલ્લા બીન મોહમ્મદ બીન અલ

ખશશાબ તેમની તારીખ ‘મવાદીરૂલ અઈમ્મહ વફાયાતોહુમ’માં હઝરત મહદી (અ.સ.) વિશે લખે છે કે તેઓ ‘ઝુલ ઇસ્મૈન’ છે એટલે કે તેઓના બે નામ છે ‘અલ ખલફ’ અને ‘મોહમ્મદ’ તેઓ આખરી જમાનામાં જાહેર થશે. તેમના સર મુબારક પર વાદળોનો એક ટુકડો છાયડો કરતો હશે. અને તેઓ જ્યાં જ્યાં જશે ત્યાં એ વાદળનો છાયડો કરતો હશે. અને અર્શો - આઅઝમ પરથી એક વિધ્વતાપૂર્ણ અવાજ આવશે. “હાઝા મહદી” (અ.સ.) એટલે કે “આ મહદી છે.”

(૩) ઇતિહાસકાર અબ્દુલ મલક અસામી મક્કી ઇમામ મહદી (અ.સ.) ની વિગતમાં લખે છે કે “મોહમ્મદ મહદી ફરજદે હસન અસ્કરી બિન અલી નકી બિન ઇબ્ને અલી બિન અબી તાલીબ રઝીઅદ્લાહો અનહુમ અજમઈન છે. તેઓની વિલાદત જુમ્આ તા. ૧૫ શાબાન ૨૫૫ હિજરીમાં થઈ અને આ વિલાદતની તારીખ સાચી છે. તેમની માતાનું નામ ‘સોસન’ અથવા ‘નરજીસ’ કહેવાય છે. તેઓની કુન્નીયત ‘અબીલ કાસિમ’ અને લકબ અલ હુજ્જત, અલ ખલફુલ સાલેહ, અલ કાસિમ અલ મુન્તઝર, સાહેબુઝઝમાન અને મહદી છે. અને આ બધામાંથી મહદી લકબ એ સૌથી વધારે પ્રખ્યાત છે. વધારે વિગત લખતા તેઓ ઉમેરે છે કે તેઓના શારિરિક લક્ષણો આ પ્રમાણેના હશે. પહોળા અને મજબૂત બાવડા, ખૂબસૂરત, પ્રભાવશાળી ચહેરો, સુંદર વાળ અને વિશાળ કપાળ હશે. આપના પિતાની વફાત (શહાદત) આપ (અ.સ.) ની વય માત્ર પાંચ વર્ષની હશે ત્યારે થશે.”

(૪) શેખ અકબર મોહયુદીન ઇબ્ને અઝમીએ તેમની ફતુહાતમાં હઝરત મહદી (અ.સ.) ના ઝહૂર વિશે લખ્યું છે કે જ્યાં સુધી દુનિયા જોર - જુલ્મની પરાકાષ્ટાએ નહીં પહોંચી જાય ત્યાં સુધી તેઓ ઝહૂર નહીં ફરમાવે. ભલે પછી દુનિયાની ઉમ્મ એક દિવસની પણ બાકી કેમ ન હોય! હઝરત મહદી (અ.સ.) ઇતરતે રસૂલ (સ.અ.વ.) અને ફાતેમા (સ.અ.) માંથી હશે તેમના દાદા ઇમામ હુસૈન (અ.સ.) હશે. તેમના પિત હઝરત હસન અસ્કરી (અ.સ.) હશે.

આ બધી દલીલોથી ટૂંકમાં એ સાબિત થાય છે કે ઇમામ મહદી (અ.સ.) અકીદતના વૃક્ષના મૂળ સમાન છે. ખતમી મરતબત હઝરત મોહમ્મદ મુસ્તુફા (સ.અ.વ.) એ આ અકીદા વિશે વિગતવાર હદીસો બયાન કરી છે. જેનાથી મહદી (અ.સ.) નું એહલેબૈતે ઇતરતે જનાબે ફાતેમા (સ.અ.વ.) થી હોવાનું અવલાદે ઇમામે હુસૈન (અ.સ.) અને બારમાં ઇમામ હોવાનું સાબિત છે. તદઉપરાંત રસૂલે ખુદા (સ.અ.વ.) એ હ. ઇમામ મહદી (અ.સ.) ની બે ગૈબત હોવાની પણ સ્પષ્ટતા કરી છે

તેમજ આ અકીદાનું મહત્વ અને જરૂરતને ધ્યાનમાં લઈને એમ પણ કહ્યું છે કે આ અકીદાનો ઇન્કાર કરવો કુફ્ર છે. ખાસ કરીને રસૂલે ખુદા (સ.અ.વ.) એ ગૈબત વિશે અને હ. ઇમામ મહદી

આ વિષય અંતગત અમે એ વાત સાબિત કરીશું કેજો કોઈ ઇન્સાન ઇમામે ઝમાના (અ.સ.) ના વજુદનો ઇન્કાર કરે તો જાણે કે તેનો આ ઇન્કાર કુફ કવરા બરાબર થશે. પણ તે પહેલા આપણે એ વાત જાણી લેવી જોઈએ કે વાસ્તવમાં કુફ શું છે અને કાફીર કોને કહેવાય?

આજથી ચૌદસો વર્ષ પહેલા અરબસ્તાનની સરજમીન અજ્ઞાનતાનું પારણું હતી અને તે પરણામાં ઉછરતા અરબો જાહેલીયતના નમૂના હતા. તે અજ્ઞાનતાના અંધારમાંથી સરવરે કાએનાત હઝરત મોહમ્મદ મુસ્તુફા (સ.અ.વ.) ઇલ્મ અને વિદ્વતાના સૂર્ય બનીને ઉદય પામ્યા. અને જોત જોતામાં અજ્ઞાનતાના અંધકારને ઇલ્મના નૂરથી દાવતે ઇસ્લામ પર લબ્બૈક કહીને ઇસ્લામના નૂરનો ફાયદો ઉઠાવવા લાગ્યા. પરંતુ એ જમાનામાં (પૂર્વાગ્રહ) ના પરદા પડેલા હતા. તેવા લોકોએ હઝરત મોહમ્મદ (સ.અ.વ.) ની રિસાલત અને નબુવ્વતને માનવાનો ઇન્કાર કરી દીધો હતો આ લોકો કાફીર થઈ ગયા હતા. આનાથી એ વાત સાબિત થઈ ચૂકી કે જે માણસ રસૂલે ખુદા (સ.અ.વ.) અને તેની કિતાબને જૂઠલાવે અથવા એ વાતોને જૂઠલાવે જે આપે (સ.અ.વ.) ફરમાવી હોય તો તેની ગણતરી કાફરોમાં થશે. અનેજો કોઈ 'ઝરૂરીયાતે - દીન' (જે બાબતો દીનમાં જરૂરી છે તે) માંથી કોઈ બાબતનો ઇન્કાર કરે તો તે પણ કાફર છે - ભલે પછી તે નામનો મુસલમાન હોય. દાખલા તરીકે કોઈ નબુવ્વતના અકીદાને ઇન્કાર કરે એટલે કે કોઈ હઝરત ખતમી મરતબત (સ.અ.વ.) ના અંતિમ નબી અને રસૂલ હોવાના અથવા કયામતનો ઇન્કાર કરે તો તે કાફીર થઈ જશે. આ વાતનો શિયા - સુન્ની બંને ફીરકા સ્વીકારે છે. કેમકે હઝરત ખતમી મરતબત (સ.અ.વ.) ના અંતિમ નબી અને રસૂલ હોવાની ખબર કુરઆન અને હદીસ બન્નેમાં મળે છે. કુરઆન સ્પષ્ટ શબ્દોમાં કહે છે :

“મા - કાન - મોહમ્મદુન - અબા - અહદીમ - મીન - રેજાલેકુમ - વ - લાકીન - રસૂલદાહો - વ - ખાતમન - નબીય્હીન.” (સુ. અહઝાબ આયત ૪૦)

“તમે પુરુષોમાંથી મુહમ્મદ (સ.અ.વ.) કોઈના પિતા નથી પણ અદ્લાહના રસૂલ છે. અને પયગમ્બરો (ના ક્રમ)માં છેદાહ છે.”

રસૂલે ખુદા (સ.અ.વ.) ની હદીસ

અન સોઅબાન કાલ :

કાલ રસુલુદ્લાહ - વઈન્નહૂ - સયકુનો - ફી - ઉમ્મતી - કઝઝાબુન - સલાસૂન - કુલ્હોહુમ - યઝઅમો - અન્નહૂ નબીય્હીન - વઅના - ખાતમૂન નબીય્હીન લા નબીય્હી - બઅદી - (અબુદાઉદ કિતાબુલ ફતન)

“મારી ઉમ્મતમાં નબુવ્વતનો ખોટો દાવો કરનારા ત્રીસ દાવેદાર થશે. જ્યારે વાસ્તવામાં હું અંતિમ નબી (ખાતમન નબીય્હીન) છું અને મારા પછી કોઈ નબી આવનાર નથી.”

હવે જો કોઈ આ બન્ને (કુરઆન અને હદીસ) ને જૂઠલાવે તો નિશંક તે કાફર હશે.

(૧) કુરઆન અને અકીદાએ મહદવીય :

(૧) વ ઇન્નહૂ લ ઇલ્મુન લીસસાઅતે ફલા તમ તરૂનન બેહા ..... (સુરએ ઝુબરૂફ આયત ૬૧)

અનુવાદ : અને નિસંશય તે કયામતની એક નિશાની છે માટે તમે કયામતના સંબંધમાં હરગીઝ શંકા ન કરો.....

એહલે - સુન્નતના મોઅતર આલીમ અને તફસરકાર મકાતીલ બીન સુલૈમાન આ આયતની તફસીરનું વિવરણ લખે છે. “આ આયત હઝરત મહદી (અ.સ.) વિશે નાઝીલ થઈ છે.”

અલબયાન - ફી અખબારે સાહેબુઝઝમાન અઝ - હાફીઝ ગંજી - શાફેઈ પા. ૧૦૮. અીસ - આફુર - રાગેબીન - ઇબ્ને સબાન પા. ૧૫૬ - અસ સવાએકૂલ મોહરરેકા અઝ ઇબ્ને હજર અસકલાની પા. - ૮૬. તફસીરે દુર્રે - મન્સૂર અઝ હાફીઝ જલાલુદ્દીન સોયુતી જીલ્દ ૬ પા. ૨૧ નુરૂલ અબ્સાર અઝ શબલંજી પા. ૧૫૩. યનાબીયુલ મવદત અઝ હાફીઝ સુલૈમાન કન્દુઝી પા. ૪૮૦.

(૨) બકીય્યતુદ્લાહે ખયરૂલ્લકુમ ઇન કુનતુમ મુઅમેનીન (સુ. હુદ ૮૬)

શબલંજી શાફેઈ (ર.અ.) ફરમાવે છે કે જ્યારે હઝરત મહદી ઝહૂર ફરમાવશે ત્યારે ખાનએ કાઅબાની દિવાલ પર પીઠ લગાવીને ઊભા રહેશે. અને જ્યારે તેઓના ૩૧૩ સહાબીઓ ભેગા થઈ જશે ત્યારે ઉપરની આયતની તિલાવત કરશે અને કહેશે કે : અના બકીય્યતુદ્લાહ (હું તમારા લોકો પર અદ્લાહની બાકી બચેલી હુક્કત છું.) તમામ લોકો તેઓને ‘અસ્સલામો અલયક યા બકીય્યતુદ્લાહ’ કહીને સલામ કરશે. (નુરૂલ અબસાર પા. ૧૭૨)

ઇબ્ને સબ્બાગ માલેકી ફુસુલુલ મોહીમ્મા. (બાબ ૧૨)

(૩) કાલ ફઇન્નક મેનલ મુનઝરીન. એલા યવ્મીલ વકતીલ મઅલુમ (સુ. હીજ આયત ૩૮)

શાફઇ આલીમ મોહમ્મદ બિન ઇબ્રાહીમ હમવીની આ આયતાના બારામાં ફરમાવે છે કે હસન બિન આબીદે ઇમામ અલી મીન મુસા રઝા (અ.સ.) ને પ્રશ્ન કર્યો કે 'અલ વકતીલ મઅલુમ' નો અર્થ શું કરવો ? ત્યારે ઇમામે જવાબ આપ્યો - આનો અર્થ ઇમામે કાયમ (અ.સ.) ના ઝહુરનો દિવસ છે. (ફરાએફુસ સીમતૈન જીલ્દ ૨ આયતનો અનુસંધાનમાં)

(૪) વ નોરીદો અન્ન મુન્ન - અલલ - લઝી - નસ - તુઝએફૂ ફીલ અઝ્ - વ નજ અલહુમ અઇમ્મતવં નવજઅલહોમુલ મારેસીન (સુ. કસસ આયત ૫)

તરજૂમો : અને અમોએ એવો ઇરાદો કર્યો છે કે જેમને તે ભૂમિમાં (ઝલીલ અને) કમઝોર કરી નાખવામાં આવ્યા હતા. તેમના પર ઉપકાર કરીએ (અને) એમને આગેવાન બનાવીએ અને તેમને (સમગ્ર ભૂમિના) વારસ બનાવી દઇએ.

ઇબ્ને અબીલ - હદીદ મોઅતઝલી તેમની કિતાબમાં આ આયતના બારામાં ફરમાવે છે કે આ આયત ઇમામ મહદી (અ.સ.) વિશે છે. (શરહે ઇબ્ને અબીલ હદીદ જી. ૪ પાના નંબર ૩૩૬)

આ પ્રકારે કુરઆને કરીમની બેશુમાર આયતો મૌજુદ છે. કુરઆનની ઉપરોક્ત આયતોથી એ વાત સાબિત થાય છે કે ઇમામે ઝમાના (અ.સ.) નો ઝીક કુરઆનમાં મૌજુદ છે. જેનું સમર્થન શિયા, સુન્ની આલીમો, મુફ્સીરો અને હદીસવેતાઓએ ખુલ્લમખુલ્લુ કર્યું છે.

(૨) ઇમામે ઝમાન (અ.સ.) ની પ્રશસ્તિ :

હદીસની રૌશનીમાં :

હદીસે નબવી એટલે એ માર્ગદર્શક વિધાન જે હઝરત રસુલે મુદા (સ.અ.વ.) ની પવિત્ર ઝબાનથી નીકળ્યા હોય અને જે હદીસોની કિતાબ મૌજુદ હોય. રસુલે મુદા (સ.અ.વ.) વિશે ખુદાએ ઇઝઝવજલ ફરમાવે છે. :

(૧) મંય - યોતી ઓર રસૂલ - અતાઅલ્લાહ જેણે રસૂલની આજ્ઞા માની તેણે ખરેખર અલ્લાહની આજ્ઞા માની (સૂ. નીસા આયત ૮૦)

વમા આતા કોમુર રસૂલો ફ ખોઝુહો - વમા નહા કુમ અન્હો ફતહુ. (સુ. હશ્ર આ. ૭)

અને રસૂલ તમોને જે કાંઈ આપે તે લો અને જેનાથી તમને મનાઈ કરે (તેનાથી) અટકો.

(૩) વમા યનતેકો અનીલ હવા, ઇન હોવ ઇલ્લા વહુયું -

યુહા. (સુ. નજમ આયત. ૩-૪)

અને તે પોતાના મનની ઇચ્છાથી કાંઈ કહેતો નથી (પણ) તે જે કાંઈ કહે છે તે તેને વહી કરવામાં આવે છે. તેના સિવાય બીજું કાંઈ નથી.

આ ત્રણેય આયતોથી આ વાત સાબિત થાય છે કે :

(૧) જેણે રસૂલ (સ.) ની ઇતાઅત કરી તેણે ખુદાની ઇતાઅત કરી જેણે તેનો ઇન્કાર કર્યો (જાણે કે) તેણે ખુદાની વાતનો ઇન્કાર કર્યો.

(૨) રસૂલે ખુદા (સ.) જે આપે તે લઈ લે.

(૩) રસૂલે ખુદા (સ.) જે કાંઈ બોલે છે તે ફક્ત ખુદાની વહી બોલે છે. અને આવો હવે એ જોઈએ કે જેની શાનમાં આ ત્રણેય આયતો નાઝીલ થઈ એ નબી (સ.અ.વ.) એ ઇમામે ઝમાના (અ.સ.) વિશે શું ફરમાવ્યું છે ? કાલ રસુલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહો અલયહે વ આલેહી વસલ્લમ : મન - અનકર - ખોરૂજલ - મહદી - ફકદ - કફર બેમા - ઉન્ઝેલ - અલા - મોહમ્મદ.

જેણે ઝહુરે મહદી (અ.સ.) નો ઇન્કાર કર્યો તેણે જાણે એ તમામ વાતોને ઇન્કાર કર્યો જે મોહમ્મદ (સ.અ.વ.) પર નાઝીલ છે.

(૧) લેસાનુલ મીઝાન - હજરે અસ્કલાની ૫/૧૩૦

(૨) ફરાએફુસ સિમતૈન - હમવીની પા. ૨.

(૩) અલ કૌલુલ મુખ્તસર ફી અલામતીલ મહદી ઇલ મુન્તઝર - ઇબ્ને હજરે મક્કી હજરે મક્કી શાફઇ પા. ૫૬.

ઉપરની હદીસો અને તેના મોઅતબર હવાલા આપ્યા પછી પણ શું કોઈ ચૂકે ચાં કરવાની ગુંજાઈશ રહે છે ખરી? જે શખ્સ ઇમામે ઝમાના (અ.સ.) નો ઇન્કાર કરતો હોય તેને એ હદીસ ખુલ્લમ ખુલ્લા કાફર કહે છે. શું હજી પણ "હસબોના કિતાબલ્લાહ" નું સુત્ર બુલંદ કરનારાઓ અને હદીસોને માનનારાઓ માટે ઇમામે ઝમાના (અ.સ.) નો ઇન્કાર કરવાની કોઈ ગુંજાઈશ બાકી રહે છે ખરી? આ એ હસ્તી છે જેનો પરિચય 'અઝહર મેનશ શમ્સ' તરીકે કરવામાં આવ્યો છે. તે પછી પણ તેનો ઇન્કાર થઈ શકે ખરો? શું સૂરજને જોઈને આંખો બંધ કરી દેવાથી રાત થઈ જાય ખરી? શું ચંદ્રને જોયા પછી તેના અસ્તિત્વનો ઇન્કારક કરી દિવાથી ચંદ્રનું અસ્તિત્વ ખત્મ થઈ જશે? નહીં એવું ક્યારેય નથી થતું. ઉલટાનું આવું કરનારને લોકો આંધળો કહેશે.

હવે અમે અમારી વાતનું પૂનરાવર્તન કરીએ છીએ જે કોઈ 'જરૂરીયાતે - દીન' નો ઇન્કાર કરે તે કાફીર છે અને અકીદએ - મહદવીચ્યત ને પણ અમે એજ દ્રષ્ટીથી જોઈએ છીએ, જેનું વાર્ણન

કુરઆન અને હદિસોથી સાબિત છે અને સાથે સાથે અમારી વાતના અનુસંધાનમાં એક બીજી વાત કહીએ છીએ અને તે વાત એ છે કે ઇસ્લામના વિવિધ ફીરકાઓ પૈકી કેટલાક ફીરકાના આલીમો અને પેશ્વાઓએ અકીદાએ - મહદી વિશે પોતાના સ્પષ્ટ અભિપ્રાયને વિગતવાર વ્યક્ત કર્યો છે.

હુન્ફી (રહ.), શાફેઈ (રહ.), માલેકી (રહ.), હુન્બલી (રહ.), વહાબ, અશઅરી, મોતઝલી, બિરાદરો એ આ ફતવો આપ્યો છે કે “સમગ્ર ઇસ્લામી મઝહબે એ વાતનો ફતવો આપ્યો છે કે જે રીતે ખાતેમીયત જરૂરી છે, તેવી જ રીતે મહદવીચ્યતનો અકીદો જરૂરિયાતો - દીનમાંથી છે. અને આ અકીદામાં ન માનનાર કાફર છે.”

(૧) અલ - બુરહાન - ફી અલાએમે - મહદીયે -)
આખરૂઝઝમાન મુત્તકી હિન્દી પ્રકરણ : ૧૩.

(૨) શરહે - નહજુલ બલાગાહ - ઇબ્ને અબીલ અ હદીદ
પા - ૨/૨૩૫.

(૩) મોકદમા : અઝ ઇબ્ને ખલ્દુન - પા. ૩૬૭.

(૪) સવાએફુઝ - ઝહબ : અઝ સુવૈદી પા. ૭૮.

(૫) ગાયતુલ મામુલ : અઝ - શૈખ અલી નાસીફ પા.
૩૬૨/૩૮૧.

(૬) અકીદતે - એહલે - સુન્નત - વલ અસર ફીલ
મહદીઈલ - મુન્તઝર : અબ્દુલ મોહસીન.

(૭) લેસાનુલ મીઝાન : ઇબ્ને હજરે અસ્કલાની જી. ૫/
પા. ૧૩૦.

(૮) અલ - કૌલુલ - મુખ્તસર - ફીલ - મહદીઈલ
મુન્તઝર : અઝ ઇબ્ને હજરે હૈસમી પા. ૫૬.

(૯) ફરાએદુસ - સિમતૈન : અજ હમવીની પા. ૨ ઉપર
જણાવ્યા મુજબના ઇસ્લામના વિવિધ ફીરકાઓના જવાબદાર લોકો જેમણે પોત પોતાની કિતાબોમાંથી ઉપર મુજબના ફતવા આપ્યા તે સાચા નથી ? આ બધા મઝહબના પાયા સમાન ગણાતી વ્યક્તિઓએ કુરઆન, હદીસ અને ઇતિહાસનો ઉંડો અભ્યાસ કર્યા પછી જ ઉપર મુજબનો નિયોડ કાઢ્યો હશે. શું આપણી એ ફરજ નથી થતી કે આપણે પક્ષપાતની દિવાલોને તોડી નાખીએ, આંખો ખુલ્લી રાખીને જોઈએ કે હકીકત શું છે ? માત્ર અજ્ઞાનતાને કારણે બીજા ઉપર કાઢવ ઉછાળવો જરાય યોગ્ય નથી.

અંતમાં અમારી વાત પૂર્ણ કરતા અમે એ નિષ્કર્ષ (સાર) પર પહોંચીએ છીએ કે :

(૧) મહદી (અ.સ.) નો અકીદો એક ઇસ્લામી અકીદો છે કેમ કે આ વિષયનો ઝીક કુરઆન અને હદીસ બંનેમાં મળે છે.

(૨) આ અકીદાનો ઇન્કાર કરનાર ખરેખર તો ઇસ્લામના
વર્તુળમાંથી બહાર નીકળી જાય.

(૩) જે લોકો આ વાતને (ઇમામે મહદી અ.સ.) ની ગૈબતને) અકીદા તરીકે માનવાનો ઇન્કાર કરે છે. અથવા તો એ વાત દ્રષ્ટાવે દ્રે તેઓ આંવં પર્વાગહ (પક્ષપાત) ને ક્ષણે કરે દ્રે

અકીદાએ ઇન્તેઝાર ઉડતી નજરે

ઇન્તેઝારનો પાયો

ઇન્સાનને પોતાની કુદરતી જરૂરતો પુરી કરવા માટે જેમ જેમ જાહેરી મુશ્કેલીઓનો સામનો કરવો પડે છે તેમ તેમ દીલમાં (તે જરૂરતો પુરી થવાની) આશાઓ પણ વધતી જાય છે. અને ત્યારે તે આશાઓને સાથે શરૂ મર્યાદામાં રહીને કુદરતી જરૂરતો પુરી કરવાના પ્રયત્નો કરે છે ત્યારે તે ઇન્તેઝાર રચનાત્મક સ્વરૂપમાં ફેરવાઈ જાય છે. આનાથી ઉલટુ જો માત્ર આશા રાખીને બેસી રહીએ અને શરૂ હદોને તોડીને પ્રયત્નો કરવા લાગીએ તો તે ખંડનાત્મક અથવા અકુદરતી ઇન્તેઝાર કર્યો ગણાશે.

ઇન્તેઝારથી પ્રેરણા

કુરઆનની નજરે :

(૧) ફકુલ ઇન્નમલ ગયબો લિલ્લાહે ફંતઝેરૂ ઇન્ની મઅકુમ મેનલ મુન્તઝેરીન (સુ. યુનુસ આ. ૨૦)

(અય રસુલ) તુ કહી દે કે ગૈબના માલિક તો અલ્લાહ જ છે માટે તમે રાહ જુઓ હું પણ તમારી સાથે રાહ જોનારાઓમાંથી છું.

(૨) (અય રસુલ) તું કહી દે કે (ભલે) તમે રાહ જુઓ હું પણ તમારી સાથે રાહ જોનારાઓમાંથી છું. (સુ. યુનુસ ૧૦૨)

(૩) (અય રસુલ) તમે તઓને કહી દો, તમે પણ ઇન્તેઝાર કરો અમે પણ બેશક ઇન્તેઝાર કરીએ છીએ. (સુ. અન્આમ આ. ૧૫૯)

આ વિષયનો ઉલ્લેખ સુરએ અઅરાફ આયત ૭૧, સુ. હુદ આયત ૧૨૨, સુ. સજદા આયત ૩૦માં પણ મળે છે.

હદીસોમાં :

(૧) કાલ રસુલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલયહે વ આલેહી વસલ્લમ : “અફઝલો - અઅમાલે ઉમ્મતી - ઇન્તેઝારૂલ - ફરજ” મારી ઉમ્મતનો શ્રેષ્ઠ અમલ ઝહુરનો ઇન્તેઝાર કરવો તે છે. (મુન્તખબુલ અસ્ર પા. ૨૩૪)

(૨) કાલ રસુલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલયહે વ આલેહી વસલ્લમ : “અફઝલો - એબાદતે - ઇન્તેઝારૂલ - ફરજ” ઝહુરનો ઇન્તેઝાર કરવો એ શ્રેષ્ઠ ઇબાદત છે. (યનાબીઉલ મવદહ પા. ૪૩૯, સોનને તિરમીઝી જી. ૫ પા. ૫૫૫, ૩/૫૭૧)

(૩) કાલ મઅલી અલયહીસ્સલામ :

“અફઝલો - અઅમાલ - શીઅતેના - ઇન્તેઝારૂલ - ફરજ.” અમારા શિયાઓનો શ્રેષ્ઠ અમલ ઝહુરનો ઇન્તેઝાર કરવો

છે. (મુન્તખબુલ અસ્ર ૨૨૩, અસબાતુલ હોદો જી. ૩ પાના. ૪૭૮ યવ્મુલ ખલાસ પા. ૨૪૮ કમાલુદ્દીન પા. ૩૭૭)

(૪) અન - અલ હસન - અલ - અસ્કરી (અ.સ.)

“અલચક - બીસ - સબ્ર - વ - ઇન્તેઝારીલ - ફરજ”

(મુન્તખબુલ અસ્ર - ૨૩૪) સબ્ર કરવી અને ઇન્તેઝાર કરવો તમારા માટે વાજબ કરવામાં આવ્યું છે.

(૫) કાલ રસુલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલયહે વ આલેહી વસલ્લમ : “અફઝલો - જેહાદે - ઉમ્મતી - ઇન્તેઝારૂલ - ફરજ” મારી ઉમ્મતનો શ્રેષ્ઠ જેહાદ ઝહુરનો ઇન્તેઝાર કરવો છે. આવી અનેક હદીસો શિયા અને સુન્ની કિતાબોમાં ભરેલી પડી છે. તહકીક કરનારા વિદ્વાનો આ બાબતથી અજાણ નથી.

શું મહદી (અ.સ.) નો ઇન્તેઝાર એ રચનાત્મક ઇન્તેઝાર છે ખરો ?

કુરઆન અને હદીસોમાં જે રીતે ઇન્તેઝારની પ્રેરણા આપવામાં આવી છે, તેઓ સંબંધ પ્રકૃતિ સાથે છે. એટલા માટે કે ખુદા માનવ - સ્વભાવ (પ્રકૃતિ)ની વિરુદ્ધનો કોઈ હુકુમ આપતો નથી.

હવે જ્યારે એ વાત સાબિત થઈ ચૂકી તો આપણે એ જોવાનું રહે છે કે ઇમામ મહદી (અ.સ.) નો ઇન્તેઝાર આપણને કઈ દીશા તરફ લઈ જાય છે. આ ઇન્તેઝાર રચનાત્મક છે કે ખંડનાત્મક ? આ પ્રશ્નનો સીધો જવાબ એ છે કે “ઇમામનો ઇન્તેઝાર (તેઓના ઝહુર પછી) દુનિયાને અદલો ઇન્સાફથી ભરી દેનાર છે, અને અદલો ઇન્સાફ એ સમાજનો રચનાત્મક પ્રગતિનો ભાગ છે. એટલે જે ઇન્સાફની વિરુદ્ધનું કાર્ય એટલે કે ઝુલ્મ કરે તો તે ખંડનાત્મક કાર્યો કરનાર ગણાય છે. અને ઇમામ (અ.સ.) નો ઇન્તેઝાર કરનારો કદી ખંડનાત્મક કાર્ય કરનાર અને ઝાલીમ હોઈ શકતો નથી. કારણ કે એ વાતની ખબર છે કે ઇમામ (અ.સ.) નો ઝહુર થતાં જ તેઓ ઝુલ્મનો અંત લાવી દેશે.”

“શું એ વાત શક્ય છે કે કોઈ પોતાના કાતિલનો ઇન્તેઝાર કરે કે તે ઝહુર ફરમાવીને તેની ગરદન ઉડાવી દે ? જો કોઈ આ વાતનો જવાબ હકારમાં (પ્રમાણિત કરીને) આપે તો લોકો તેને પાગલ, દિવાનો અને મજનુન કહેશે. કેમ કે એ વાત બુદ્ધિગમ્ય નથી.”

હવે વાચકોને એ વાત સમજાઈ થઈ હશે કે એવા ઇન્ટેઝાર કરનારાઓ વિનાશકારી છે. આ તેવા ઇન્ટેઝારનો ખંડનાત્મક ઇન્ટેઝાર કહેવામાં આવશે. એવા ઇન્ટેઝારમાં સખતી હશે અને ઇન્ટેઝાર કરનાર વિચારશે કે જેનો ઇન્ટેઝાર છે તે જેટલા મોડા આવે (ઝહુર ફરમાવે) તેટલું સાડું છે કારણ કે ત્યાં સુધી અમે ઝુલ્મ કરતા રહીએ, ગુનાહ કરતા રહીએ હરામ અને હલાલની ભેળસેળ કરતા રહીએ. પરંતુ તેનાથી ઉલટુ સાચો મુન્તઝીર હંમેશા ડરતો રહેશે કે ક્યાંક (ઓચિંતાજ) હઝરત (અ.સ.) આવી ન જાય ! અને ત્યારે હું ઝુલ્મ કરતો હોઉ તેઓ મને ગુનાહ કરતો જોઈ જાય તો ? આવા ડરને કારણે તે ગુનાહથી દુર રહેશે, ઝુલ્મ નહીં કરે એટલું જ નહીં ઝુલ્મની વિરુદ્ધ અવાજ બલંદ કરશે અને મઝલુમોની મદદ કરશે. આ બધા કામ કરવાથી તે એક બેહતરીન ઇન્સાન બની જશે અને સદ્ગુણોની શ્રેષ્ઠતાને આંબી જશે. અદલાહનો ખૌફ અને માનવતાની મિત્રતા તેના જીવનનો મૂળ હેતુ થઈ જશે. તે અદલ અને ઇન્સાફ માટે પોતાની જાન કુરબાન કરી દેતા પણ અચકાશે નહીં કારણ કે તેને એ વાતની ખબર છે કે તેના આકા અને મૌલા ઇમામે ઝમાના અલયહીસ્સલામ જ્યારે તશરીફ લાવશે ત્યારે કાર્યોને જોઈને તેને ગળે લગાડી દેશે અને કહેશે કે ખરેખર તમે અમારી મોહુબ્બતમાં ઉન્મત હતા અને એ જ કાર્યો કરતા હતા જે અમારી મુશીનું કારણ બને તેવા કામોથી દૂર રહેતા હતા.

“બેશક, ઇમામે ઝમાના (અ.સ.) નો ઇન્ટેઝાર રચનાત્મક છે અને તે માનવતાનો શ્રેષ્ઠ માર્ગ છે.”

બારે ઇલાહા, અમોને એવા કાર્યોથી દૂર રાખ જે ઇમામે ઝમાના (અ.સ.) ની નારાજગીનું કારણ બને અને એવા કાર્યોથી તૌફીક આપ જે અમને અમારા ઝમાના (અ.સ.)ની નઝદીક કર દે. અમે દુનિયામાં તેઓની મોહુબ્બતથી અને આખેરતમાં તેમની શફાઅતથી વિમુખ ન રહીયે.

(આમીન)

ઇન્તઝાર કોનો ? ઇમામનો કે નિશાનીઓનો ?

હઝરત વલીએ અસ્ર ઇમામ મહદી અલયહીસ્સલામ વિશે ઘણીયે રિવાયતો છે, જેમાં હઝરતના ઝહુરની નિશાનીઓનો ઉલ્લેખ છે. ઉચ્ચકક્ષાના મહાન મોહદીસ જનાબ શેખ સદુક (અ.ર.) અને અલ્લામા મજલીસી અલયહીર રહમા એ આ રિવાયતોનો 'ઝહુરની નિશાનીઓ' ના પ્રકરણમાં ઉલ્લેખ કર્યો છે. અહીં અમે નિશાનીઓની નાની નાની બાબતો વિશે ચર્ચા નહીં કહીએ પણ ઝહુરની નિશાનીઓ વિશે સંપૂર્ણ ઇલ્મી ચર્ચા કરીશું.

(૧) ઝહુરની નિશાનીઓનું મહત્વ :

તમામ મુસલમાનો અને ખાસ કરીને શિયાઓ એક નિશ્ચિત સમયથી હઝરત ઇમામ મહદી (અ.સ.) ના ઝહુરનો ઇન્તેઝાર કરી રહ્યા છે. આ એક સર્વ સામાન્ય હકીકત છે કે કયામત આવવાના દિવસની જેમ હઝરતના ઝહુરનો કોઈ ખાસ સમય નિશ્ચિત નથી. અને તેનું જ્ઞાન ખુદાની ઝાત સાથે વિશેષ રીતે સંબંધિત છે. તેથી ઝહુરજના સમયની ઓળખ માટે જ બધું ધ્યાન (નિશાનીઓના જાહેર થવા પર) કેન્દ્રીત થયું છે. ઝહુરની નિશાનીઓને અલગ કરી તેની સત્યતાની પરખ કરવી એક ખાસ વિષય છે અને તે નિશાનીઓને હઝરતા ઝહુરની નજદીક હોવાનો ક્રમ ગણવામાં આવે છે. આજ કારણોસર ઇમામના ઝહુર પહેલાની નિશાનીઓની ચર્ચાને ખાસ મહત્વ આપવામાં આવે છે. આથી ઝહુર પહેલાની નિશાનીઓની ચર્ચા હ. મહદી (અ.સ.) ના ઝહુરના અનિશ્ચિત સમયને નજદીક હોવાની પરખ માટેનું ખાસ માધ્યમ છે.

(૨) બે પ્રકારની નિશાની :

એહલેબૈત (અ.મુ.સ.) ની રિવાયતોમાં જે નિશાનીઓનો ઉલ્લેખ કરવામાં આવ્યો છે તે બધી નિશાનીઓ એકજ પ્રકારની નથી. અઈમ્મહુ અલયહેમુસ્સલામે અમૂક નિશાનીઓને વધારે ખાત્રીપૂર્વકની (નિશ્ચિત) અને પુખ્ત ગણાવી છે. જ્યારે કેટલીક નિશાનીઓને સંપૂર્ણ ખાત્રીપૂર્વક ગણાવેલ નથી. હઝરત ઇમામ જઅફરે સાદિક (અ.સ.) ફરમાવ્યું કે કાએમ અલયહીસ્સલામના ઝહુર પહેલા પાંચ ખાત્રીપૂર્વકની નિશાનીઓ જાહેર થશે.

(૧) યમાનીનું જાહેર થવું (૨) સુફ્યાનીનું નીકળવું (૩) આસમાની આવાજ (૪) (સફા અને મરવાની વચ્ચે) પવિત્ર હસ્તીની કતલ (૫) (મક્કા અને મદીનાની વચ્ચે) બેદાઅ નામની જગ્યાએ સુફ્યાનીના લશ્કરનું ઘસી જવું . (બેહાઝલ અન્વાર ૫૨/૨૦૪)

અન્ય એક રિવાયતમાં હઝરત ઇમામ જઅફર સાદિક (અ.સ.) બીજી કેટલીક નિશાનીઓને યકીની ગણાવી છે જેમાં બની અબ્બાસનું જુદા જુદા જથોમાં વહેચાઈ જવું અને આસમાનમાંથી ખુદાઈ હાથનું જાહેર થવું પણ છે. (બેહાર - ૫૨/૧૩૩-૨૦૬) જ્યારે બીજી નિશાનીઓમાં આવું અર્થઘટન જોવા મળતું નથી. આ રીતે બે પ્રકારની રિવાયતોમાં નજર સામે રાખતા એવા નિર્ણય પર પહોંચી શકાય કે ઝહુર વિશેની અમુક નિશાનીઓ ખાત્રીપૂર્વકની (યકીની) નથી.

(૩) જે વાતોની આગાહી કરવામાં આવી છે તેમાં કોઈ ફેરફાર શક્ય છે ખરો ?

શિયાઓની ગુઢ તાલીમાતને ધ્યાનમાં રાખતા ઉપરના સવાલનો જવાબ છુપો નથી રહેતો, કારણ કે શિયાઓના બીજા અકીદાઓની સાથે એક અકીદો 'બદા' નો પણ છે. જેનો આધાર કુરઆની આયતો છે. જો કે એહલેસુન્નત બિરાદરો એહલેબૈત (અ.મુ.સ.) ની નેઅમતોથી વંચિત છે, તેથી તેઓ આવી આયતોના વાસ્તવિક ગૂઢાર્થ જાણી શકતા નથી. અને તેથી જે મસાએલ, બનાવો અને અકસ્માતો હજુ સુધી બન્યા નથી તે વિશે આ અકીદામાં તેમની માન્યતા ન હોવાથી તેઓ સમજી શક્યા નથી. આ અકીદાની રોશનીમાં આવા હજુ સુધી નહીં બનેલ બનાવોમાં ફેરફાર થવાની શક્યતા છે. જેવા કે રિઝક, ઉમર, ઈઝઝત, અપમાન, દુષ્કાળ, ધરતીકંપ, જીવલેણ બિમારીઓ, ક્રાંતિ, જંગ ફીતનો ..... વગેરે. આ બધી બાબતોમાં ફેરફાર થઈ શકે છે. અથવા તો તેમાં વધારે ઘટાડો પણ થઈ શકે છે. કઝા અને કદ્રમાં ફેરફાર થઈ જવા અને બદા વિશેનું શ્રેષ્ઠ ઉદાહરણ જનાબ યુનુસ (અ.સ.) ની કોમ પર નાઝીલ થનાર અઝાબનું છે. કુરઆને કરીમે આ ઉદાહરણને બે જુદી જુદી જગ્યાએ ઉલ્લેખ કર્યો છે. જનાબે યુનુસ (અ.સ.) ની કોમ પર અઝાબ થવાનું લખાઈ ચુક્યું હતું અને તેથી જ જનાબે યુનુસ (અ.સ.) તે કૌમથી દૂર ચાલ્યા ગયા હતા. પરંતુ જ્યારે તે કૌમવાળાઓએ તેમની ગુનાહોથી ભરપુર જીવન જીવવાની પદ્ધતિની રીત બદલાવી નાંખી. કુફ અને બગાવતને બદલે તૌબા અને ઇસ્તગ્ફાર (ગુનાહોનું પ્રાયશ્ચિત અને માફી) કરવા લાગ્યા અને ખુદાની બારગાહમાં સાચા દિલથી આજીજી કરવા (રડવા) લાગ્યા ત્યારે તેમના પર આવનારો અઝાબ ટળી ગયો. (સુ. યુનુસ આયત. ૯૮)

બદા શિયાઓનો એક ખાસ અકીદો છે, જે એક બાજુ તો ખુદાને ‘મુખ્તારે કુલ’ (સર્વ શક્તિમાન) અને ‘ફઆલ - મીમ્મા - યશાઅ’ બયાન કરે છે તો બીજી બાજુ જબ્ર (જે કાંઈ કરે છે તે અદ્વાહ કરે છે, ઈન્સાન લાચાર છે તેવી માન્યતા) અને અટળ નસીબના અંધારા (ના અકીદાને) પણ દૂર કરે છે, અને આ રીતે દિલોની દુનિયાઓમાંથી નીરાશાના ગાઢ વાદળાઓને દૂર કરી દે છે. અને એ વાત સ્પષ્ટ કરે છે કે પરિસ્થિતિ ખરાબ થઈ જવા પછી પણ તેના હાથો (કાબુ) ની બહાર થતા નથી અને પરિસ્થિતિ સારી હોવાની હાલતમાં પણ સંપૂર્ણ રીતે તેના ઈખ્તેયાર (કાબુ) માં નથી.

એ વાત ધ્યાનમાં રાખવા જેવી છે કે બદાનો અર્થ ખુદાની શરમીન્દગી (કે નબળાઈ) નથી કે ખુદાએ પહેલા જે નિર્ણય કર્યો હતો. તેમાં તેને ભોંઠપ અનુભવવી પડી હોય અને તેનથી તેણે પોતાનો નિર્ણય બદલ્યો હોય એવું હરગીઝ નથી. આમાં એવી વાત પણ નથી કે પહેલા તેને સાચું જ્ઞાન ન હતું અને પછી સાચી વાત જાણવા મળતા તેણે નિર્ણય બદલી નાખ્યો. આવી રીતે બદનો સંબંધ ખુદાવન્દે આલમના (વ્યક્તિગત) ઈલ્મ અથવા તેના ગૈબી ખજાના સાથે નથી. પરંતુ અઈમ્મએ માઅસુમીન (અ.સ.) ની રિવાયત મુજબ બદાન સંબંધ “લૌહે - ઈલ્મુલ કિતાબ” સાથે છે. જે ઈલ્મે ગૈબનો એક સંપૂર્ણ ખજાનો છે. અને આ ખજાનાથી મલાએકા, અંબિયા, મુરસલીન અને અઈમ્મા અલયહેમુસ્સલામને ઈલ્મે - ગૈબ આપવામાં આવે છે. રિવાયતો પ્રમાણે લૌહે - ઈલ્મુલ કિતાબમાં કઝા અને કદ્રનાં ફેરફારનો ઉલ્લેખ નથી. આજ કારણથી જ. યુનુસ (અ.સ.) “લૌહે - ઈલ્મુલ - કિતાબ” ને જોઈને (પોતાની કૌમ પર અઝાબ થવાનો હવાથી) પોતાની કૌમથી દૂર ચાલ્યા ગયા હતા. અને તેઓ જ્યારે પાછા ફર્યા ત્યારે તેમને એ જોઈને ખૂબ જ આશ્ચર્ય થયું કે તેમની કૌમ પર અઝાબ નાઝીલ થયો ન હતો. આ બનાવથી એ વાત સ્પષ્ટ થાય છે કે લૌહે (તપ્તી) માં હ. યુનુસ (અ.સ.) ની કૌમ પર અઝાબ નાઝીલ થવાનો ઉલ્લેખ તો હતો, પણ તેમાં ફેરફાર થવાનો ઉલ્લેખ ન હતો. અને તેથી જ આ ફેરફાર ને જોયા પછી હ. યુનુસ (અ.સ.) ને આશ્ચર્ય થયું. અને માઅસુમીન (અ.સ.) ને ઈલ્મે - ગૈબ આપવામાં આવ્યું છે તે આ જ “લૌહે - ઈલ્મુલ - કિતાબ” માંથી આપવામાં આવ્યું છે. આના સંદર્ભમાં ઝહુર પહેલાની જે નિશાનીઓનો ઉલ્લેખ ‘લૌહે’ માં છે. તે અઈમ્મએ માઅસુમીન (અ.સ.) વાર્ણવી છે. અને એમાં કોઈ ફેરફારનો ઉલ્લેખ નથી, તેથી અઈમ્મએ માસુમીન અલયહેમુસ્સલામે પણ તેના કોઈ ફેરફારનો ઉલ્લેખ કર્યો નથી. પરંતુ બદાના અકીદા પ્રમાણે આ

નિશાનીઓમાં પણ ફેરફાર થવાની શક્યતા રહેલી છે.

(૪) શું નિશાનીઓમાં ફેરફાર થઈ શકે છે ?

આ વિષય ખૂબ જ મુશ્કેલ અને ઈલ્મી ચર્ચાનો છે. આ વિષયમાં મહાન આલીમોના જુદા જુદા દષ્ટિકોણ છે. આલીકદ્ર મોહદીસ મિરઝા હુસૈન નૂરી, સાહેબે કિતાબ - મુસ્તદરક - અલ - વસાએલનો અભિપ્રાય છે કે : બીજી બધી બાબતોની જેમ આ (ઝહુરની) નિશાનીઓમાં પણ ફેરફાર થઈ શકે. (નજમુસ સાકીબ પ્રકરણ - ૧૧) બુઝુર્ગ મર્તબાવાળા આલીમ આયતુલ્લાહ સૈયદ મોહમ્મદ તકી ઈસ્ફહાની સાહેબે કિતાબ, “મીક્યાલુલ મકારીમ” નો અભિપ્રાય આનાથી ઉલ્ટો છે. તેઓ આ નિશાનીઓમાં ફેરફાર થઈ શકે તેમ માનતા નથી. (મીક્યાલુલ મકારીમ જી. ૧)

આ વિષયની આગળની ચર્ચામાં એ વાત સ્પષ્ટ થઈ જશે કે મોહદીસે નુરી (અલયહીર રહમા) નો અભિપ્રાય આ વિષયમાં વધારે યોગ્ય જણાય છે અને આ અગ્રતા આપવાનું કારણ વધારે મુશ્કેલ અને અઘરું નથી. કારણ કે જ્યારે આ વાત સ્પષ્ટ થઈ ગઈ કે આપણા અઈમ્મા અલયહેમુસ્સલામે બે પ્રકારની નિશાનીઓનો ઉલ્લેખ કર્યો છે, અને કેટલીક નિશાનીઓને યકીની (ખાત્રીપૂર્વકની) ગણાવી છે, તો તેઓ અર્થ એ જ થયો કે કેટલીક ગૈરયકીની નિશાનીઓ ન હોત તો માત્ર કેટલીક નિશાનીઓ ખાત્રીપૂર્વકની ગણવામાં કોઈ ફાયદો ન હતો. અને તેઓ અર્થ પણ એ જ છે કે નિશાનીઓમાં ફેરફાર થઈ શકે છે. એટલે કે તેમાં બદા થઈ શકે તેમ છે. કમસે - કમ ગૈરયકીની અલામતોમાં તો ફેરફાર થઈ જ શકે છે. (જો કે હવે પછીની ચર્ચામાં એ વાત પણ સ્પષ્ટ થઈ જશે કે યકીની નિશાનીઓમાં પણ બદા થઈ શકે છે.)

(૫) શું હઝરત મહદી અલયહીસ્સલામના ઝહુરના સમયમાં ફેરફાર અશક્ય છે ?

ઝહુરની નિશાનીઓમાં ફેરફાર માટે એ રિવાયતોને દલીલ તરીકે રજુ કરી શકાય છે, જેમાં ઈમામ (અ.સ.) ના ઝહુરમાં વહેલું અથવા મોટું થવાનો ઉલ્લેખ જોવા મળે છે. ઝહુરની નિશાનીઓ ઈમામ (અ.સ.) ના ઝહુરના જમાનાથી વિશેષતાઓને બયાન કરે છે. જો એ વાત સાબિત થઈ જાય કે ખુદ ઝહુરમાં “બદા” થઈ શકે છે. અને તેમાં વહેલું અથવા મોટું થઈ શકે છે, તો ઝહુરની નિશાનીઓમાં પણ મોટા ભાગે ‘બદા’ થઈ શકશે. ઝહુરમાં ‘બદા’ થવા વિશે નીચેની રિવાયતોને બયાન કરી શકાય.

રાવી કહે છે કે મેં હઝરત ઈમામ જઅફર સાદિક (અ.સ.)

ની ખિદમતમાં જઈને પૂછ્યું : “શું આ મુશ્કેલીઓનો કોઈ અંત પણ છે ? જો હોય તો ફરમાવો જેથી અમને શાંતિ અને આરામ થાય.” ઇમામ જવાબ આપ્યો, “હા, પરંતુ તમે લોકોએ તે (રહસ્ય) ને જાહેર કરી દીધું છે તેના કારણ ખુદાએ તેનાં વિલંબ કરી દીધો.” (બેહાર : ૫૨/૧૦૫-૧૧૭)

આ બાબતના વિવરણમાં એ છે કે અઈમ્મએ માઅસુમીન (અ.સ.) કેટલીક વખત આંશિક ઝહુર (જીવલેણ ઝુલ્મો સિતમથી મુક્તિ, પરંતુ એ સંપૂર્ણ ઝહુર નહીં જે હઝરત મહદી (અ.સ.) નો ઝહુર છે.) ની ખબર આપતા હતા અને તે માટે નીશ્રીત સમય આપતા હતા. પણ કેટલાક તંગદષ્ટિ અને હલકી મનોવૃત્તિવાળા શિયાઓ આ ગુમ વાતોને દુશ્મનો સમક્ષ બયાન કરી દેતા હતા ખુદાવન્દે આલમને તેમની આ કાર્યવાહી પસંદ ન પડી તેથી ખુદાએ ઝહુરના સમયમાં વિલંબ કરી નાંખ્યો.

બીજી એક રિવાયતમાં હઝરત ઇમામ જઅફર સાદિક (અ.સ.) ફરમાવે છે : “ઈન્ન - હાઝલ - અમર - કદ - અખરર - મરતૈન” આ વાત (મુશ્કેલીથી મુક્તિ) માં બે વખત વિલંબ થયો છે. (બેહાર - ૫૨/૧૧૭) અને અન્ય એક રિવાયતમાં ત્રણ વખત વિલંબનો ઉલ્લેખ છે. (બેહાર ૭૮/૨૮૮-૨૮૯)

હઝરત ઇમામ મહદી અલયહીસ્સલામના પોતાના જ શબ્દોમાં નીચેની તૌકીઅ (આપ અ.સ. નો મહોર વાળો આદેશ) ને ત્રીજી દલીલ તરીકે રજૂ કરી શકાય. તૌકીઅ પર ઉંડો વિચાર કરતા સ્પષ્ટ થશે કે ઝહુરના સમયમાં વહેલું કે મોડું થઈ શકે છે. તૌકીઅના શબ્દો આ પ્રમાણે છે, “ફ અકસેરુદ - દોઆ - અ - બે તઅજલીલ ફરજે - ફઈન્ન - ઝાલેક - ફરજોકુમ” ઝહુરમાં જલ્દી થાય તે માટે દુવા કરો તેમાં તમારી ભલાઈ અને (તમારી) મુશ્કેલીઓ દુર થવાનો માર્ગ છે. (બેહાર - ૫૩)

હઝરત ઇમામ જઅફર સાદિક (અ.સ.) થી રિવાયત છે કે જ્યારે બીન ઇસરાઈલ પર ખૂબ જ લાંબા સમય સુધી અઝાબ આવ્યો ત્યારે તે લોકો સતત ચાલીસ દિવસ સુધી ખુદાની બારગાહમાં અઝાબ દૂર થવાની દુવા સાથે આહોજારી, રૂદન, તૌબા અને ઇસ્તગફાર કરતા રહ્યા. ખૂબ જ આજીજી કરી ગળગળા થઈને દુવા માંગી ત્યારે ખુદાવન્દે આલમે હઝરત મુસા (અ.સ.) અને હાઝન ઉપર વહી કરી કે તે લોકોને ફીરઔનના અઝાબથી મુક્તિ અપાવે. અને ખુદાએ તેમના ઉપરક અઝાબના ૧૭૦ વર્ષ ઘટાડી દીધા અને તેમની મુશ્કેલીઓમાંથી વહેલા મુક્તિ આપી. તે પછી હઝરત ઇમામ જઅફર સાદિક (અ.સ.) એ ફરમાવ્યું : “હા - કઝા અન્તુમ - લવ ફઅલતુમ - લફરર જલાહો - અનકુમ - ફઅમ્મા - એઝા - લમ તકુનુ - ફઈન્નલ અમ્ર -

યનતહી - એલામુન્ત હેહા.” (તફસીરે અયાશી - ૨/૧૫૪)

તમે પણ એ રીતે જ છો. તમે પણ આવી જ રીતે બની ઇસરાઈલની જેમ ખુદાની બારગાહમાં ફરિયાદ અને આજીજી કરો. તો ખુદા તમારી મુશ્કેલીઓને જલ્દી દૂર કરી દેશે. પરંતુ જો તમે લોકોએ એમ ન કર્યું તો ખુદા મુશ્કેલીઓને તેની પરાકાષ્ટા સુધી પહોંચાડી દેશે.

આ હદીસથી એ વાત પણ સ્પષ્ટ થઈ જાય છે કે હઝરત ઇમામ મહદી અલયહીસ્સલામના ઝહુરનો સંબંધ આપણા કાર્યો સાથે પણ છે. આપણે સાચા દીલથી દુવા કરીએ. ખુદાની રાહમાં સાફ - ખુલુસ - નિચ્ચતથી આજીજી કરીએ આપણા જીવનમાં નોંધપાત્ર ફેરફાર લાવીએ. ગુનાહોથી બિલકુલ દુર રહીએ ખુદાની ઇતાઅતથી નનદીકી મેળવીએ તો હઝરત (અ.સ.) નો ઝહુર વહેલાસર થઈ શકે.

એ વાત સાબિત થઈ ચૂકી કે ઝહુરમાં પણ બદા થઈ શકે છે તો પછી ઝહુરની એ નિશાનીઓ જે ઝહુર પહેલાના જમાનામાં જાહેર થવાની છે તેમાં પણ પરિવર્તન થઈ શકે તેમાં શંકાને કોઈ સ્થાન નથી.

(૬) શું ઇમામના ઝહુરમાં પણ પરિવર્તન થઈ શકે ?

બદા અને પરિવર્તનનો સંબંધ માત્ર નક્કી અને નિશ્ચિત બની બની ગએલી બાબતો સાથે છે. ખુદાના વાયદામાં કોઈ પ્રકારનો ફેરફાર થઈ શકતો નથી. ખુદાવન્દે આલમે કુરઆનમાં ઇસ્શાદ ફરમાવેલ છે કે “ઈન્નલાહ - લા યુખલેફુલ - મિઆદ” બેશક ખુદા વાદા ખિલાફી કરતો (વાયદાથી ફરી જતો) નથી.

એહલેબેત (અ.મુ.સ.) ની રિવાયતોના પ્રકાશમાં જે વાત અત્યાર સુધીમાં કહેવામાં આવી છે, તે માત્ર એ છે કે ઝહુરની મુદતમાં વહેલું કે મોડું થઈ શકે છે. પરંતુ હઝરત મહદી અલયહીસ્સલામ ઝહુર અંગે કોઈ પરિવર્તન કે બદા (ખુદાવન્દે કરીમના નિર્ણયમાં ફેરફાર) થઈ શકતા નથી. હઝરત ઇમામ મહદી (અ.સ.) નો ઝહુર એ ખુદાના વાયદો છે અને તેમાં કોઈ પરિવર્તન ક્યારેય થઈ શકશે નહીં. ખુદાવન્દે કરીમે કુરઆને શરીફમાં ફરમાવ્યું છે, વઅદલાહુલ્લીન - આમનુ - મીન્કુમ - વ અમેલુસ્સાલેહાતે - લયસતખ લેફન્નહુમ - ફીલ અરઝે - કમસ તખલફલ્લીન મીન કબ્લેહીમ, વલ યો મક્કેનન્ન લહુમ દીનહોમુલ્લીન - તઝા - લહુમ - વલ યો બદદેલ્લન્નહુમ - મીમ બઅદે ખૌફેહીમ અમના (સુ. નુર) “તે સઘળા લોકોથી કે જેઓ તમારામાંથી ઇમાન લાવ્યા (છે) તથા સદકાર્યો કર્યા (છે) અલાહે એવો વાયદો કર્યો છે કે તે તમને અવશ્ય ભૂમિમાં વારસ બનાવશે. જેમ કે તેમની આગમચના (લોકો) ઓને વારસ

બનાવ્યા હતા, અને તેમના દીન (ઇસ્લામ) ને કે જે તેણે તેમના માટે પસંદ કર્યો છે તેમની ખાતા અવશ્ય મજબુત રીતે સ્થાપી દેશે અને તેમના ભયને તે પછી જરૂર શાંતિમાં બદલી નાખશે..... અને ખુદાવંદે આલમ ક્યારેય વચનની વિરૂદ્ધ અમલ કરતો નથી.”

એક માણસે હઝરત ઇમામ મોહમ્મદ તકી (અ.સ.) ની ખિદમતમાં આવીને કહ્યું : મને એ વાતનો ડર છે કે ક્યાંક હઝરત મહુદી અલયહીસ્સલામના ઝહુરની બાબતમાં (બદા) ખુદાવંદે કરીમના નિર્ણયમાં ફેરફાર ન થઈ જાય ? હઝરત ઇમામ મોહમ્મદ તકી અલયહીસ્સલામે ફરમાવ્યું હઝરત ઇમામ મહુદી અલયહીસ્સલામનો ઝહુર એ ખુદાનો વાયદો છે. (અને ખુદા કદી વાયદાનું ઉલ્લંઘન કરતો નથી.) (બેહાર : ૫૨/૨૫૧)

(૭) શું યકીની અલામતોમાં પણ ફેરફાર થઈ શકે છે ?

‘યકીની અલામત’ (નિશ્રિત નીશાનીઓ) એ નિશાનીઓને કહેવામાં આવે છે જેના વિશે ખુદાના ઈરાદો થઈ ચૂક્યો હોય. અને જેની વિશેષતા બયાન કરી દેવામાં આવી હોય. તેમજ તેના વિશે ખુદાનો હુકમ (કઝા) નિશ્રિત થઈ ગયો હોય. અને જે અનિશ્રિત નિશાનીઓ ‘ગૈર - યકીની અલામત’ કહેવામાં આવે છે. એટલે કે જેના વિશે ખુદાવંદે આલમે ઈરાદો કર્યો હોય પણ તેઓ અમલ (જાહેર) થવાનો હુકમ કર્યો ન હોય. નિશાનીઓની બધી વિશેષતાઓનું વર્ણન કરી દેવામાં આવ્યું પણ તેનો હુકમ આપવામાં આવ્યો નથી. આ રીતે યમાનીનો ઝહુર, સુફ્યાનીનું જાહેર થવું, લશ્કરનું ધસી જવું, પાકિઝા વ્યક્તિનું કતલ થવું, અને આસમાની આવાજ આ બધી એ નિશાનીઓ છે જે નિશાનીઓ આ તબક્કામાંથી પસાર થઈ ચૂકી છે અને તેને યકીની અલામત કહી શકાય છે.

ઉપરની વિગતે અલામતોનું યકીની કે ગૈર યકીની હોવું એ મહત્વની વાત નથી પણ જ્યાં સુધી યકીની કે ગૈર યકીની નિશાનીઓ જાહેરી (બાહ્ય) દુનિયામાં અસ્તિત્વમાં ન આવી જાય ત્યાં સુધી તે ‘બદા’ ના ક્ષેત્રમાંથી બહાર નીકળી શકતી નથી. અને તેથી જ આ બંને પ્રકારની નિશાનીઓમાં કંઈ ફેર નથી.

હઝરત ઇમામ મોહમ્મદ તકી અલયહીસ્સલામની સામે સુફ્યાનીના જાહેર થવાનો ઉલ્લેખ થયો અને રિવાયતોમાં આ વાતને યકીની નિશાની ગણવામાં આવી છે, આ પછી એક માણસે ઇમામ (અ.સ.) ને પુછ્યું. શું આ યકીની અલામતોમાં પણ પરિવર્તન થઈ શકે છે. જવાબ મળ્યો. “હા” (બેહાર : ૧૫૧ - ૨૫૦/૫૨)

ઉપરના બયાન પ્રકાશમાં જોતા યકીની અને ગૈર યકીની

નિશાનીઓમાં બદા (અદાહના નિર્ણયમાં પરિવર્તન થવા) વિશે ખાસ ફેર નથી. અલબત, ગૈર યકીની નિશાનીઓમાં બદાની શક્યતા વધારે છે.

(૮) ઝહુરની નિશાનીઓમાં ‘બદા’ નું અર્થઘટન શું છે ?

આ વિષયના ત્રીજા મુદ્દામાં એ વાતો ઉલ્લેખ થઈ ચૂક્યો છે કે બદા અને ખાસ મસ્લેહતોને કારણે પહેલી વાત બદલીને બીજી વાત લખવા સાથે સંબંધિત છે. અને અઈમ્મએ માઅસુમીન અલયહેસ્સલામનો ઇલ્મનો સંબંધ ‘લૌહે ઇલ્મુલ - કિતાબ’ સાથે છે. જેમાં (જે તે બાબતની) પ્રાથમિક વિશેષતા અને નિર્ણયો લખવામાં આવે છે. અને કેટલીક ખાસ મસ્લેહતોને લીધે આ પ્રાથમિક વિશેષતા કે નિર્ણયમાં ફેરફાર થઈ જાય છે. અઈમ્મએ માઅસુમીન અલયહેમુસ્સલામે ભવિષ્યમાં બનનારા બનાવોનું વર્ણન કર્યું છે તેમાં ઝહુરની નિશાનીઓનો પણ સમાવેશ થાય છે. તેજ પ્રાથમિક વિશેષતાઓ અને નિર્ણયો છે જે ‘લૌહે - ઇલ્મુલ - કિતાબ’ માં મૌજૂદ છે. પરંતુ આ વાતનો અર્થ હરગીઝ એવો નથી. થતો કે આ નિશાનીઓ પ્રત્યે કંઈ ધ્યાન આપવું ન જોઈએ. (આવા વિચારો માત્રથી ખુદાની પનાહ માંગીએ છીએ.) પરંતુ જે રીતે ઇમામ અલયહીસ્સલામે ફરમાવ્યું છે કે : જો કાલે બનનારા કોઈ બનાવની ખબર આપવામાં આવે અને તે બનાવ ન બને તો આશ્ચર્ય પામવું ન જોઈએ, અને ઇમામની વાતો ઉપર ભરોસો અને વિશ્વાસ પણ ઓછો થવો ન જોઈએ. પણ એ હકીકત જાણી લેવી જોઈએ કે તે બનાવ એ બાબતો પૈકી હશે જેમાં ‘બદા’ થઈ શકે છે. આ રીતે સાચો મોમીન એ છે જે ‘બદા’ ના અકીદા પર ઇમાન રાખતો હોય. યકીની અને ગૈર યકીની (બદાઈ અને ગૈર બદાઈ) બનાવો તેના ઇમાન અને યકીન પર અસરકર્તા બનતા નથી. રિવાયતોમાં મળે છે કે જો અમે કોઈ બનાવની આગાહી કરી હોય અને પાછળથી તે બનાવ હુબહુ તે રીતે જ બને તો તેનો ઇન્કાર ન કરો. (તેને જેહલ - અજ્ઞાનતા - સાથે ન જોડો) પરંતુ અમે કહો કે ખુદાવંદે આલમે ખરેખર ફરમાવ્યું છે ..... (એટલે કે જે તે બનાવની આગાહી પ્રાથમિક નિર્ણયના આધાર પર કરાઈ હતી.) જો આમ કહેશો તો બમણો અજ્ઞ મળશે. (કાફી જી. ૧ પાનું. ૨૬૮)

જો કોઈ રિવાયતોના આધારે એવો અકીદો રાખે કે (જે બાબત ખુદાનો વાયદો નથી તેમાં ફેરફાર થઈ શકે છે. - લૌહે ઇલ્મુલ કિતાબમાં નિર્ણય નોંધવામાં આવ્યો છે.) હઝરત ઇમામ મહુદી અલયહીસ્સલામના ઝહુરની નિશાનીઓ જાહેર થવા પહેલા તેઓ ઝહુર થઈ જાય તો તેને આશ્ચર્ય નહીં થાય. કારણ

કે તેઓને ઇમામ (અ.સ.) ના ઝહુરનો ઇન્તેઝાર છે, ઝહુર થવા પહેલાની નિશાનીઓનો ઇન્તેઝાર નથી. તે ઝહુરની નિશાનીઓ પહેલા ઇમામ મહદી અલયહીસ્સલામને ઝહુર થએલા જોઈને જરાયે આશ્ચર્ય નહીં પામે.

(૮) નિશાનીઓ (જાહેર થવા) નો હેતુ શું છે ?

ઇમામ (અ.સ.) ના ઝહુરની નિશાનીઓની ચર્ચાથી શિયાઓના દિલોમાં આશાની જ્યોત જલતી રહે છે. ભગ્ન હૃદયોને ધરપત મળે છે. નિરાશાથી મુક્તિ મળે છે, અને ઝહુરના ઇન્કારથી સુરક્ષિત રહેવાના ફાયદા શિયાઓને થાય છે. કારણ કે ઇમામ મહદી અલયહીસ્સલામના ઝહુરના સાચા સમયની જાણ માત્ર ખુદાને છે. આ વિષયની શરૂઆતમાં ઉલ્લેખ કરવામાં આવ્યો છે તે મુજબ ઝહુર (પહેલાની જે બાબતો) વિશે લોકો જે કાંઈ જાણે છે તે માત્ર નિશાનીઓ છે. આમાંની કોઈ પણ એક નિશાની જાહેર થતા મુદ્દા દિલ જીવંત બની જાય છે. ઝહુરનો અકીદો મજબુત થાય છે. ઇન્તેઝારની આતરતા વધી જાય છે. હઝરત મુસા કાઝીમ (અ.સ.) ના મહાન સહાબી અલી બિન યકતીનના પિતા “યકતીન” બની અબ્બાસના તરફદારો પૈકીના હતા. અને તેમના ફરઝંદ અલી એહલેબૈતના ખાસ શિયાઓમાંથી હતા. તેઓની જન્નતની જામીનગીરી ખુદ ઇમામે લીધી હતી. એક દિવસ યકતીને તેમના ફરઝંદ અલીને મજાકમાં કહ્યું : મા બાલના - કિલ - લના - ફકાન - વકીલ - લકમુ - ફલમ - યકુન.

પયગમ્બરે અમારા વિશે (બની અબ્બાસની હકુમત હશે.) જે કાંઈ ફરમાવ્યું હતું તે બધું બની ગયું. પરંતુ તમારા (હઝરત મહદી અલયહીસ્સલામના ઝહુર અને શિયાઓની મુસીબતોમાંથી મુક્તિ) વિશે જે કાંઈ ફરમાવ્યું હતું તે હજુ સુધી બન્યું નથી ? અલી બિન યકતીને જવાબ આપ્યો : અમારા અને તમારા વિશે જે કાંઈ ફરમાવ્યું હતું તેનું મુળ એક જ છે. (લૌહે ઇલ્મુલ કિતાબ) આમાં ફેરમાત્ર એટલો છે કે તેમને જે વાયદો કરવામાં આવ્યો હતો તેનો સમય આવી પહોંચ્યો અને તે વાયદો પુરો કરવામાં આવ્યો. પરંતુ અમારા વાયદા (પૂરા થવા) નો સમય હજી આવ્યો નથી. અમે એ દિવસનો ઇન્તેઝાર કરીએ છીએ. જો અમે કહ્યું હોત કે આ વાત બસો કે ત્રણસો વર્ષ પછી પુરી થશે તો લોકોના દિલ સખત થઈ જાત અને સામાન્ય લોકો દીનથી વિમુખ થઈ જાત. (એટલે કે હઝરત મહદી (અ.સ.) નો ઇન્કાર કરી દેત) આજ કારણોસર એવું કહેવામાં આવ્યું છે કે ઝહુર જલ્દી થશે અને સફળતા કેટલી નજદીક છે એટલા માટે કે લોકના દિલો સ્થિર રહે અને લોકો હંમેશા ઇન્તેઝાર કરતા રહે. (ગયબતે નોઅમાની પા. ૧૫૮)

આ રીતે ઝહુરની નિશાનીઓ ઇમાનનું રક્ષણ અકાએદની પુખ્તતા અને ઇન્તેઝારમાં ગંભીરતાનું ધારણ કરવાનું માધ્યમ છે.

(૧૦) સારાંશ :

ઉપરની ચર્ચાના સારાંશ રૂપે નીચે મુજબનું પરિણામ મેળવી શકાય છે.

(૧) ઝહુરની યકીની અને ગૈર યકીની નિશાનીઓમાં બીજી બાબતોની જેમ પરિવર્તન થઈ શકે છે.

(૨) પરિવર્તન અર્થ ખુદાના ઇલ્મમાં પરિવર્તન એવો નથી. પરંતુ આ ફેરફાર “લૌહે ઇલ્મુલ કિતાબ” ના પ્રાથમિક નિર્ણયમાં ફેરફાર છે. નહીંતર ખુદાને દરેક વાતનું પહેલેથી જ ઇલ્મ છે અને તેના ઇલ્મ છે. અને તેના ઇલ્મમાં કોઈ ફેરફાર થતો નથી.

(૩) અંબિયા અને અઈમ્મા અલયહેમુસ્સલામનું ઇલ્મ ‘લૌહે - ઇલ્મુલ કિતાબ’ થી સંબંધિત છે. તેના આધારે ગૈબની વાતોની ખબર આપવામાં આવે છે. અને આ (તખ્તી) માં ફેરફાર થનારા હુકમ કે બનાવનો ઉલ્લેખ હોતો નથી.

(૪) ઇલાહી રહેબરોની દરેક વાત પર સંપૂર્ણ ઇમાન અને યકીન રાખવું જોઈએ. ક્યારેક આગાહી પ્રમાણે બનાવો ન બને તો તેનો સંબંધ ઇલાહી રહેબો સાથ નહીં, પણ લૌહમાં થયેલ ફેરફાર સાથે છે.

(૫) હઝરત ઇમામ મહદી અલયહીસ્સલામના ઝહુરમાં વ્હેલુ કે મોડુ થઈ શકે છે. તેથી આપણી જવાબદારી છે કે આપણે હંમેશા દિવસ ઓ રાત દુવાઓ અને પવિત્ર કાર્યો દ્વારા હઝરતનો ઝહુર જલ્દી થાય તે માટે કારણરૂપ બનવું જોઈએ. અને ઝહુરને (કરીબુલ વોકુઅ) જે બાબતો ઝહુરથી નજદીક બને તે માટે નહીં બલકે (સરીહુલ વોકુઅ) ઝહુર ઝડપથી બને તે માટે દુવા કરીએ.

(૬) બદા માત્ર એ બાબતોમાં થઈ શકે છે. જેનો ખુદાવન્દે આલમે વાયદો કર્યો નથી. ખુદાવન્દે આલમે ઝહુરનો વાયદો કર્યો છે. ઝહુરના (નિશ્ચિત) સમયનો વાયદો કર્યો નથી.

(૭) ઝહુરની નિશાનીઓ ઇમાનના રક્ષણ, અકીદાની પુખ્તતા, કાર્યોની પવિત્રતા, ચારીત્રયની સુધારણા વગેરે મા મહત્વનો ભાગ ભજવે છે.

(૧૧) ઇન્તેઝાર કરનારાઓ માટે આ ચર્ચાની શું અસર થાશે ?

દરરોજ સવારે અને સાંજે ઇન્તેઝાર કરવાનો હુકમ રિવાયતોમાં આપવામાં આવ્યો છે. (બેહાર - ૧૪૫-૮૫/૫૨) આપણે નિશાનીઓમાં બદા થઈ શકે તેમ માનતા હોઈએ તો જ આ રીતે દરરોજ ઇન્તેઝાર કરવો શક્ય બનશે, કારણ કે

(૧) જો નિશાનીઓમાં ફેરફાર થવો શક્ય ન હોય તો ઇન્સાન હંમેશા ઇન્તેઝાર નહીં કરે, પણ જ્યારે નિશાનીઓ જાહેર થઈ જશે ત્યારે જ ઇન્તેઝાર કરશે. કેમ કે એ વખતે એવો પ્રચાર થશે કે જ્યારે નિશાનીઓ જ જાહેર થઈ નથી, તો પછી ઇન્તેઝારનો પ્રશ્ન જ ક્યાં ઊભો થાય છે ? પરંતુ રિવાયતો આ ધારણાનું સમર્થન કરતી નથી તેથી નિશાનીઓમાં પરિવર્તન થવું શક્ય છે, તેવો અકીદો રાખનાર ઇન્સાન દરરોજ સવાર સાંજ ઇન્તેઝાર ઝહુર કરશે અને ઇમામ (અ.સ.) ની ખિદમતમાં હાજર થવા માટે તૈયાર અને ઉત્સુક રહેશે.

(૨) જે માણસ ઝહુરની નિશાનીઓમાં ફેરફાર થઈ શકવાની વાત માનતો નથી તે હંમેશા ઇમામ (અ.સ.) નો 'મુન્તઝિર' બની શકે નહીં, કારણ કે જો નિશાનીઓમાં ફેરફાર ન થાય તો, (નફ્સે ઝકકીયાહ) પાકીઝા અને પ્રતિભાગના વ્યક્તિના કતલ અને હઝરતના ઝહુર વચ્ચે પંદર દિવસનો ગાળો છે. (બેહાર ૩૦૨/૫૨) આ રીતે જોઈએ તો હજુ નફ્સે ઝકકીયાહની કતલ જ થઈ નથી તો હાલ તુરત ઝહુરનો ઇન્તેઝાર કરવાનો કોઈ અર્થ રહેતો નથી. જ્યારે કે હંમેશા ઇન્તેઝાર કરવાની તાકીદ કરવામાં આવી છે. અને ઇન્તેઝારને શ્રેષ્ઠ અમલ ગણવામાં આવ્યો છે. અને નિશાનીઓમાં ફેરફાર થઈ શકે તો જ આ વાત શક્ય બને.

(૩) ઝહુરની નિશાનીઓમાં ફેરફાર થઈ શકે અને નિશાનીઓ જાહેર થવા પછી જ ઝહુર થશે એવું માનનાર પહેલા નિશાનીઆનો ઇન્તેઝાર કરે છે. અને પછી ઇમામ (અ.સ.) નો ઇન્તેઝાર કરે છે. અને રિવાયતોમાં ઇમામ (અ.સ.) ના ઝહુરની નિશાનીઓના ઇન્તેઝાર માટે નહીં પણ ઇમામ (અ.સ.) ના ઝહુર માટે ઇન્તેઝાર કરવાની તાકીદ કરવામાં આવી છે.

(૧૨) ઇન્તેઝાર - નિશાનીઓનો નહીં - ઇમામ (અ.સ.) ના ઝહુરનો .....

ઉપરની છણાવટથી એ વાત બિલકુલ સ્પષ્ટ જાહેર થઈ ગઈ કે લોકોએ હઝરત ઇમામ મહદી (અ.સ.) ના ઝહુર થવાની નિશાનીઓનો નહીં, પણ ઇમામ (અ.સ.) ના ઝહુરનો ઇન્તેઝાર કરવો જોઈએ અને નિશાનીઓ જાહેર થવા પહેલા હઝરત (અ.સ.) નું ઝહુર થવું અશક્ય છે, તેમ સમજવું ન જોઈએ. ઝહુરની મૂળ અને પાયાની શર્ત ખુદાવન્દે આલમની ઇચ્છા અને ઇરાદો છે. અત્યાર સુધી ઇમામે (અ.સ.) ઝહુર ફરમાવ્યું નથી, તેનો અર્થ એ થયો કે જેમાં હકીકતમાં ઇન્તેઝાર કરનારાઓ રાત અને દિવસ આહો - બુકા કરીને આજીજી પૂર્વક ગળગળા થઈને, રડતા - કકળતા, દુવા અને ઇસ્તીગફાર મારફતે ખુદાની

બારગાહમાં, ખુદાની હુઝુરમાં ઇમામ (અ.સ.) ના ઝહુરમાં જલ્દી થવા માટે ગુઝારીશ કરી શકે છે. “ખુદાના હાથ ખુદા છે, તે જેને પણ ચાહે તેને અતા કરે છે.” જો ખુદા ઇચ્છે તો બધી નિશાનીઓ જાહેર થવા પહેલા ઝહુરનો હુકમ આપી શકે છે. ખુદાને ઝહુરનો હુકમ આપવા માટે (પ્રાથમિક) નિશાનીઓ જાહેર થવાનો મર્યાદા નડતી નથી. ખુદાવન્દે આલમ ઝહુર પહેલાની નિશાનીઓને બદલી પણ શકે છે. અને કોઈ પણ વખતે (તરતજ) ઝહુરનો હુકમ પણ આપી શકે છે. તેના માટે દરરોજ નવી શાન અને રીત હોય છે. તેથી જ આપણે નિશાનીઓને નહીં પણ ઇમામ (અ.સ.) ના ઝહુરનો ઇન્તેઝાર કરવો જોઈએ.

યા રબ્બલ - હુસૈન - બે હક્કીલ - હુસૈન ઇશકે

સદરીલ - હુસૈન - બે ઝહુરીલ - હુજ્જહ.

અય હુસૈન (અ.સ.) ના પરવર દિગાર, હુસૈન (અ.સ.)

ના હકની કસમ, હઝરત હુજ્જત (અ.સ.) ના ઝહુરથી હુસૈન (અ.સ.) ના હૃદયને સાંત્વન આપ.

***

ગૈબતે કુબરાના કાળમાં ઇમામે ઝમાના (અ.સ.)
ની જવાબદારીઓ

વાચકોને આ વિષયનું મથાળું વાંચીને આશ્ચર્ય થશે એમ પણ બને કે કેટલાક લોકો આ વિષયને (ઐબદાર) ખામીયુક્ત ગણે એટલા માટે કે અત્યાર સુધી તો આપણે ‘ગૈબતે - કુબરામાં શિયાઓની જવાબદારીઓ’ એ વિષય પર વિવિધ કિતાબો અને સામયીકોમાં વાચ્યું છે. આ ઉપરાંત આ વિષય પર ઓલમાઓ અને ઝાકીર સાહેબો મારફતે મજલીસો અને મીમ્બરો પરથી શિયાઓની વિવિધ જવાબદારીઓનો ઉલ્લેખ સાંભળ્યો છે. અલબત્ત, આ વિષયનો અગાઉ કોઈ ઝાકીરે ઉલ્લેખ કર્યો નથી. પણ આ ઉર્દુ સામયીકમાં પણ તેનો ઉલ્લેખ થયો નથી. પણ આ કોઈ નવો વિષય નથી નોઅતબર શિયા કિતાબોમાં આ વિષય ઉપર પુરતી ચર્ચા થએલી જોવા મળે છે. હા, આ વિષય પર સીધે સીધે ચર્ચા ન કરતા. “ઇમામે ઝમાના (અ.સ.) ની ગૈબતના જમાનામાં (તેમના) અસ્તિત્વના ફાયદાઓ” એ વિશે ઇમામ (અ.સ.) ની જવાબદારીનો પણ ઉલ્લેખ થઈ જાય છે. આ વિષયની પૂર્વ ભૂમિકા રૂપે થોડા વાત કર્યા બાદ હવે મૂળ વિષય પર આવીએ છીએ.

ગૈબતે - કુબરાના જમાનામાં ઇમામ મહદી (અ.સ.) ની જવાબદારીઓ સંપૂર્ણ રીતે આપ (અ.સ.) ના ઝહુર વખતે એ હાલતમાં કે જ્યારે કોઈ અંતરાય ન આવે તો નીચે પ્રમાણે ગણાવી શકાય.

પહેલું :

મુસ્લીમ સમાજની હિદાયત અને માર્ગદર્શન કરવું તેમજ ઇસ્લામી હુકુમતની એવી રીતે સ્થાપના કરવી કે આખી પૃથ્વી ઉપર એક સંપૂર્ણ અને જામેઅ અદલો ઇન્સાફની વ્યવસ્થા અસ્તિત્વમાં આવી જાય અને લોકો માર્ગદર્શકના ઉચ્ચતમ સિદ્ધાંતને સમજી શકે.

બીજું :

ઇસ્લામ સ્વીકારવાનું નિમંત્રણ : એવી રીતે કે કુફ્ર અને જહાલતમાં ડુબેલો સમાજ ઇસ્લામ તરફ આકર્ષાય. ભલ તે માટ આપ (અ.સ.) ને જંગનો આશરો લેવો પડે કે આ કામ સુલેહ અને સમજાવટથી થઈ જાય કે પછી બીજી કોઈ પણ રીતે અજમાવવી પડે.

ત્રીજું : ઇસ્લામી સમાજનું રક્ષણ અને દેખરેખ કરવી. એ પરીસ્થિતિમાં ઇસ્લામની બે હુરમતી થતી હોય તો સમય આવ્યે પોતાની જાન અને માલની કુરબાની આપવા માટે તૈયાર રહેવું.

ચોથું :

એવી પરિસ્થિતિમાં ઇસ્લામી સમાજની હીફાઝત. જ્યારે લોકો ચારિત્ર્યભ્રષ્ટ, વાસાના, લાલચ અને લંપટ કાર્યોની અસર તળે ઘેરાઈ ગયા હોય, ત્યારે ઇમામ (અ.સ.) તેમની ખાસ પદ્ધતિ, રીત અને અંદાઝથી અમ્ર બીલ માઅરફ અને નહય અનીલ મુનકરની તાલમીને અંજામ આપશે.

એ વાત ધ્યાનમાં રહે, ઉમ્મતની ભલાઈ અને કલ્યાણ માટે બધા જ ઇમામોના જમાનામાં, બધી જગ્યાએ ઉપરની ચારેય જવાબદારીઓ સંપૂર્ણ રીતે ઇમામ ઉપર વાજબ હોય છે. તેવા જ રીતે તમામ મુસ્લીમો (ઉમ્મત) ઉપર પણ વાજબ છે કે તેઓ ઇમામ (અ.સ.) ની આવાઝ પર લબ્બૈક કહીને જરૂર પડે તો પોતાના જીવની કુરબાની આપવા તૈયાર રહે.

પાંચમું :

આ જવાબદારીને ઇમામ (અ.સ.) ખાસ સંજોગોમાં અદા કરે છે. જ્યારે ઉપર જણાવેલ ચારેય જવાબદારીઓ કોઈ ખાસ કારણસર અદા કરી શકાય તેમ ન હોય દાખલા તરીકે, ઇમામને સમાજથી દૂર રહેવા મો સમાજે મજબુર કર્યા હોય. તેઓ (અ.સ.) ની ઉપર સખત દેખરેખ રાખવામાં આવીતી હોય. તેઓ (અ.સ.) ની સામૂહિક અને રાજકીય જીંદગીને તંગ કરી દીધી હોય. આ પ્રકારના બનાવોથી ઇતિહાસ સાક્ષી પૂરે છે. આપણા અઈમ્મા અલયહેમુસ્સામે કદીન સંજોગોમાં જીવન વ્યતીત કરેલ છે. તેવા સંજોગોમાં ઇમામ (અ.સ.) સમાજ સાથે સંપર્ક ચાલુ રાખવા અને ઇસ્લામી સમાજના અસ્તિત્વ માટે પોતાના મિત્રો અને શિયાઓ મારફત ઇસ્લામી તાલીમાત આપવાનું ચાલુ રાખવું, હા, જો શક્ય હોય અને કોઈ અડચણ ન હોય તો ઇસ્લામી તાલીમાતને વિશાળ રીતે પોતાના દોસ્તો મારફત તમામ ઇસ્લામી દેશો (વિસ્તારો) સુધી પહોંચાડવું.

છઠ્ઠું :

મજલુમો, મુસીબત અને બલાઓમાં ઘેરાયેલા લોકોની મદદ કરવી.

દરેક મુસલમાનોની ફરજ :

છઠ્ઠી જવાબદારી માત્ર ઇમામ (અ.સ.) માટે ખાસ નથી પણ આ કામ દરેક મુસલમાન પર વાજબ છે. હા, કોઈ એક માણસ મજલુમ, મુસીબતઝદા કે બલાઓમાં, ઘેરાએલાને મદદ કરે તો બીજા ઉપર આ કાર્ય વાજબ રહેશે નહીં, (પણ સાક્તિ

થઈ જશે.) ઇસ્લામમાં મઝહુબો અને મુસીબતમાં ઘેરાયેલા લોકોની મદદ કરવાની ખાસ તાકીદ કરવામાં આવી છે. બીજા મુસલમાનોની સરખામણીમાં શિયાઓ માટે તો આ જવાબદારી ખાસ મહત્વની છે. એટલા માટે કે પયગમ્બરે ઇસ્લામ (સ.અ.વ.) અને આપણા અઈમ્માએ (અ.મુ.સ.) તો અમલી રીતે આ કાર્યનો પાઠ આપણને શીખવ્યો છે.

આટલું જાણ્યા પછી આપણે એ વાત પણ જાણી શકીએ છીએ કે હઝરત બકીયતુલ્લાહીલ અઅઝમ (અરવાહોના ફીદાહ) પર આ બધી જવાબદારીઓ પહેલા તબક્કામાં વાજીબ છે. અને જ્યાં શક્ય હોય ત્યાં આની ઉપર અમલ કરવો જોઈએ અને જો કોઈ મસ્લેહતને કારણે જે સંભવિત ન હોય તો તેનાં પર અમલ કરવાનું છોડી દેવું જોઈએ. આપણા બીજા અઈમ્મા અલયહેમુસ્સલામે પણ આ જ પ્રમાણે અમલ કર્યો છે. એટલે કે જે શક્ય હતું તેની ઉપર અમલ કર્યો અને જે મસ્લેહતને કારણે છોડી દેવા જેવું હતું, તેની ઉપર અમલ કર્યો ન હતો.

પરંતુ ઈમામ મહદી અલયહીસ્સલામ અંબિયાઓ અને અઈમ્મા અલયહેમુસ્સલામના વારસ છે. તેઓએ ખુદાના વાયદાને પૂર્ણ કરવાનો છે. એટલે કે તેઓએ પૃથ્વી પર ઈલાહી હુકુમતની સ્થાપના કરવાનો છે. ખુદાએ જે બાબત કરવાનો સંકલ્પ કર્યો છે. તેને પુરો કરવો તેઓ (અ.સ.) માટે વાજીબ છે. અને ખુદા જે રીતે ચાહશે તે રીતે તેનો વાયદો પુરો કરશે. ભલે તે મૌજૂદ હોય કે ન હોય. જે દિવસનો ખુદાએ વાયદો કર્યો છે તે દિવસ જરૂર આવીને રહેશે. અલબત્ત, એ દિવસ ક્યારે આવશે તે આપણને કે બીજા કોઈને ખબર નથી. રિવાયતોથી એ વાત સાબિત થઈ ચૂકી છે કે “ઈમામ (અ.સ.) ના ઝહુરના સમયની ખબર ખુદા સિવાય બીજા કોઈને પણ નથી.” ગૈબતે - કુબરાના અરસામાં ઈમામે ઝમાના (અ.સ.) ની જવાબદારીઓ છે કે તેઓ (અ.સ.) ધીરજપૂર્વક “ઝહુરના સમય” અને “હુકુમે - ઈલાહી” ની રાહ જુવે.

અમે શરૂઆતમાં ઈમામ (અ.સ.) ની છ જવાબદારીઓ લખી છે તેને વિગતવાર અત્રે રજૂ કરીએ છીએ અને કેટલાક જરૂરી મુદ્દાઓ તરફ આપનું ધ્યાન દોરીએ છીએ જે જવાબદારીઓની વિગત નીચે મુજબ છે.

ઉમ્મતની હિદાયત અને માર્ગદર્શન, ઇસ્લામી હુકુમતની સ્થાપના, પૃથ્વી પર અદલો - ઈન્સાફ કાયમ કરવા, કુફ્રનો નાશ અને ઇસ્લામની દાવત, ઇસ્લામને બેહુરમતી થવાથી બચાવવો સમાજનું નૈતિક ધોરણ ઊંચું લાવવું, મઝહુબ અને મુસીબતઝડા લોકોની મદદ કરવી.

ઉપરની જવાબદારીઓ ઈમામ (અ.સ.) ગૈબતમાં રહીને પણ નીભાવી શકે છે, બલકે નિભાવી રહ્યા છે. કેટલાક લોકો એવો મુદ્દો ઉઠાવે છે કે ઈમામ જાહેરમાં ન હોય છતાં હીદાયત અને અદલો ઈન્સાફ કઈ રીતે કામચ કરી શકે ?

આ બધી શંકાઓનો જવાબ એ છે કે ઈમામ માટે એ જરૂરી નથી કે તેઓ (અ.સ.) અચાનક આવીને આ બધા કામોને એકી સાથે બજાવે એટલે કે એક જ વખતમાં ઉમ્મતની હીદાયત કરીને તેમજ હુકુમત કામચ કરીને બેસી જાય. પરંતુ બધા કામ ક્રમાનુસાર, એક પછી એક બજાવે છે. દાખલા તરીકે : ઉમ્મતના લોકોને એ વાતની જરૂર નથી કે ઈમામ (અ.સ.) આવીને દરેકને વ્યક્તિગત રીતે નમાઝ કેમ પઢવી તે શીખવે, રોઝા કેમ રખાય, ખુમ્સ કેવી રીતે અપાય વગેરે શીખવે. આ બધી બાબતોથી ઉમ્મત સારી રીતે વાકેફ છે. હા. જો આ બાબતોમાં ઉમ્મતમાં કોઈ એવો મોટો મતભેદ ઊભો થાય જેનો નિવેડો આલીમો અને દાનીશમંદો લાવી ન શકે, ત્યારે ઈમામ (અ.સ.) મૌન રહી ન શકે પણ તેઓ (અ.સ.) ગૈબતમાં હોવા છતાં લોકોની હિદાયત કરવી અને તેઓની જવાબદારી થઈ પડે છે. ઇતિહાસ એ બાબતની સાક્ષી આપે છે કે કેટલાય આલીમોએ જ્યારે ઈમામ (અ.સ.) નો સહારો માંગ્યો હતો. ત્યારે ઈમામે (અ.સ.) તેમની મદદ કરી હતી. એટલું જ નહીં કેટલીક વખતે તો આલીમોએ ‘ઈજતેહાદી - ભૂલો’ કરી ત્યારે ઈમામે (અ.સ.) તે ભૂલોને સુધારી પણ દીધી હતી.

શૈખ મુફીદ (ર.અ.) નો એ મશહૂર બનાવ, જેમાં તેઓએ એક ગર્ભવતી સ્ત્રીના ઇન્તેકાલ પછી તેને પેટમાના ગર્ભ સાથે દફનાવી દેવાનો ફત્વો આપ્યો. તે પછી ઈમામે (અ.સ.) તે ફત્વોને સુધારી દીધો. આ વાકેઆની વિગત વકાએઝુલ અધ્યામ જુલ્દ શાઅબાન પા. ૨૫૦ પર જોવા મળશે. આ પ્રકારના સેંકડો બનાવ નોંધએલા છે, પરંતુ આ સંક્ષિપ્ત લેખમાં તે સમાવી શકાય તેમ નથી. આ પ્રકારના બીજા બનાવ માટે ‘દિદારે - નૂર’ જોવા વિનંતી છે. દિદારે - નૂર નામની કિતાબ ગુજરાતી અને ઉર્દૂ બંને ભાષામાં એસોસીએશન ઓફ ઈમામ મહદી (અ.સ.) એ પ્રકાશિત કરી છે.

અત્રે એક માનવ બનાવ પ્રસ્તુત કરીએ છીએ. જેનાથી ઈમામે (અ.સ.) બેહુરૈનના શિયાઓની મદદ કેવી રીતે કરી હતી તે સમજાય છે. બેહુરૈન શહેર અંગ્રેજોના કબ્જામાં હતું. અંગ્રજો એ ત્યાંના હાકીમ તરીકે એક મુસ્લીમની નિયુક્તી કરી હતી. બેહુરૈનનો હાકીમ નાસિબી (નાસીબી) હઝરત અલી (અ.સ.) નો વિરોધી હતો. તેના દરબારમાં જે વઝીર હતો તે તેની કરતા

પણ પક્ષપાતી વલણ ધરાવતો હતો. બેહરૈનના રહેવાસીઓની વસ્તીનો મોટોભોગ એહલેબૈત (અ.મુ.સ.) ના ચાહવાવાળા શિયાઓનો હતો. વઝીર તે લોકોનો સખ્ત દુશ્મન હતો. અને એવું ઇચ્છતો હતો કે ગમે તેમ કરીને શિયાઓની વસ્તી ખત્મ થઈ જાય. આ માટે હંમેશા કંઈ ને કંઈ બહાના શોધ્યા કરતો હતો. એક વખત વઝીર એક દાડમ લઈને દરબારમાં ગયો. અને હાકીમ સમક્ષ દાડમ રજૂ કર્યું. દાડમની છાલ પર લખેલું હતું. ‘લાએલાહ ઇલલાહ મોહમ્મદુર રસૂલુલ્લાહ અબુબકર, વ ઉમર વ ઉસ્માન વ અલી ખોલડાએ રસૂલુલ્લાહ’ હાકીમે તે દાડમને ધ્યાનથી જોયું. તેને આ અક્ષરો કુદરતી રીતે જ લખાયા હોવાનું લાગ્યું અને આ અક્ષરો કૃત્રિમ રીતે લખાયા હોવાનો અણસાર સુધ્ધા ન આવ્યો. આ જોઈને હાકીમે વઝીરને કહ્યું કે આ બહુ જ સ્પષ્ટ દલીલ છે કે રાફઝીઓ (શિયાઓ) નો મઝહબ બાતિલ છે. આ બાબતમાં તમારો શો અભિપ્રાય છે ? વઝીરે તુરતજ જવાબ આપ્યો કે : આ શિયાઓ (મઝહબી બાબતોમાં) પક્ષપાતી સમૂહ છે. અને સ્પષ્ટ દલીલોનો પણ ઇન્કાર કરે છે. આપ હુકમ કરો તો બધા શિયાઓને અહીં ભેગા કરીને આ દાડમ દેખાડીએ આ જોઈને તેઓ આપણો (ગેર - શિયા) મઝહબ સ્વિકારી લેશે, તો આપને ઘણો સવાબ મળશે. અનેજો તેઓ આપણો મઝહબ સ્વિકારવાનો ઇન્કાર કરે તો તેમની સામે ત્રણ શરતો રજૂ કરવી. અને હુકમ આપવો કે આ ત્રણમાંથી કોઈ એક શરત કબુલ કરો.

પહેલી શર્ત :

યહુદીઓ અને ઇસાઈઓની જેમ ટેક્ષ (મોટી રકમ કરવેરા રૂપે) આપે.

બીજી શર્ત :

આ સ્પષ્ટ દલીલોનો જવાબ લાવે જે તેમના ગજા બહારની વાત છે.

ત્રીજી શર્ત :

તેઓમાંના પરુષોને કતલ કરી નાંખવામાં આવે તેમની સ્ત્રીઓ અને બાળકોને કૈદી બનાવવામાં આવે અને તેમની મિલકત જપ્ત કરવામાં આવે. હાકીમે વઝીરની આ વાતને સ્વિકારી લીધી અને તુરતજ શિયા આલીમો અને બુઝુર્ગોને દરબારમાં બોલાવામાં આવ્યા. તેઓને લખાણવાળુ દાડમ દેખાડવામાં આવ્યું અને તેનો સંતોષકારક જવાબ આપવાનું કહેવામાં આવ્યું અને તેઓ જવાબ આપી ન શકે તો ત્રણ શરતો રજૂ કરવામાં આવી. તે દાડમ જોઈને શિયા આલીમો આશ્ચર્યમાં ગરકાવ થઈ ગયા. અને તેનો કોઈ જવાબ આપી ન શક્યા, તેઓના ચહેરાનો રંગ ઉડી ગયો. તેમના શરીર ઘુજવા લાગ્યા અને તેમને પગ નીચેથી ધરતી સરકવા લાગી.

શિયા બુઝુર્ગોએ હાકીમ પાસેથી ત્રણ દિવસની મુદત માંગી અને કહ્યું કે જો તેઓ ત્રણ દિવસમાં કોઈજવાબ લાવી શકે તો હાકીમને યોગ્ય લાગે તે કરવાનો અધિકાર છે. મુદત મળી ગઈ. તમામ શિયાઓની મીટીંગ મળી. જેમાં તેઓમાંથી દસ મુત્તકી, પરહેઝગાર આલીમોને પસંદ કરી તેમાંથી ત્રણ આલીમોને પસંદ કરવામાં આવ્યા અને કહેવામાં આવ્યું કે ક્રમાનુસાર ત્રણેય આલીમો જંગલમાં જઈને ઈમામે ઝમાના (અ.સ.) ના વસીલાથી ખુદા પાસે મદદ માંગવી તેઓમાંના એકે જંગલમાં જઈને સવાર સુધી ઇબાદત મુનાજાત અને દુવાઓમાં રાત ગુઝારી. તેમણે સવારે ઉકેલ ન મળ્યો. બીજી રાતે બીજા આલીમે જઈને તેવ જ અમલ કર્યો. તેમનેય ઉકેલ ન મળ્યો. ત્રીજી રાતે મોહમ્મદ બીન ઈસા ઉઘાડા પગે અંધારી મોહમ્મદ બીન ઈસા નામના ત્રીજા આલીમન વારો આવ્યો. મોહમ્મદ બીન ઈસાને ઉઘાડા પગે અંધારી રાતમાં જંગલ તરફ ચાલ્યા. આખી રાત ખુદાને મદદ માંગતા રહ્યા અને શિયાઓ પરથી આ અસાધરણ મોટી બલ ટળી જાય તે માટે દુવાઓમાં મશગૂલ રહ્યા. તેમણે ઈમામે ઝમાના (અ.સ.) ને ફરિયાદો કરી અને મદદ માગવી શરૂ કરી. રાત્રીના છેલા પ્રહરમાં તેમની નજર એકાએક એક શખ્સ પર પડી. જેઓએ તેમને સંબોધીને કહ્યું : ‘અય મોહમ્મદ બીન ઈસા શું થયું ? હું તમોને કેવી હાલતમાં જોઈ રહ્યો છું. આવા વેરાન જંગલમાં શું માટે આવ્યા છો ? તેમણે જવાબ આપ્યો. અય ભાઈ, તું મને મારી હાલત પર છોડી દે. હું મોટી મુશ્કેલીમાં ફસાયો છું. હું મારી આ મુશ્કેલીને મારા ઈમામ (અ.સ.) સિવાય કોઈલને પણ નહીં કહું. તે શખ્સે કહ્યું. અય મોહમ્મદ બિન ઈસા હું જ ‘સાહેબુલ અમ્ર’ છું તમારા દિલનીવાત મને કહો તેણે કહ્યું ‘અય મારા આકા, જો આપ સાહેબુલ અમ્ર છો તો આપ જાણો છે કે હું કેટલી મોટી પરેશાનીમાં ઘેરાયલ છું. આપ અમારા ઈમામ છો અને અમને મુશ્કેલીઓમાંથી મુક્તિ અપાવનારા છો. ઈમામે (અ.સ.) ફરમાવ્યું અય મોહમ્મદ બિન ઈસા વઝીરના ઘરમાં દાડમનું એક વૃક્ષ છે. વઝીર દાડમના આકારનું માટીનું એક બીબુ (બ્લોક) બનાવેલ છે. જેના બે ભાગ છે. બંને ભાગોમાં તેણે એ અક્ષરો ઢાળેલા છે, જે બીબાને તેણે દાડમ સાથે લગાડી દીધા હતા. દાડમનું ફળ જરા મોટું થયું ત્યારે તે અક્ષરો તેની ઉપર કોતરાઈ ગયા. કાલે તમે હાકીમ પાસે જાવ ત્યારે કહેજો કે અમે જવાબ લાવ્યા છીએ. જે અમે વઝીરના ઘરમાં જઈને આપીશું. તમે વઝીરના ઘરે જાવ ત્યારે ઘરના જમાણા ભાગમાં ઉપર એક ઓરડો છે. જ્યારે તે ઓરડામાં પહોંચ્યો ત્યારે હાકીમને કહેજો કે તમારો જવાબ આ ઓરડામાં છે. વઝીરના એવા પ્રયત્નો કરશે કે હાકીમ તે જુવે નહીં પણ તમે એ દેખાડવા માટે આગ્રહ કરજો વઝીર ઉપર જાય ત્યારે તમે પણ સાથે જજો અને તેઓને એકલ

મુક્તા નહીં. તમે જેવા તે ઓરડામાં દાખલ થશો કે તરતજ તમને ઘીવાલમાં એક બાકોરૂં દેખાશે. તેમાં એક સફેદ થેલી હશે તેમાંજ દાડમના અક્ષર કોતરવા માટેના બીબા છે. જે કાઢીને હાકીમની સામે રાખી દેજો. ત્યાર પછી દાડમને હાકીમ સામે રાખીને કહેજો કે અમે આપને એક બીજાને મોજીઝો પણ દેખાડીએ છીએ. આ દાડમની અંદર માટી અને કીડીઓ સિવાય કંઈ નથી. જો આપ હકીકત જાણવા માંગતા હો તો વઝીરને આ દાડમ ખોલવાનું કહો. વઝીરના દાડમને તોડશે કે તરતજ તેનો ચહેરો માટી અને કીડીઓથી છવાઈ જશે.”

મોહમ્મદ બિન ઇસા ઇમામ (અ.સ.) ના પવિત્ર મુખેથી આ માત સાંભળીને ખૂબજ રાજી થતાં થતાં ઘરે પાછા ફર્યા. સવારે લોકોની સાથે હાકીમનાં દરબારમાં જઈ પહોંચ્યા. અને ઇમામે (અ.સ.) સમજાવ્યા. મુજબની બધી બાબતો પર અમલ કર્યો. હાકીમ આ બધુ જોઈ, સાંભળીને આશ્ચર્યમાં ડુબી ગયો અને તેણે મોહમ્મદ બિન ઇસાને પુછ્યું કે આ બધી માહિતી તને કોણે આપી ? તેણે જવાબ આપ્યો કે, અમારા જમાનાના ઇમામે. જેઓ ખુદાની કુજ્જત છે. હાકીમે પુછ્યું : તમારા ઇમામ કોણ છે ? ત્યારે તેણે એક એક કરીને બધા નામોને પરીચય કરાવ્યો. આ પછી હાકીમે મોહમ્મદ બિન ઇસાને કહ્યું કે તમારો હાથ લાવો જેથી હું ગવાહી આપું કે ખુદા સિવાય કોઈ અલ્લાહ નથી અને મોહમ્મદ (સ.અ.વ.) તેના બંદા અને પયગમ્બર છે. તેમના પછી હઝરત અલી (અ.સ.) બિલા ફસ્લ ખલીફા છે. અને હું તમામ અઈમ્મા (અ.મુ.સ.) પર ઇમાન ધારું છું. તે પછી હાકીમે વઝીરને કતલ કરી નાખવાનો હુકમ આપ્યો. પછી તેણે બેહરૈનનાં લોકો (શિયાઓ) ની માફી માંગી અને તેમની સાથે સદ્વ્યવહાર કરવા માંડ્યો.

આ બનાવનું વર્ણન કરનારા કહે છે કે આ બનાવ બેહરૈનના નિવાસીઓમાં મશહૂર છે. અને મોહમ્મદ બિન ઇસાની કબ્ર પણ ત્યાં મૌજુદ છે. અને લોકો ત્યાં ઝિયારત માટે પણ જાય છે. (નજમુસ્સાકીબ ૩૧૪ બેહાર ૧૭૮/૫૨)

હઝરત ઇમામ મહદી અલયહીસ્સલામ ગૈબતે કુબરાના જમાનામાં પણ એક જાહેરી ઇમાની જેમ તેઓ (અ.સ.) ની જવાબદારીઓ કેવી રીતે અદા કરી રહ્યા છે અને લોકો કોઈ બાબતની ઓછપ અનુભવતા નથી એ વાત ઉપરના બનાવથી ભ્રષ્ટ જાહેર થાય છે. અલબત, ઇમામ (અ.સ.) (ની ફઝીલત) નો ફાયદો એ જ લોકો મેળવી શકે છે જે દિલનાં ઉંડાણથી ઇમામ (અ.સ.) ને હુમેશા યાદ કરતા હોય. એટલે જ તો ઇમામ (અ.સ.) મોહમ્મદ બિન ઉસ્માનને તૌકીઅ (લેખિત સંદેશો)માં ફરમાવ્યું હતું. :

વ અમ્મા વજહુલ ઇન્તેફાએ બી ફી ગયબતી ફકલ ઇન્તેફાએ ખીશ શમ્સે એઝા ગયબહા અનીલ અબસારીસ સહાબ વ ઇન્ની

લ અમાનુન લે અહલીલ અર્ઝ (બેહાર - ૯૨/૫૨)

“જ્યારે સૂરજ વાદળોની પાછળ છુપાયેલો હોય છે ત્યારે પણ લોકો સૂરજનો ફાયદો ઉઠાવતા હોય છે. એવી જ રીતે અમારી ગૈબતમાં લોકો અમારો ફાયદો ઉઠાવશે અને બેશક જમીનના રહેવાસીઓ માટે હું રક્ષણ (નિર્ભયતા) છું.”

સમીક્ષા :

આ હદીસના છેલ્લા ટુકડાથી સાફ જાહેર થાય છે કે ઇમામ (અ.સ.) જમીનના મહવર (ઘરી સમાન) છે. આપનાં લીધે જ જમીન અને જમીનનાં રહીશો માટે અમાન છે. ઇમામ (અ.સ.) જાહેર હોય કે ગૈબતમાં હોય પણ તેમની જવાબદારી લોકોને ફેઝ (ફાયદો) પહોંચાડવા અને દુનિયાને સમતોલ રાખવાની છે.

બીજી એક હદીસમાં નોંધવામાં આવ્યું છે કે જાબિર બિન અબ્દુલ્લાહ અન્સારીએ પયગમ્બર (સ.અ.વ.) ને પ્રશ્ન પુછ્યો કે કાએમે આલે મોહમ્મદ (સ.અ.વ.) ની ગૈબતમાં શિયાઓ તેમનો ફાયદો કઈ રીતે મેળવી શકશે ? પયગમ્બરે (સ.અ.વ.) ફરમાવ્યું : એ જાતની કસમ, જેણે મને નબુવ્વત આપી છે. બેશક તેઓ ફાયદો મેળવશે અને તેઓ (અ.સ.) ની વિલાયતનાં નૂરથી તેજસ્વી બનશે. ઇમામ (અ.સ.) ની ગૈબતમાં એવી રીતે ફાયદો મેળવશે જેવી રીતે વાદળોની પાછળથી સૂરજનો ફાયદો મેળવવામાં આવે છે.

સ્પષ્ટીકરણ :

નૂરે વિલાયતથી ફાયદો ઉઠાવવાનો અર્થ એ થાય કે લોકો ઇમામનાં અસ્તિત્વથી ઇલ્મ અને હિદાયત મેળવશે અને તેમના વજૂદની બરકતથી શફાઅત મેળવશે અને તેમના વજૂદથી જ લોકોના ઇલ્મ અને માઅરેફતમાં વધારો થશે, બલાઓ રદ થશે અને લોકો અઝાબથી સુરક્ષિત રહેશે.

હવે અમે ગૈબતમાં ઇમામ (અ.સ.) ની વધુ જવાબદારીઓ રહીં રજુ કરીએ છીએ.

- (૧) ઇલ્મ અને હિદાયત આપવી.
- (૨) શફાઅત અતા કરવી.
- (૩) લોકો પર ઇલ્મ અને માઅરેફત જાહેર કરવી.
- (૪) બલાઓને ટાળવી.
- (૫) લોકોને અઝાબથી સુરક્ષિત રાખવા.

આ ઉપરાંત પણ રિવાયતોમાં શોધવામાં આવે તો અઈમ્મા (અ.મુ.સ.) ની અનેક જવાબદારીઓ મળે છે. પરંતુ લેખને સંક્ષિપ્ત કરવા માટે અહીં માત્ર બે હદીસ રજુ કરીએ છીએ. જેમાં અમારા આ વિષયનો સારાંશ આવી જાય છે.

- (૧) કાલમસ સાદેકો (અ.સ.) માઝાલતીલ અર્ઝો ઇલ્લા

વ લિલાહે ફી હલ હુજ્જતો યોઅરરેફુલ હલાલ વલ હરામ વયદઉન્નાસ એલા સબિલિલાહ (ઉસુલે કાફી - ૧ - બાબે ઇન્નલ અરઝ ફીલ હુજ્જહ)

દ્ લોકોને સાદેકો (અ.સ.) - ઇન્નલ અરઝ લા તખલુ ઇલા વ ફીહા એમામુન ક્યમાં ઇન ઝાદલ મઅમેનુન શયઅન રદદહુમ વઈન નકસુ શયઅન અતમ્મહૂ લહુમ. (ઉસુલે કાફી - ૧ - ઉપરના હવાલા મુજબ)

બેશક, જમીન ક્યારેય ઇમામ (ના વજુદ)થી ખાલી નહીં રહે. જો કોઈ મોઅમીન દીનમાં કોઈ બાબત વધારી દે તો તેને (ઇમામ અ.સ.) રદ કરી દેશે અને કોઈ બાબત ઘટાડી દેશે તો આપ (અ.સ.) તેને પુરી કરી દેશે.

ઉપરોક્ત બન્ને હદીસોથી ઇમામ (અ.સ.) ની નીચે મુજબની જવાબદારીઓ પ્રતિપાદીત થાય છે.

(૧) આ કાએનાતમાં (મેહવર) ધરી સમાન બનીને રહેવાની ઇમામ (અ.સ.) ની નિમંત્રીત કરવા.

(૨) લોકોને હરામ અને હલાલથી પરિચિત કરાવવા.

(૩) લોકોને ખુદા તરફ નિમંત્રીત કરવા.

(૪) લોકો દીન (ના એહકામ) માં ફેરફાર, વધારો અથવા ઘટાડો કરે તો તેની સુધારણા કરીને દીનને વ્હેમો (શંકા - કુશંકા) અને ખોટી કલ્પનાથી સુરક્ષિત રાખવો.

અઘ્લાહુમ્મ કમા જઅલ - ત કલ્બી બેઝીકરેહી મઅમુરન ફજઅલ સેલાહી બે - નુસ્રતેહી મશહુરા.

બારે ઇલાહા, જે રીત તે મારા દિલમાં તેઓ (ઇમામે ઝમાના અ.સ.) નીયાદને જગા આપી તેવી જ રીતે અમારા હુથિયારોને ઇમામ (અ.સ.) ના રક્ષણ માટે અજમાવવાની મને પ્રેરણા આપ.

*****

ઈમામે ઝમાના (અજ.) ના લકબ

ઈન્સાનના ગુણો અને વિશીષ્ટતાને તેના ઇલકાબ વડે જાહેર કરવામાં આવે છે. જો કે વર્તમાન યુગના માનવની વિશીષ્ટતા તેના ઇલકાબ મુજબની જ હોય તેવું ભાગ્યેજ બને છે. આના દાખલા તમે તમારી આસપાસની દુનિયામાં દરરોજ જોતા હશો. ક્યારેક તો એવું પણ બને છે કે લોકોને પોતાના ઇલકાબનો અર્થ શું થાય તેની ખબર હોતી નથી આ એક જુદી જ દાસ્તાન છે.

અંબિયા અને અઈમ્મા (અ.મુ.સ.) ને જે ઇલકાબ આપવામાં આવ્યા હતા, તે તેમની ખાસ વિશેષતાઓ પ્રમાણે આપવામાં આવ્યા હતા. જેમ કે જનાબે મુસા (અ.સ.) ને ‘કલીમુલ્લાહ’ કહેવામાં આવ્યા હતા જેનો અર્થ એ હતો કે ખુદાવદે આલમે તેમની સાથે વાત કરી હતી. રસૂલે ખુદા (સ.અ.વ.) ને ‘રહમતુલ્લીલ આલમીન’ એ માટે કહેવામાં આપ્યો છે. આં હઝરત (સ.અ.વ.) ની ઝાતે બાબરકત અને આપની પવિત્ર શરિયત આખી દુનિયાને માટે રહમત છે. આ જ બાબત અઈમ્મા (અ.મુ.સ.) ને પણ લાગુ પડે છે.

હઝરત ઈમામે ઝમાના અલયહીસ્સલામનો દરેક લકબ એક ખાસ હકીકત સ્પષ્ટ કરે છે. જનાબે મોહદીસ નૂરી અલયહી રહમહુ વર રીઝવાને તેઓની કિતાબ ‘નજમુસ - સાકીબ’ માં ઈમામે ઝમાના (અ.સ.) ના ૧૮૨ નામો અને ઇલકાબોનો હવાલા સાથે ઉલ્લેખ કર્યો છે.

જે લોકો જુદી જુદી દોઆઓ પડવાની શોખીન છે અને દોઆઓને માત્ર સવાબ મેળવવાની નિયતથી નહીં પણ એહલેબૈત (અ.મુ.સ.) ની ઉચ્ચ તાલીમની પ્રાપ્તિ માટે ખૂબજ ધ્યાનપૂર્વક પઢે અને વાંચે છે તેઓ જાણે છે કે આ દોઆઓમાં હઝરત ઈમામે ઝમાના (અ.સ.) ને ક્યા ક્યા ઇલકાબથી યાદ કરવામાં આવ્યા છે. આ બારામાં દોઆએ નુદબા, સલવાતે અબુલ હસન ઝરરાબ ઈસ્ફહાની, ઝીયારતે આલે યાસીન, દોઆએ અહદ, અને સલવાતે ખારસા નોંધનીય છે. આ બધી દોઆએ મફાતીહુલ જુનાનમાં મૌજુદ છે. (જે અરબીના ગુજરાતી લિપિયાંતર સાથે પણ પ્રસિદ્ધ થઈ છે.) આ વિષયના અનુસંધાને અત્રે માત્ર એક લકબનો ઉલ્લેખ કરીએ છીએ.

ઈમામે ઝમાના (અ.સ.) :

ઈમામ મહદી (અ.સ.) નો આ લકબ, આપણી રોજ બરોજની વાતચીત અને દોઆઓમાં વપરાય છે, તે ઈમામ (અ.સ.) ની પવિત્ર ઝાત માટે ખાસ છે. ઈમામ મહદી (અ.સ.) નો આ લકબ ‘ઈમામે ઝમાના’ કાને પડે છે કે તુરતજ

આપણુ દિમાગ ઈમામે અસ તરફ કેન્દ્રીત થઈ જાય છે. ઈમામે ઝમાના, સાહેબુઝઝમાન, ઈમામે અસ, સાહેબે અસ, વલીએ અસ,.... આ બધા લકબ એક જ હકીકતનું નામ છે. આ બધા લકબ સાંભળી સાંભળીને આપણા કાન એટલા બધા ટેવાઈ ગયા છે કે આપણા દિમાગોમાં અનેક પ્રશ્નો ઉદ્ભવતા હોય છે, તે હકીકત તરફ આપણું ધ્યાન જતુ નથી. જો આપણે આ લકબ અને તેના અર્થઘટનથી પરિચિત થઈ જઈએ તો આવા પ્રશ્નો ઉદ્ભવવાની સંભવના જ રહેશે નહીં.

ઈમામે ઝમાના (અ.સ.) :

આ બે શબ્દનો સમૂહ છે. પહેલામાં ઈમામ, સાહેબ, વલી અને બીજામાં ઝમાના, અને અસ ઈમામને ઈમામ એ માટે કહેવામાં આવે છે કે તેઓ લોકોથી આગળ ચાલનાર હોય છે, અને લોકો તેમની પાછળ ચાલતા હોય છે. ઈમામ (અ.સ.) લોકોની આગેવાની કરે છે. લોકો તેમનું અનુસરણ (પૈરવી) કરતા હોય છે. આ વાત નમાઝે જમાઅતમાં પેશ નમાઝની ઈમામતથી વધુ સ્પષ્ટ થાય છે. નમાઝે જમાઅત પઢતા નમાઝીઓ ઈમામને અનુસરતા હોય છે. જ્યારે ઈમામ નમાઝમાં રૂકુઅ કરે છે ત્યારે પાછળ નમાઝ પઢનારા રૂકુઅ કરે છે. અને સજદામાં જાય ત્યારે સજદામાં જાય છે. નમાઝે જમાઅતમાં ઈમામની પાછળ નમાઝ પઢનારા પેશઈમામને અનુસરે છે. પેશ ઈમામ તેમની પાછળના નમાઝીઓને અનુસરતા નથી. સાહેબ અને વલી એટલે માલીક, ઈરાદાઓનો માલીક, માલીકને તેની સૃષ્ટિ ઉપર પુરે પુરો અધિકાર આપવામાં આવ્યો છે.

આપણે આપણા ઈમામને ઈમામે ઝમાના (અ.સ.) કહીએ છીએ. જે અકીદાની રીતે નહીં પણ તે હકીકત છે, માટે કહીએ છીએ. ખુદા સિવાય જે કોઈ વસ્તુઓ છે તે બધી વસ્તુઓનો સમાવેશ ઝમાનામાં થાય છે. ઝમીન અને આસમાનની કોઈ વસ્તુઓ ‘ઝમાના’ ની ‘હદો’ ની બહાર નથી.

હકીકત આમ છે તો આપણા હઝરત મહદી આબેરૂઝઝમાન અલયહીસ્સલામ આ સમગ્ર કાએનાત ઈમામ છે. અને ઈમામ છે તો આખી કાએનાત - જમીન, આસમાન, ચાંદ સિતારા.. બધા ઈમામના પૈરવ (અનુસરનારા) છે. અને ઈમામની પાછળ ચાલે છે. ઈમામ ઝમાનાની પૈરવી કરતા નથી પણ ઝમાનો ઈમાની પૈરવી કરી રહ્યો છે. ઈમામે વક્ત ઝમાના

પર અસર અંદાઝ છે તેઓ ઝમાનાની અસરને કબુલ કરતા નથી આવો આ વાતની રૌશનીમાં સૂરએ ‘અસ્ત’ ની તિલાવત કરીએ :

બિસ્મિલ્લાહ - હીર - હરમા - નીર - રહીમ

વલ અસ્તે ઇન્નલ ઇન્સાન લ ફી ખુસરીન ઇલ્લઝઝીન આમનૂ વ અમેલુસ સાલેહાતે વ તવાસવ બીલ હક્કે વ તવાસવ બીસસબ્ર.

આ સુરામાં જે ઇન્સાનોના નફા અને નુકસાનનો ઉલ્લેખ કરવામાં આવ્યો છે તે એ ઇન્સાનો છે જે અસ્ત (ઝમાના) ની પછી છે. જે ઝમાનાના કાળચક્રના શિકાર થએલા છે. તેની સુંદરતામાં ફસાએલા છે. તે ઝમાનાની ગાંઠમાં ગુંથએલા છે. નફા અને નુકસાનની કલ્પના તેવા લોકો વિશે જ થઈ શકે છે. પરંતુ ઇમામે અસ્ત, વલીએ અસ્ત બલકે તમામ અઈમ્મએ માઅસુમીન (અ.મુ.સ.) ની ઝાત ઝમાના પર શ્રેષ્ઠતા (ઉચ્ચતા - અગ્રતા) ધરો છે. તેઓ ઝમાનામાં રહેતા હોવા છતાં તેની હદો અને મર્યાદાના પાબંદ નથી. તેઓની ઝાત નફા અને નુકસાનની કલ્પનાથી પણ ઉચ્ચ છે તેમના વિશે આનો પ્રશ્ન જ ઉપસ્થિત થતો નથી.

અહીં એ પ્રશ્ન થઈ શકે છે કે એ ઝાત એટલી ઉચ્ચતમ છે જેની અઝમત ઇન્સાની કલ્પનાની પણ બહાર છે - દુનિયાની બધી જ વિશાળતાનું મહત્વ તેઓની સામે એક રજકણથી વધારે નથી. તેઓની ચરણ રજ દરેક તાલિબે હકની દષ્ટિમાં આંતરદષ્ટિની પ્રાપ્તિ માટેના કાજળ સમાન છે.

આવી અઝીમુશ્શાન હસ્તીને ખુદાવદે આલમે શા માટે ગૈબતના પદમાં સંભાળીને રાખી છે ?

તમામ અંબિયા અને મુરસલીન હઝરત મોહમ્મદ મુસ્તુફા સલ્લલ્લાહો અલયહે વ આલેહી વસ્સલ્મની બેઅસત અને આગમનની પૂર્વભૂમિકા રૂપે હતા. અને ખત્મી મરતબત હઝરત મોહમ્મદ મુસ્તુફા (સ.અ.વ.) ને એ માટે નીમવામાં આવ્યા કે તેઓ ઇન્સાનને તેની યોગ્યતાના અંતિમ (શ્રેષ્ઠતમ) બિંદુ સુધી પહોંચાડે અને આં હઝરતે (સ.અ.વ.) તે કામને અંજામ પણ આપ્યું. પરંતુ હુઝુર (સ.અ.વ.) પછી કાવત્રાઓનો કાફલો એટલો બધો ચુપચાપ અને ધીમેથી પ્રવેશી ગયો કે આપની તબ્લીગનો સંદેશો સામાન્ય જનતા સુધી પહોંચી શક્યો નહીં અને દરેક વ્યક્તિ પયગમ્બર (સ.અ.વ.) ની વાસ્તવિક તાલીમનો પૂરેપૂરો ફાયદો ઉઠાવીને શ્રેષ્ઠતાના તે અંતિમ બિંદુ સુધી પહોંચી ન શક્યો. આ માટે દરેક અઈમ્મા અલયહે મુરસલામનું આગમન આ હેતુ અને આશયો માટે યોગ્ય વાતાવરણમાં ઉભુ કરવા અને ઇમામ મહદી (અ.સ.) નો ઝહુર

આ અરમાન અને હેતુની પૂર્ણતા માટે છે.

“યમ્લઅુલ અર્ઝ કીસ્તન વ અદલા બઅદ મા મોલેઅત ઝુલ્મન વ જવરા.”

તેઓ ઝમીનને એ રીતે અદલ અને ઇન્સાફથી ભરી દેશે જે રીતે તે જુલ્મ અને અન્યાયથી ભરેલી હશે. આ મુજબ હઝરત હુક્કત અલયહીસ્સલામની પવિત્ર ઝાત ખલકત (ઉત્પત્તિ) અને બેઅસત (અંતિમ પયગમ્બરના કાર્યો) ની પરાકાષ્ટા છે.

હવે જ્યારે એ વાત સ્પષ્ટ થઈ ગઈ કે ઇમામ મૂળ, અને કાએનાત ડાળી છે, ઇમામ મુકદ્દમ (મુખ્ય) છે અને કાએનાત મોવસ્સર (અંત) છે તો પછી એમ કહેવામાં જરાએ અતિશયોક્તિ નથી, પરંતુ મૂળ હકીકત છે કે, આખી કાએનાતને ઇમામે ઝમાના (અ.સ.) ની ઝાતથી જ અસ્તિત્વ અન આજીવિકા મળે છે.

“બે મોયેનેહી રોજેકલ વરા વ બે વોજુદેહી સબતલ અર્ઝ વસ સમાઅ.”

તેઓ (અ.સ.) ની બરકતથી જ લોકોને રોજી મળે છે. અને તેઓને કારણે જ આસમાન અને ઝમીનનું અસ્તિત્વ છે.

એક હૃદયસ્પર્શી બનાવ અત્રે રજુ કરીએ છીએ. જેને ધ્યાનપૂર્વક વાંચજો. આ બનાવ હઝરત આયતુલ્લાહ આકાએ વહીદ ખુરાસાની, દામઝીલ્હુ અઅલા, એ નોંધ્યો છે.

સાહેબે કીફાયહ આખુન્દી ખુરાસાની, અલયહુ રહમહુ વર રીઝવાન, ના ફરઝંદ મિરઝા એહમદ બયાન કરે છે કે : મારી માતા બિમાર પડ્યા હતા. તેમની બિમારી દિવસે દિવસે વધતી જતી હતી. અમે લોકો ખૂબજ ચિંતિત હતા. ડોક્ટરો પણ આ બિમારીના ઇલાજ માટે હૈરાન હતા. એક દિવસ અમને એવા સમાચાર મળ્યા કે : નજફે અશરફમાં એક બુઝુર્ગ પધાર્યા છે. જેઓ ‘ઇલ્મે રમલ’ જાણે છે. હું અને મારા ભાઈ મિરજા મોહમ્મદ તેમની પાસે ગયા અને હઝરત અમીરૂલ મોઅમેનીન (અ.સ.) ના પવિત્ર હરમમાં તેઓ સાથે મુલાકાત કરી. અમે કહ્યું અમે આપની પાસેથી એક વાત જાણવા માંગી છીએ. અમે નિચ્ચત કરીશું અને આપ તે વાતનો જવાબ આપજો. તેઓએ તેમની તસ્બીહના પારા ફેરાવ્યા અને કહ્યું કે જેની બિમારી વિશે તમે પૂછવા માગો છો, તેમના આખા શરીરમાં બિમારી ફેલાઈ ચૂકી છે. તેમને શફા (રાહત) થવાની કોઈજ શક્યતા નથી. બે દિવસમાંજ તેમનો ઇન્તેકાલ થઈ જશે. અમે અમારી માતાની બિમારી વિશે નિચ્ચત કરી હતી. ત્યાર પછી મારા ભાઈએ કહ્યું કે : હું નિચ્ચત કરું છું. આપ એ સવાલનો પણ જવાબ આપજો. તેઓએ ફરીથી તસ્બીહના પારા ફેરવ્યા કે તુરતજ તેમના ચહેરાનો રંગ ફીક્કો પડી ગયો. તેઓએ ફરીથી તસ્બીહના પારા

ફેરવ્યા તો તેમના ચહેરાનો રંગ પહેલા કરતા વધારે ફીક્કો થઈ ગયો. તેઓએ કહ્યું : તમે જેના વિશે નિચ્ચત કીર હતી તેઓ પહેલા લેબેનોનમાં હતા, પછી જોયું તો કાઅબામાં હતા, અને અત્યારે મદીનામાં દેખાઈ રહ્યા છે. ફરી પાછી તસ્બીહ ફેરવીને કહ્યું કે : હું જોઈ રહ્યો છું કે સૂરજ તેઓના મસ્તકની આસપાસ ધૂમી રહ્યો છે અને તેઓ ઇમામે ઝમાના અલયહીસ્સલામ છે.

આ વાતા પાયા વગરની ન હોઈ શકે કેમ કે જ્યારે ઇમામે અસ્ર અલયહીસ્સલામની ઝાત (કુત્બે - આલમે - ઇમ્કાન) દુન્યાના અસ્તિત્વની ધરી સમાન છે. તો સૂરજ તેઓ (અ.સ.) ની આસપાસ ધુમે તો તેમાં નવાઈ પામવા જેવું કંઈ નથી.

વર્તમાન સમયમાં આપણે એ અઝીમુશ્શાન ઇમામની ઇમામતમાં જીવન વ્યતીત કરી રહ્યા છીએ. પરંતુ અફ્સોસની વાત છે કે આપણે એ ઇમામ (અ.સ.) થી કેટલા વિમુખ (દૂર) અને (નાઆશના) અપરિચિત છીએ. જો આપણે દિલના ઉંડાણથી તેઓની માઅરેફત મેળવીએ તો દીન અને દુનિયાની તમામ મુશ્કેલીઓનો નિવેડો આપ મેળેજ આવી જશે.

ઇમામે ઝમાના (અ.સ.) ના ચાર નાએબ (નવ્વાબે અરબાઅ)

હઝરત ઇમામ હસન અસ્કરી (અ.સ.) ની વફાત (સામર્રા ટ રબીયુલ અવ્વલ હી. ૨૬૦) પછી ઇમામતની કબા હઝરત મહદી અલયહીસ્સલામ પાસે આવી. તે જમાનામાં ખલીફાના સખ્ત જુલ્મને કારણે ઇમામ લોકોની નજરથી ઓઝલ થઈ ગયા અને ગૈબતની શરૂઆતના પ્રાથમિક તબક્કા (ગૈબતે સુગરા)માં શિયાઓના કેટલાક ખુબજ મહત્વના માણસોને એ વાતની પરવાનગી આપવામાં આવી હતી કે તેઓ જરૂર પડે ત્યારે ઇમામની પાસે જઈને શિયાઓના પ્રશ્નો અને દરખાસ્તો રજૂ કરી શકે અને તેના જવાબ પ્રાપ્ત કરી શકે. આ માણસોને નવ્વાબે ખાસ્સહ, વાકેલા, (વકીલો અને દરવાઝએ - ઇમામના નામથી યાદ કરવામાં આવે છે. આ ઉચ્ચ હોદ્દા પર ચાર ઇન્સાનો નિમાયા હતા અને ચારેય બગદાદમાં નિવાસ કરતા હતા. આ ઉપરાંત પણ બીજા શહેરોમાં ઇમામ (અ.સ.) ના કેટલાક પ્રતિનિધિઓ મૌજુદ હતા. શિયાઓ તેમના પ્રશ્નો તેમ સમક્ષ રજૂ કરતા અને પોતાના હુકુકે શરૂ આ પ્રતિનિધિઓ અથવા નવ્વાબે અરબાઅને પહોંચડતા. આ ચારેય નવ્વાબે અરબાઅના જમાનામાં તેઓની કેટલીય કરામતો જાહેર છે જે વિવિધ કિતાબોમાં મૌજુદ છે.

નવ્વાબે અરબાઅ

પહેલા નાયબ :

અબુ અમ્ર ઉસ્માન બીન સઈદ અમ્રવી :

આ પહેલા નાએબ બની અસદના કબીલામાંથી હતા. તેઓ દાદાના કૌટુંબિક નામને લીધે અમ્રવી તરીકે ઓળખવામાં આવતા. એક રિવાયત પ્રમાણે હઝરત ઇમામ હસન અસ્કરી (અ.સ.) ના કહેવાથી તેમની કુન્નીયત અબુ અમ્રથી બદલાવીને અમ્રવી કરી નાખી હતી. તેઓ “અસ્કરી” તેમજ સમ્માન (તેલના વેપારી પણ કહેવાતા હતા. તેમની વિલાદતી સાચી તારીખ જાણવા મળતી નથી. લોકો તેમને હઝરત ઇમામ અલી નકી (અ.સ.) ના વકીલ તરીકે પણ ઓળખતા હતા.

પહેલા નાએબ ઇમામ (અ.સ.) ની અમાનત અને માલને તેલના ડબ્બામાં રાખીને (ઇમામ અ.સ. ના હુકમ પ્રમાણે પોતાનો પરિચય વેપારી તરીકે આપતા હતા. જેથી તે સમયની સમક્ષ રજૂ કરતા. જેથી આપ (અ.સ.) ને ‘સમ્માન’ કહેવાય છે. તેઓ હી. ૨૫૪ સુધી ઇમામ અલી નકી (અ.સ.) ના વકીલ રહ્યા. ઇમામે (અ.સ.) તેઓ વિશે ફરમાવ્યું :

“આ અબુ અમ્રુ વિશ્વસનીય અને અમાનતદાર છે.

(તેઓ) જે કંઈ બયાન કરે છે તે મારા તરફથી બયાન કરે છે. અને જે કંઈ પહોંચાડે છે તે મારા તરફથી જે પહોંચાડે છે.” હીજરી ૨૪૫ માં ઇમામ અલી નકી (અ.સ.) નો ઇન્તેકાલ થયા પછી તેઓ ઇમામ હસન અસ્કરી (અ.સ.) ના વકીલ નિયુક્ત થયા. ઇમામ હસન અસ્કરી (અ.સ.) એ તેમના વિશે ફરમાવ્યું : આ અમ્રુ (મારી) પહેલાના ઇમામના વિશ્વસનીય અને અમાનતદાર છે. તેમજ મારી હયાતીમાં અને વફાત પછી મારા વિશ્વસનીય અને અમાનતદાર છે. તેઓ તમારા માટે જે કંઈ બયાન કરે છે (૧) તે મારા તરફથી બયાન કરે છે, તેઓ તમારા સુધી જે કંઈ પહોંચાડે છે તે મારા તરફથી પહોંચાડે છે. (૨)

ઇમામ અલયહીસ્સલામે આમ પણ ફરમાવ્યું : એ વાત પર સાક્ષી રહેજો કે ઉસ્માન બિન સઈદ મારા વકીલ છે, અને તેમના ફરજંદ મોહમ્મદ, મારા ફરજંદ મહદી (અ.સ.) ના વકીલ છે. (૩)

જ્યારે ઇમામ હસન અસ્કરી (અ.સ.) ને ત્યાં ફરજંદ (ઇમામ મહદી અ.સ.) ની વિલાદત થઈ ત્યારે આપે અબુ અમ્રુને દસ હજાર રતલ રોટી અને દસ હજાર રતલ ગોશત બની હાશીમમાં વહેંચવાનો હુકમ આપ્યો અને અકીકામાં કેટલાય ઘેંટા ઝબ્હ કર્યા.

ઇમામ હસન અસ્કરી (અ.સ.) ની એક બેઠકમાં જેમાં ઇમામ (અ.સ.) ની ચાલીસ ખુબજ નજદીકના માણસો હાજર હતા તેમાં આપે (અ.સ.) હઝરત ઇમામ મહદી (અ.સ.) ને બતાવી તેઓ (અ.સ.) નો પરિચય કરાવ્યો. અને તેઓ (અ.સ.) ની ઇમામત અને ગૈબતનો ઉલ્લેખ કર્યો. તે પછી ઇમામ મહદી (અ.સ.) તરફથી ઉસ્માન બિન સઈદ વકીલ હોવાની તાકીદ કરી. આમની વાતોને કબુલ કરજો, તે તમારા ઇમામના પ્રતિનિધિ છે અને ઇમામના હુકમો અને કાર્યોની જવાબદારી તેઓના શીરે છે. (૪)

ઇમામ હસન અસ્કરી (અ.સ.) ની વફાત પછી તેઓના ગુસ્લ કફનમાં હાજર રહ્યા અને તેઓ (અ.સ.) ના પ્રમાણેના કામ કરતા રહ્યા. હી. ૨૬૦માં ઇમામ હસન અસ્કરી (અ.સ.) ની વફાત પછી તેઓ હઝરત મહદી અલયહીસ્સલામના પહેલા નાએબ ખાસ નિયુક્ત થયા પાંચ અથવા સાત વર્ષ સુધી નાયબ રહ્યા અને પોતાની વફાત પહેલા ઇમામ (અ.સ.) ના વકીલ તરીકે નિયુક્ત કર્યા, અને બધી જવાબદારી તેમને સોંપી. ઉસ્માન બીન સઈદની વફાત પછ તેઓના ફરજંદ તેઓને ગુસ્લ કફન આપ્યું

અને બગદાદના પશ્ચિમ ભાગમાં દફન કર્યા. શેખ તુસી અલયહીરરહમા કહે છે કે હીજરી ૪૪૭ સુધી લોકોતેઓને એક નેક મુતકી અને પરહેઝગાર ઇન્સાન તરીકે અથવા તો ઇમામ હુસૈન (અ.સ.) ના (રઝાઈ) દૂધ ભાઈ તરીકે ઓળખતા અને મુલાકાત કરતા હતા. પરંતુ ઇમામે ઝમાના (અ.સ.) ના નાએબ તરીકે તેઓનો કોઈને પરિચય ન હતો. આનાથી એ વાત સ્પષ્ટ થાય છે કે બે શતાબ્દી પસાર થઈ જવા પછી પણ લોકો તેઓને ઓળખી શક્યા ન હતા. તેઓ અબ્બાસી ખલીફા મોઅતમદના સમકાલીન હતા.

(૨) બીજા નાયબ :

અબુ જઅફર મોહમ્મદ બિન ઉસ્માન બિન સઈદ અમ્રવી: તેઓના પિતાના ઇન્તેકાલ પછી તેઓ બીજા નાએબ બન્યા. તેમની વકીલાતનું સમર્થન ખુદ ઇમામ હસન અસ્કરી (અ.સ.) એ કર્યું હતું અને ઇમામે ઝમાના અલયહીસ્સલામે મોહમ્મદ બીન શહરયારના નામે જે તૌકીઅ (લેખિત સંદેશો મોકલી હતી. તેમાં મોહમ્મદ બીન ઉસ્માન વિશે ફરમાવ્યું હતું કે : ખુદા તેઓનું રક્ષણ કરે, તેઓ તેમના પિતાના જમાનાથી અમારા વિશ્વસનીય છે. ખુદા તેમનાથી અને તેના પિતાથી ખુશ રહે અને તેના પિતાની રૂહને ખુશહાલ કરે. તેઓ તેમના પિતા પછી તેમના હોદ્દા પર છે. તેઓ જે કાંઈ બયાન છે તે અમારો કૌલ છે અને તેઓ અમારા હુકમ પર અમલ કરે છે. ખુદા તેમનું સમર્થન કરે, તેમની વાતોને કબુલ કરે છે અને અમારો અભિપ્રાય તેમની પાસેથી જાણો.

ઈસ્હાક બિન યાઅકુબની તૌકીઅમાં ફરમાવ્યું : “ખુદા મોહમ્મદ બિન ઉસ્માન અને તેના પિતાથી ખુશ થાય તેઓ મારા વિશ્વસનીય અને ભરોસાપાત્ર છે. તેઓનું લખાણ મારા લખાણ સમાન છે.” તેઓ આશરે ચાલીસ વર્ષ સુધી ઇમામ મહદી (અ.સ.) ના વકીલ રહ્યા. તેઓને સૌથી પહેલા જે તૌકીઅ (ઇમામે ઝમાના અ.સ. તરફથી તેમની સહી વાળુ લેખિત ફરમાન) મળી તેમા તેમના વાલીદના ઇન્તેકાલની દિલસોઝી વ્યક્ત કરવામાં આવી હતી. “આપણે ખુદાની તરફથી આવ્યા છીએ અને તેની જ તરફ પાછા ફરવાનું છે. તેના હુકમનો સ્વીકાર અને તેના હુકમ પર રાજી રહીએ છીએ. તમારા પિતાએ સત્યમય જીવન ગુજાર્યું અને હક પર મૌત મેળવી. ખુદાવંદા તેમની ઉપર રહેમત કરે અને તેઓને તેમના દોસ્તો (અઈમ્મએ માઅસુમીન અલયહેમુસ્સલામ) સાથે મેળવી આપે. જે બાબત તેઓને ખુદાની બારગાહમાં ઉચ્ચ દરજ્જો અને અઈમ્માથી નજદીકી આપે તે માટે કોશિશ કરતા રહેતા હતા. ખુદા તેમને ખુશ કરે અને તેમનો દરજ્જો બુલંદ કરે. ખુદા તમારા અજમાં વધારો કરે

અને તમારી મુસીબતોને દૂર કરે. તમે ગમગીન થયા તેથી અમે પણ ગમગીન થયા. તેમના ઇન્તેકાલથી તમારી સાથે અમને પણ (એટલીજ) અસર થઈ છે. ખુદા તેઓને તેના (ખુદા તરફ) પાછા ફરવામાં ખુશ કરે. આ તેઓની સત્યતાનો કમાલ હતો કે તેઓને તમારા જેવા ફરઝંદ નસીબ થયા. તમો તેમના જાનશીન અને તમેના નાયબ બન્યા. ખુદા તેમની ઉપર રહેમત નાઝીલ કરે. હું અને ખુદાની પ્રસંશા કરું છું જેની બારગાહમાં નફસ પાકો પાકીઝા છે. ખુદાએ જે કાંઈ તમારામાં અને તમોને આપ્યું છે તેમાં તમારી મદદ અને રક્ષણ કરશે. અદ્દાહુ વલી, અને સંરક્ષક છે તે તમને તૌફીક આપશે.”

ઇબ્ને - નુહે, અબુ નસ્ર હેબતુલ્લાહ ઉમ્મે કુલસુમ બિન્તે અબુ જઅફરે ભાણેજથી રિવાયત કરી છે કે મોહમ્મદ બિન ઉસ્માનની ઘણી કિતાબો હતી. તેમજ એક કિતાબ તેઓએ ફીકહના વિષયમાં સંપાદીત કરી હતી. (એક કિતાબમાં તેઓએ ઇમામે ઝમાના (અ.સ.) વિશેની તમામ બાબતો લખી હતી જ તેમણે તેમના પિતા ઉસ્માન બિન સઈદ પાસેથી સાંભળી હતી. આ કિતાબોમાં “કિતાબુલ અશરબ” પણ છે, જે મોહમ્મદ બિન ઉસ્માનની વફાત પછી હુસૈન બિન રવહ. અને તેમના પછી સંભવતઃ અબુલ હસન સમરી સુધી પહોંચી છે.

શેખ સદુક મોહમ્મદ બિન ઉસ્માનથી રિવાયત નોંધે છે કે:

ખુદાની કસમ, સાહેબુલ અમ્ર અલયહીસ્સલામદસ વર્ષે હજની મોસમમાં મક્કામાં પધારે છે તેઓ લોકોને જુવે છે અને ઓળખે પણ છે, પરંતુ લોકો તેમને જુવે તો છે ઓળખતા નથી.

(૮)

મોહમ્મદ બિન ઉસ્માન (ર.અ.) ને પૂછવામાં આવ્યું કે તમે સાહેબુલ અમ્ર અલયહીસ્સલામને જોયા છે ? ફરમાવ્યું હા, છેલ્લે આપ (અ.સ.) ને ખાન - એ - કાબામાં જોયા હતા. જ્યારે આપ દુવા કરી રહ્યા હતા. : અદ્દાહુમ અનજઝલી મા વઅત્તની. ખુદાયા, મારા સાથે તે જે વાયદો કર્યો છે તે પૂર્ણ કર. અને જોયા કે મુસ્તજાર (ખાન - એ - કાઅબાના દરવાજાની બાજુનો ભાગ) પર ખાનએ કાઅબાનો પર્દો પકડીને ફરમાવ્યું : અદ્દાહુમ્મ ઇન્તકુલ બી મિન અઅદાએક. ખુદાયા, તારા દુશ્મનોનો બદલો મારી મારફત લે. અબુ અલી, અબુલ હસન અલી ઇબ્ને એહમદ નોંધે છે કે : એક દિવસ મોહમ્મદ બિન ઉસ્માન મારો હાથ પકડીને લઈ ગયા અને પોતાની કબ્ર મને દેખાડી અને કહ્યું, ફલાણા - ફલાણા દિવસે મારો ઇન્તેકાલ થશે અને હું આ કબ્રમાં દફન થઈશ અને આ તખ્તી (જે તખ્તી ઉપર કુરઆનની આયતો અને આજુબાજુની કિનારીઓ પર અઈમ્મા અલયહેમુસ્સલામના નામો કોતરેલા હતા.) પણ મારી પાસે હશે.

તેમણે જ્યારે આ કબ્ર બનાવવાનું કારણ પૂછ્યું ત્યારે જવાબ આપ્યો : મને હુકમ મળ્યો છે કે હું મારા બધા કામ પૂરા કરીને સમેટી લઉં.

તેઓ (મોહમ્મદ બિન ઉસ્માન) ની વફાત પહેલા જે લોકો તેમના નાએબ વિશે પૂછતા તો તેમને ‘હુસૈન બિન રવ્હ’ ની પાસે મોકલતા હતા. જમાદીઉલ અવ્વલ હી. ૩૦૫ ના અંતમાં તેમનો ઇન્તેકાલ થયો બગદાદમાં કુફાના દરવાજાની સામે તેમના પિતાની કબ્રની સામે તેમને દફન કરવામાં આવ્યા. બની અબ્બાસના મોઅતમદ મુક્તફી અને મુક્તદર તેમના સમયના ખલીફા હતા.

ત્રીજા નાએબ :

અબુલ કાસિમ હુસૈન બીન રવ્હ નવ બખ્તી :

આ ત્રીજા નાએબ, મોહમ્મદ બિન ઉસ્માનની પછી નાએબે ઇમામ (અ.સ.) બન્યા હતા. તેઓ ‘નવબખ્ત’ કુટુંબના માનનીય વ્યક્તિ હતા. તેઓની વિલાદતની સાચી તારીખ જાણવા મળતી નથી.

અલી ઇબ્ને મોહમ્મદ મુતૈલ તેમના કાકાના હવાલાથી કહે છે કે મોહમ્મદ બિન ઉસ્માનનો ઇન્તેકાલ થયો તે વખતે તેઓ તેમના સરાહનો (માથા બાજુના ભાગમાં) બેસીને વાતો કરતા હતા. તે વખતે મોહમ્મદ બિન ઉસ્માન તેમની પાંગત પાસે બેઠા હતા. ત્યારે મોહમ્મદ બિન ઉસ્માને મને હુકમ આપતા કહ્યું : હું હુસૈન બિન રવ્હને વસીયત કરું. હું તેમના સરાહનેથી ઉભો થયો. અને હુસૈન બિન રવ્હનો હાથ પકડીને તેઓને મારી જગ્યાએ બેસાડ્યા. અને હું પોતે તેમની પાંગતની જગ્યાએ બેસી ગયો.

મોહમ્મદ બિન ઉસ્માન કહેવા લાગ્યા : અય હુસૈન બિન રવ્હ બિન અબુ બહર નવબખ્તી, તમે લોકોની વચ્ચે મારા જાનશિન અને મારા નાએબે ઇમામ (અ.સ.) છો. તમે લોકો અને ઇમામે સાહેબુલ અમ્ર (અ.સ.) વચ્ચે સફીર (એલચી) વકીલ, વિશ્વસનીય અને ભરોસાપાત્ર છો. તમે તમારા મસાએલ માટે તેમની પાસેથી જવાબ મેળવજો. અને તમારા કાર્યો માટે તેઓ (અજ.) પર ભરોસો રાખજો. તમને આ વાત પહોંચાડી દેવાનો મને હુકમ આપવામાં આવ્યો હતો. જે મેં પહોંચાડી દીધી.

(૯)

હુસૈન બિન રવ્હના હાથમાં ઇમામે ઝમાના (અજ.) તરફથી જે પહેલી તૌકીઅ આપવામાં આવી હતી, તેમાં નેચી પ્રમાણેનું લખાણ હતું.

અમે તેઓ (હુસૈન બિન રવ્હ) ને ઓળખીએ છીએ. ખુદા તેઓને દરેક રીતે નેકીઓ અને પોતાની ખુશનુદગીની માઅરેફત

અને તૌફીક અતા કરે. તેઓનો પત્ર મળ્યો. તેઓ અમારા વિશ્વસનીય છે. તેઓનો દરજ્જો અમારી પાસે એવો છે જેનાથી તેઓ ખુશ થશે. તેઓ પર ખુદા (તેના) એહસાનમાં વૃદ્ધિ કરે. બેશક, ખુદા વિલાયત અને કુદરતવાન છે. એ ખુદાની હમ્દ છે. જેનો કોઈ શરીક નથી. ખુદાના અધિક દુરૂદ અને સલામ મોહમ્મદ (અ.સ.) અને તેમની આલ પર હોજો. (રવિવાર, ૬ શવ્વાલ હી. ૩૦૫)

મોહમ્મદ બિન ઉસ્માન પછી હુસૈન બિન રવ્હને વકીલ બનાવવાના બે કારણ હતા.

(૧) આ હોદ્દા પર એવા શખ્સની નિમણૂંક થઈ શકે જે એટલી હદ સુધી (નિખાલસતા અને) ગુમતા જાળવી શકતો હોયકે ઇમામ (અ.સ.) તેમના દામનની નીચે હોય અને તે જાણવા માટે તેના કાતરથી ટૂકડા કરી નાખવામાં આવે તોય તે ઇમામ (અ.સ.) ને જાહેર ન કરે. હુસૈન બિન રવ્હ ઇમામ (અ.સ.) ના આની કરતા પણ વધુ મુખ્લીસ હતા.

(૨) એ શંકાને દૂર કરવાનો હેતુ હતો કે કોઈને એ ખબર પડે કે જે લોકો મોહમ્મદ બિન ઉસ્માનથી વધુ નજદીક હતા તે જ તેમના નાએબ બનશે. કોઈને એવી કલ્પના પણ ન હતી કે હુસૈન બિન રવ્હ આ હોદ્દા પર નિમાશે. બની અબ્બાસના જાસુસોને પણ હુસૈન બિન રવ્હના નાયબ બનવાની કલ્પના સરખી પણ ન હતી. તેમના સિવાય બીજા પણ લોકો હતા જે મોહમ્મદ બિન ઉસ્માનની નજદીક હતી.

હુસૈન બિન રવ્હ તમેના તરફદારો અને વિરોધીઓ બંનેની દ્રષ્ટિએ ‘સાહેબે - ઇલમ’ હતા. તેઓ તકયયામાં જીવન વ્યતીત કરતા હતા. તેમના જીવનની બાબતો તે વખતના હાકીમો જાણતા હતા. તેઓ તેમની જીવનશૈલીથી લોકોના જીવતા હતા. તેઓના ઘણા મુનાઝરોની નોંધ પણ મળી આવે છે. જેનું મૂળ માઅસુમ એહલેબૈત (અ.મુ.સ.) છે. એક ચર્ચા પછી આપે ફરમાવ્યું :

“મને આસમાન પરથી ફેંકવામાં આવે, પક્ષીઓ મારા ટુકડે ટુકડા કરી નાખે, હવા એક ઝપાટામાં ઉડાવી દે, તે વાત પસંદ છે. પરંતુ ખુદાની દીનમાં મારા તરફથી કોઈ ફેરફાર કરું અથવા મારો અંગત અભિપ્રાય જાહેર કરું (તે પસંદ નથી). હું જે કાંઈ કહું છું (તેમની પર ખુદાના દુરૂદો સલામ થાય, તે) હુજ્જતે ખુદા પાસેથી મેળવેલું છે.”

અબુ સાલેહ નવબખ્તીને પૂછવામાં આવ્યું કે આપની બદલે હુસૈન બિન રવ્હને નાએબ બનાવવામાં આવ્યા તેનું શું કારણ ? તેમણે જવાબ આપ્યો કે કોને પસંદ કરવા તે અઈમ્માએ માઅસુમીન (અ.સ.) વધારે સારી રીતે જાણે છે. શિયાઓના

વિરોધીઓ સાથે હું ચર્ચા અને મુનાઝેરો કરૂં છું. અબુ કાસિમની જેમ મને હઝરત હુજ્જત (અજ.) ની જગ્યાની ખબર હોત તો મારી ચર્ચા દરમ્યાન હું કોઈ દલીલ જવાબ રજૂ ન કરી શકત તો મારી વાતને સાબિત કરવા માટે ઇમામ (અ.સ.) ને દેખાડી દેત. પરંતુ અબુ કાસિમ તેવા નથી. જો ઇમામ (અ.સ.) તેમના દામનની નીચે હોય અને તેમને કાતરથી કાપીને ટુકડે ટુકડા કરી નાખવામાં આવે તો પણ તે ઇમામ (અ.સ.) ઉપરથી તેમનો દામન ખસેડીને દુશ્મનની સામે ઇમામ (અ.સ.) ને જાહેર નહીં કરે.

હુસૈન બિન રવ્હ આશરે એકવીસ (૨૧) વર્ષ સુધી ઇમામ મહદી (અ.સ.) ના નાયબ રહ્યા. તેમનો ઇન્તેકાલ શાઅબાન હી. ૩૨૬ માં થયો. તેઓને બગદાદમાં અલી બીન અહમદ નવબખ્તીના ઘર પાસે દફન કરવામાં આવ્યા. બની અબ્બાસના ખલિફાઓ મુક્તદર અને રાઝીનાં તેઓ સમકાલીન હતા.

(૪) ચોથા નાએબ :

અબુલ હસન અલી બિન મોહમ્મદ સૈમુરી :

તેઓ હુસૈન બિન રવ્હના ઇન્તેકાલ પછી ઇમામ મહદી (અ.સ.) ના નાયબ નીમાયા હતા. તેઓની વિલાદતની સાચી તારીખ જાણવા મળી હતી. તેઓને ઇમામ હસન અસ્કરી (અ.સ.) ના ખાસ અસહાબ તથા બગદાદમાં ઇમામ મહદી (અ.સ.) ના નાયબ તરીકે ઓળખવામાં આવે છે. તેઓ ત્રણ વર્ષ સુધી ઇમામ (અ.સ.) ના નાયબ તરીકેના હોદ્દા પર રહ્યા હતા. તેઓએ આ ટૂંકી મુદત દરમ્યાન તેમની પહેલાના નાયબોની જેવા કોઈ નોંધપાત્ર કાર્ય બનાવ્યા ન હતા. તેઓની એક કરામત એ છે કે તેમણે અલી બિન બાબવીયહના ઇન્તેકાલના સમાચાર આપ્યા હતા.

હઝરત હુજ્જત (અજ.) તરફથી જે છેલ્લી તૌકીઅ આપવામાં આવી તેમાં આ પ્રમાણે જણાવવામાં આવ્યું હતું કે ‘ગયબતે - સુગરા’ નો યુગ હવે પુરો થાય છે. :

બિસ્મિલ્લા હિર રહમા નિર રહીમ

અય અલી બિન મોહમ્મદ સૈમુરી, ખુદા તમારા વિશેની મુસીબતોમાં, તમારા ભાઈઓના અજો સવાબમાં વૃદ્ધિ કરે. છ દિવસમાં તમારો ઇન્તેકાલ થશે. તમારા કામોને વ્યવસ્થિત પૂરા કરો. આ ટોપી લો. તમારા પછી કોઈને વસીયત કરતા નહીં. કેમ કે, હવે આ (નાએબ નીમવાની પ્રથાના) કમનો અંત આવે છે. અને ગયબતે કુબરાનો આરંભ થાય છે. હવે ખુદાના હુકમથી ઝહુર થશે. તે પણ જમીન જુલ્મો સિતમથી ભરાઈ ગયા પછી. લોકોના નિષ્કર થઈ જવા અને એક લાંબી મુદત પછી થશે. હા, એવા લોકો પૈદા થશે જે મારા દિદાર (નયાબતે ખાસ્સહ) નો દાવો કરશે. જે કોઈ સુફ્યાનીના બહાર આવવા અને “સિયાહ”

(આકાશમાંથી અવાજ આવવા) પહેલા આવો દાવો કરે તે ખોટો હશે. મહાન અને બુઝુર્ગ ખુદા સિવાય કોઈ તાકાત અને શક્તિ નથી. (૧૨)

ઇમામે ઝમાના (અ.સ.) નું આ અંતિમ સંબોધન છે, જે તેઓ (અ.સ.) એ ગૈબતે કુબરામાં તેમના ખાસ નાયબ મારફત કર્યું હતું. અલી બિન મોહમ્મદ સૈમુરી ત્રણ વર્ષની નીયાબત પછી શાઅબાન હી. ૩૨૯ માં ઇન્તેકાલ ફરમાવી ગયા. (ખલીજ) ખાડીના રાજ્ય માર્ગ પર બાબુલ મહુલ નજદીક અલી એકાબ નહેર પાસે તેઓને દફન કરવામાં આવ્યા. તેઓના અંતિમ શબ્દો આ પ્રમાણે હતા. લિલ્લાહે અમ્મ હોવ બાલેગા. ખુદા માટે એ અમ્મ છે, જેને તે પોતે અંત સુધી પહોંચાડશે. તેઓ બની અબ્બાસના મુત્તકી નામના ખલીફાના સમકાલીન હતા.

હીજરી સન ૨૬૦ થી ૩૨૯ સુધી ચાર શખ્સ નાએબે ખાસના નામથી હઝરત ઇમામ મહદી (અ.સ.) અને લોકો વચ્ચે ‘સંપર્ક - સુત્ર’ રહ્યા. આ ૬૯ વર્ષના સમયગાળાને ‘ગૈબતે - સુગરા’ નો જમાનો કહેવામાં આવે છે. કેટલાક લોકો આ સમયગાળો ૭૪ વર્ષનો માને છે. તેઓ હીજરી ૨૫૫થી એટલે ઇમામ (અ.સ.) ની વિલાદતથી ગૈબતે સુગરાની શરૂઆત થઈ માને છે. જો કે એ હકીકત છે કે ઇમામ હસન અસ્કરી (અ.સ.) ના જમાનામાં ઇમામતની જવાબદારી ઇમામે ઝમાના (અ.સ.) પર ન હતી. ત્યારે ઇમામ (અ.સ.) સાથે સીધો સંપર્ક કરવાનો પ્રશ્ન ઉપસ્થિત થતો ન હતો. તે રીતે ગૈબતે સુગરાનો આરંભ હી. ૨૬૦ માં ઇમામ હસન અસ્કરી (અ.સ.) ના ઇન્તેકાલ પછી થયો હતો.

ખાસ નાએબોની એક સમાન વિશીષ્ટતાઓ :

(૧) તૌકીઆતમાં નાએબના નામોનો ઉલ્લેખ થયો ન હતો. તેનું કારણ એ હતું કે અબ્બાસી હાકીમો તે વિશે જાણી ન શકે. આ ઉપરાંત આ કમ ભરોસા અને વિશ્વસનીયતાથી ચાલતો હતો. તેથી નાએબના નામોનો ઉલ્લેખ આવશ્યકતા પણ ન હતી.

(૨) અલવીઐનને ઇમામે ઝમાના (અ.સ.) ની નિયાબતથી અલગ રાખવામાં આવ્યા હતા. અને બીજાઓને નાયબ બનાવવામાં આવ્યા હતા. તેનું કારણ એ હતું કે તે લોકો સ્પષ્ટ રીતે ઓળખાઈ જતા હતા અને તે જમાનાના શાસનકર્તાની તેમના પર સખ્ત નજર રહેતી હતી.

(૩) તમામ નાએબોએ તેમનું કામ બગદાદમાં બજાવ્યું તેની દલીલ એ છે કે :

(અ) હઝરત ઇમામ હસન અસ્કરી (અ.સ.) ની વફાત

ના સમયે જે લોકો કુમથી સામર્થ આપ્યા હતા, તેઓને કહેવામાં આવ્યું હતું કે બગદાદમાં તેમના માટે કોઈને નીમી દેવામાં આવે, જેમને તેઓ માલ સામાન પહોંચાડી દે, અને તેમના મારફત જ તૌકીઆત મેળવે.

(બ) તેઓનું જાહેરી (બાહ્ય) કામ વેપારી તરીકેનું હતું. તેથી તેઓને બગદાદથી બહાર જવાની તક મળતી ન હતી.

(ક) તઓ સામૂહિક પ્રકારના કાર્યો બહુજ ઓછા પ્રમાણમાં કરતા હતા. તેના કારણો નીચે મુજબ છે. :

(૧) સામુહિક કામોમાં ભાગ લેનાર માણસ ગુમતા જાળવી શકતા નથી. અને આ લોકો (નાએબો) ને વધારે જાહેર થવાનું ન હતું.

(૨) જો આ લોકો સામૂહિક કાર્યોમાં વ્યવસ્થિત રીતે ભાગ લેતા હોત તો તેઓ નાએબે ઇમામે ઝમાના (અ.સ.) તરીકે ઓળખાઈ જાત. જ્યારે આ નાએબો માત્ર વેપારીઓ તરીકે જ ઓળખતા હતા. અને આજ કારણોસર નાએબો વિશે બહુ જ ઓછી વિગત જાણવા મળે છે. ઇતિહાસકારોએ પણ તેમના વિશે જીવન પ્રસંગોને બહુ જ ઓછો ઉલ્લેખ કર્યો છે. અથવા ઉલ્લેખ કરવાનું ટાળ્યું તેનું એક કારણ એ પણ હોઈ શકે કે ઇતિહાસકારોએ તેમની કિતાબોમાં આ બાબતે ઉલ્લેખ તો કર્યો હોય પણ ઇસ્લામના દુશ્મનોએ તે કિતાબોને નાબુદ કરી દીધી હોય. નાએબીન માત્ર એજ કામ કરતા જેન તેઓને હુકમ મળતો.

(૫) નાએબીન હઝરત વલીએ અસ્ર મારફત ઇલ્મે ગૈબ પણ જાણતા હતા.

તમામ નાએબીનના જમાનામાં જે તૌકીઆત મળી તે બધીના અક્ષરો એક સરખા હતા અને તેઓ આ અક્ષરથી પરિચિત હતા. અક્ષરથી પરિચિત હતા. અક્ષરો એક સરખા હોવા તે એ વાતી સાબિતિ છે કે, તેઓ જે ઇમામની પૈરવી કરતા હતા, તેમના તરફથી જ આ તૌકીઆત આપવામાં આવી છે.

(૭) તૌકીઆત વિશે કહી શકાય કે : (ક) તૌકીઆત ની ભાષા એ રિવાયતની ભાષા છે. (ખ) પ્રશ્નો પૂછ્યા બાદ તૌકીઆત મોકલવામાં આવતી હતી. (ગ) તૌકીઆતના અક્ષરો અને વિષય નિશ્ચિત રહેતા હતા. (ઘ) પ્રશ્નો મોકલવાના બે ત્રણ દિવસ પછી તૌકીઆત આવતી હતી.

(૮) નાએબીનનું છુપુ અને તકયયામાં રહેવું દાખલા તરીકે, જ્યારે હુસૈન બિન રવ્હ તકયયામાં ખોલફાને અગ્રતા આપે છે તો તેઓને ઉચ્ચતા આપવામાં આવે છે તો તેમના હુકમાં દુવા કરવામાં આવે છે. અને હુકુમતને તેમની નીયાબતની જાણ પણ થતી નથી.

(૯) લોકો નાએબીન સાથે સીધે સીધા સંપર્કમાં આવે તેવું જરૂરી ન હતું, પરંતુ તેમના ખાસ મિત્રો મારફતે સંપર્ક થઈ શકતો હતો. અને નાએબેના નામનો ઉલ્લેખ પણ થતો ન હતો. જેમ કે, મોહમ્મદ બિન ઉસ્માને બગદાદમાં માલ સામાન એકઠો કરવા માટે, દસ વકીલ નીમ્યા હતા, જેમના એક હુસૈન બિન રવ્હ પણ હતા.

ખાસ નાએબોના હેતુઓ સંક્ષિપ્તમાં નીચે મુજબ કહી શકાય.

(એ) લોકોને ગૈબતે કુબરાના યુગ માટે તૈયાર કરવા અને ઇમામના પદમાં રહેવાની બાબતથી પરિચિત બનાવવા.

(બી) શિયાઓના સામૂહિક પ્રશ્નો અને તેની સુધારણા માટે પગલા ભરવા.

સંદર્ભ :

(૧) શૈખુલ - તાએફા અબુ જઅફર મોહમ્મદ ઇબ્નલ હસનીત - તુસીની કિતાબ 'અલ ગૈબત' મકતબા નૈનવા તેહરાન - પા. ૨૧૫.

(૨) થી (૧૦) એજ કિતાબ પાનુ ૨૧૫, ૨૧૬, ૨૧૭, ૨૨૦, ૨૧૯, ૨૨૧, ૨૨૭, (૧૧) અલી જઅફર મોહમ્મદ બિન અલી બિન બાબવીયહ અલી - કુમી ની કિતાબ 'કમાલુદ્દીન વ તમામુ - ન - નેઅમહુ' દાહલ - ઇસ્લામીયા - તેહરાન પ્રકરણ ૪૫ તૌકીઆ ૩૭ (૧૨) કિતાબુલ ગયબત પા. ૨૪૨.

આ ઉપરાંત મોહમ્મદ અસ - સદરની કિતાબ તારીખુલ ગૈબતે સુગરા અને કિતાબ તોહફએ કુદસી અલાઈમે ઝહુરે મહદી મવઅુદ (અ.સ.) (તરજુમા કિતાબુલ ગૈબતે શૈખ તુસી) માંથી પણ રિવાયતો વિગેરેનો ફાયદો લેવામાં આવે છે.

***

ઈમામે ઝમાના (અજ.) એ ફરમાવેલ ચાલીસ હદીસો

:

- (૧) અનલ મહદીયો અના કાએમુઝઝમાન - હું મહદી છું હું કાએમે જમાના છું. (બેહાર - જી. ૫૨ પા. ૨)
- (૨) અનલ લઝી અમલા ઓ હા અદલન કમા મોલઅત જવરા. - હું આ જમીનને અદલો ઇન્સાફથી (એ રીતે) ભરપૂર કરી દઈશ જે રીતે એ જુલમ અને અન્યાયથી ભરેલી હશે. (બેહાર - જી. ૫૨ પા. ૨)
- (૩) અના બકીયતુદ્દાહે ફી અરઝેહ - હું આ સરઝમીન (પૃથ્વીના ૫૮) પર અદલાહની અંતિમ હુક્કત (નિશાની) છું. (બેહાર - જી ૫૨ પા. ૨૪)
- (૪) અનલ મુન્તકેમો મીન અઅદાએહ - હું એ ખુદાના દુશ્મનોનો બદલો લેનાર છું. (બેહાર - જી ૫૨ પા. ૨૪)
- (૫) અના ખાતમુલ અવસીયાઅ. - હું અવસિયાની કમની અંતિમ કડી છું. (બેહાર જી. ૫૨ પા. ૩૦)
- (૬) વ બી યદફઅુદ્દાહ અઝઝ વ જલ્લ બલાઅ અન અહલી વ શિઅતી. - અને મારી મારફત અદલાહ અઝઝ વ જલ્લ મારા એહલો અયાલ અને શિયાઓ ને બલાઓથી મુક્ત કરે છે. (બેહાર - જી. ૫૨ પા. ૩૦)
- (૭) ઇન્ની લ અમાનુન લે અહલીલ અર્ઝ. - બેશક જમીનવાસીઓ માટે (હું) અમનો અમાન (શાંતિ અને સલામતી) છું. (જેમાં કોઈ શંકાને સ્થાન નથી.) (બેહાર - જી. ૫૩ પા. ૧૮૧)
- (૮) એઝા અઝેનદ્દાહો લના ફીલ કલ્લે ઝહરલ હક્કો વ અઝમલહુદ્દાહ બાતિલ. જ્યારે ખુદાવદે આલમ અમને વાતચીત કરવાનું આમંત્રણ આપશે (ત્યારે) હક જાહેર થશે અને બાતિલનો અંત આવી જશે. (બેહાર - જી. ૫૩ પા. ૧૯૬)
- (૯) વ અમ્મા ઝોહુરલ ફરજે ફઈન્નહુ એલદ્દાહે તઆલા ઝીકોહ. - અને જ્યાં સુધી ઝહુરની વાત છે તો તે માત્ર અને માત્ર અદલાહની શક્તિની વાત છે. (બેહાર - જી ૫૩ પા. ૧૮૧)
- (૧૦) વ કઝેબલ વક્કાતૂન. - અને એ લોકો જે (મારા) ઝહુરનો સમય નિશ્ચિત (નક્કી) કરે છે, તે ખોટા છે. (બેહાર - જી. ૫૩ પા. ૧૮૧)
- (૧૧) વ અકસેરૂદ્દોઆઅ બે તઅજીલીલ ફરજે ફઈન્ન ઝાલેક ફરજોહુમ. - અને ઝહુર માટે વધારે પ્રમાણમાં દુવા કરતા રહો કારણકે, બેશક તેમાં જ તમારી સલામતી છે. (બેહાર)
- (૧૨) વ ઇન્ની અખરોજો હીન અખરોજો વલા બયઅત લે અહદીમ મેનત તવાગીતે ફી ઓનોકી. - અને નિસંશય મારા જાહેર થવાના સમયે, જ્યારે પણ હું જાહેર થઈશ ત્યારે કોઈ ઝાલીમની હુકુમત મારી ઉપર નહીં હોય. (બેહાર - જી. ૫૩ પા. ૧૮૧)
- (૧૩) વ અમ્મા વજહુલ ઇન્તેફાએ બી ફી ગયબતી ફ કલ ઇન્તેફાએ બીશ શમ્સે એઝા ગય્યબતહા અનલ અબસારીસ સહાબ. - અને મારી ગૈબયતના જમાનામાં મારાથી ફાયદો ઉકાવવો, એ તેના જેવું છે જેવી રીતે સૂરજ વાદળની પાછળ છુપાએલો હોય ત્યારે તેનો ફાયદો ઉપાડવામાં આવે છે. (બેહાર - જી. ૫૩ પા. ૧૮૧)
- (૧૪) વ અમ્મલ હવાદેસુલ વાકેઅતો ફરજેહ ફીહા એલા રોવાતે હદીસેના ફઈન્ન હમ હુક્કતી અલયકુમ વ અના હુક્કતુદ્દાહે અલયહીમ. - બનનારા બનાવો વિશે હદીસોના બયાન કરનારાઓ પાસેથી જાણકારી પ્રાપ્ત કરો. બેશક તેઓ તમારા પર મારી હુક્કત છે. અને હું તેમના પર ખુદાની હુક્કત છું. (બેહાર - જી. ૫૩ પા. ૧૮૧)
- (૧૫) ફ ઇન્ના યોહતો ઇલમોના બે અન્બા એકુમ વલા યઅઝોબો અન્ના શયઉન મીન અખબારેકુમ. - બેશક અમારું ઇલમ તમારી વાતોની પરિક્રમા કરતુ રહે છે અને તમારી વાતોમાંથી કોઈ પણ વાત અમારાથી છુપી નથી. (હોતી.) બેહાર - જી. ૫૩ પા. ૧૭૫)
- (૧૬) ઇન્ના ગયરો મોહુમેલીન લે મોરાઆતેકુમ વલા નાસીન લે ઝીકેકુમ. - બેશક અમે તમારી નીગેહબાની (ખબર જાણવા) માં ઢીલાશ નથી રાખતા અને તમારી યાદથી ગાફીલ (બેપરવ) નથી રહેતા. (બેહાર - જી. ૫૩ પા. ૧૭૫)
- (૧૭) ફલ યઅમલ કુદુમરેઈન મીનકુમ મા યકરોબો બેહી મીન મહુબ્બતેના. - (પછી) તમારા દરેક માટે એ જરૂરી છે કે : તમે એવા કામ કરો જે તમને અમારી મોહુબ્બતથી ખૂબજ નઝદીક કરી દે. (બેહાર - જી. ૫૩ પા. ૧૭૬)
- (૧૮) વલ યતજન્નબો મા યુદનીહે મીન કેરા હેયતેના વસખતેના. - અને (તમારે) એવા દરેક કામથી પરહેઝ કરવી જોઈએ, (બચવું જોઈએ) જે તમારા માટે અમારી નારાજગીનું કારણ બને અને (તમને) અમારા કોધથી નજદીક કરી દે. (બેહાર - જી. ૫૩ પા. ૧૭૬)

(૧૯) ફમા યહ બેસોના અનહુમ ઇલા મા યત્તસેલો બેના મીમ્મા નુકરેહોહુ. - અને પછી, અમારી સાથે એ વાતોને જોડવામાં આવે જે અમને પસંદ હોય. (તેનાથી વધુ) અમને કોઈ વસ્તુ એ વાતથી દૂર નથી રાખતી. (બેહાર - જી. ૫૩, પા. ૧૭૭)

(૨૦) અમ્મા અમવાલોકુમ ફલા નુકબલોહા ઇલા લે તોતહહુરૂ ફમન શાઅ ફલ યસિલ ફમન શાઅ ફલ યક તઅ. - અને જ્યાં સુધી અમે તેને કબુલ નહીં કરીએ, સિવાય કે એનાથી તમે પાક ન થઈ જાવ. પછી જે કોઈ ચાહે તે અમારી સાથે મેળાપ (જોડાણ) રાખે, અને જે ચાહે તે અમારાથી જુદો થઈ જાય. (બેહાર - જી. ૫૩, પા. ૧૮૦)

(૨૧) મન અકલા મિન અમ્વાલેના શયઅન ફઈન્નમા યઅકોલો ફી બત્નેહી નારન વ સયસ લા સઈરા. - જે અમારા માલમાંથી જરા (કણ જેટલું) પણ ખાશે તો તે પોતાના પેટને આગથી ભરવા સમાન છે અને તેને જલ્દી ભડકતી આગ (જહન્નમ) માં નાખી દેવામાં આવશે.

(૨૨) અકદાહુલાહે અઝઝ વ જલ્લ લા તોગાલબો વએરાદતલહુ લા તોરદો વ તવફીકોહુ લા યુસબક. - ખુદાએ અઝઝવજલ્લ ની કુદરતના ઇરાદા નિષ્ફળ નથી જતા. તેનો ઇરાદો કદી પણ રદ કોઈ આગળ વધી શકતું નથી. (બેહાર - જી. ૫૩ પા. ૧૯૧)

(૨૩) તલબુલ મઆરેકે મિન ગયરે તરીકેના અહલલ બયતે મોસાવેકુન લેઅનકારના. - અમો એહલેબેત સિવાય બીજા કોઈ (માધ્યમ)થી ઇલ્મ મેળવવું તે (અમારી વિલાયતનો) અમારો ઇન્કાર કરવા સમાન છે. (કિતાબ દિને - ફીતરત જી. ૧)

(૨૪) ઇન્નહાહુ તઆલા લમ યુખલોકીલ ખલ્ક અબસન વલા અહમલહુમ સોદા. - બેશક, અહાહુ તઆલાએ જીવ સૃષ્ટિનું સર્જન નિરર્થક કર્યું નથી. અને તેમને કારણ વગર સ્વતંત્રતા આપવામાં આવી નથી. (બેહાર - જી. ૫૩ પા. ૧૯૪)

(૨૫) બઅસ મોહંમદન (સ.અ.વ.) રહમતન લિલ આલમીન વ તમ્મમ બેહી નેઅમતહુ. - ઓણે (ખુદા એ ઈઝઝ વ જલ્લે) મોહમ્મદ સદ્દાલાહો અલયહે વ આલેહી વ સલ્મને દુનિયાઓ પર રહેમત બનાવીને મોકલ્યા છે અને તેમની મારફત જ પોતાની નેઅમતોને પૂર્ણ કરી છે. (બેહાર - જી. ૫૩, પા. ૧૯૪)

(૨૬) વ ખત્મ બેહી અંબેયાઅહુ વઅરસલહુ એલન્નાસે કાફફહ. - અને તેઓ (હ. મોહમ્મદ સ.અ.વ.) મારફત

અંબિયાઓના ક્રમને પૂરો કર્યો અને તેઓને તમામ ઇન્સાનો તરફ (રસુલ બનાવીને) મોકલ્યા. (બેહાર - જી. ૫૩, પા. ૧૯૪)

(૨૭) ઇન્નલ અર ઝ લા તખ્લુ મિન હુક્કતીન ઇમ્મા ઝાહેરન વ ઇમ્મા મગ મૂરા. - નિસંશય, જમીન ક્યારેય પણ 'હુક્કતે - ખુદા' થી ખાલી નથી હોઈ શકતી, ભલે પછી તેઓ જાહેર હોયકે (નજરોથી) ગાએબ હોય. (બેહાર જી. ૫૩, પા. ૯૧)

(૨૮) અબહાહો અઝઝ વ જલ્લ લિલ હુકે ઇલા ઇતમામન વલિલ બાતેલે ઇલા ઝોહુકા. - ખુદા તો માત્ર હક (પર અમલ થાય તે) અને બાતિલ નો અંત ચાહે છે. (બેહાર - જી. ૫૩, જી. ૧૯૩)

(૨૯) અન્નહુ લયસ બયનહાહે અઝઝ વ જલ્લ વ બયન મહદીન કરાબહ. - બેશક અહાહુ અઝઝ વ જલ્લ અને બીજા કોઈના વચ્ચે નજદીકતાનું અસ્તિત્વ નથી. (બેહાર - જી. ૫૩, પા. ૧૯૦)

(૩૦) મા અર ગમા અન્ફશયતાને બે શયઈન અફઝલો મેનસ્સલાતે ફસલેહા વર ગમ અન ફશયતાન. અ નમાઝથી વધુ અફઝલ (શ્રેષ્ઠ) કોઈ વસ્તુ નથી જેનાથી શયતાન ધૂળ ચાટતો થાય છે. -તેથી નમાઝને (નિયમીત રીતે) અદા કરીને શયતાનને ધૂળ ચાટતો (ચાટવા માટે મજબુર) કરી દો. (બેહાર - જી. ૫૩ પા. ૧૯૨)

(૩૧) સજદતુશ શુકે મિન અલ ઝમીસ સોનને વ અવ જબેહા. - સજદએ શુક લાઝીમ અને વાજીબ સ્તંભોમાંથી છે. (બેહાર - જી. ૫૩, પા. ૧૬૧)

(૩૨) અઉઝો બિહાહે મેનલ અમા બઅદલ જલાઅ. - હું (બસારત) આંતરદષ્ટિ મળી ગયા પછીના અંધાપાથી અહાહુથી પનાહ ચાહું છું. (બેહાર - જી. ૫૩, પા. ૧૯૧)

(૩૩) વમેનઝ ઝલાલતે બઅદલ હોદો. - અને હિદાયત પછી ગુમરાહીથી રક્ષણ ચાહુ છું.

(૩૪) વમિન મૂબેકાતિલ અઅમાલે વ મુરદેયાતિલ ફેતન. - અને તબાહી (નુકશાન) કરનાર કાર્યો અને ફીત્ના ફસાદ પૂર્ણ ઇરાદાઓ (વસવસા) થી પનાહ માંગુ છું. (બેહાર - જી. ૫૩, પા. ૧૯૧)

(૩૫) એનિસ તર શત્તા ઉરશિત્તા વ ઇન તલબ્ત વજત. - જો તમે હિદાયત મેળવવા ચાહો તો તમને હિદાયત મળશે અને જો તમે શોધશો તો તમને (રસ્તો) મળી જશે, (કમાલુદ્દીન જી. ૨ પા. ૫૦૨)

- (૩૬) ફ અગલેકુ બાબસ સોઆલે અમ્મા લા યઅનીકુમ - અને એવા પ્રશ્નોથી દૂર રહો. જે તમારા માટે નિરર્થક (નકામા) હોય. (બેહાર - જી. ૫૩, પા. ૧૮૧)
- (૩૭) વલા તત કુલ્લકુ ઇલ્મ મા કદ કફયતુમ. - જેની જરૂરત ન હોય તેવું (બિન ઉપયોગી) ઇલ્મ મેળવવા માટે (બિનજરૂરી) તકલીફનું ઉપાડો. (બેહાર - જી. ૫૩, પા. ૧૮૧)
- (૩૮) અન્નલ હક્ક મઅના વ ફીના વલા યકૂલો ઝાલેક સેવનાના ઇલા કઝઝાબુન મુફતરૂન વલા યદદઈ હે ગયરોના ઇલા ઝાલુન ગવીયુન. - બેશક, હક અમારી સાથે અને અમારા માં છે અને આમ અમારા સિવાય કોઈ કહી શકતું નથી અને જો કોઈ આવુ કહે તો તે જુઠ્ઠા અને ફરેબી છે. અમારા સિવાય કોઈ આ (હક પર હોવાનો) દાવો કરી શકતું નથી. સિવાય કે તે હેરાન, ગુમરાહ, અને અક્કલ વગરનો હોય.
- (૩૯) કોલૂબોના અવ એયતુન લે મશીયયતીલાહે ફએઝા શાઅ શેઅના. - અમારું દિલ મશીયયતે ખુદા તફર છે. જ્યારે તે ચાહે છે, ત્યારે અમે ચાહીએ છીએ.
- (૪૦) વલવ અન્ન અશયાઅના (વફફકહોમુલલાહો લે તાઅતેહી) અલા ઇનતેમા ઇન મેનલ કોલુબે ફીલ વફાએ બિલ અહદે અલયહીમ લમ્મા તઅખખર અનહોમુલ યુમ્ન બે લેકાએના. - જો અમારા શિયાઓ (ખુદા તેઓને ઇતાઅતની તૌફીક અતા કરે.) તેમના વચન અને વાયદાઓ (કૌલ કરાર) પર એક થઈને હૃદયપૂર્વક સાબિત કદમ રહે તો અમારી બરકતવંતી મુલાકાતમાં વિલંબ નહીં થાય.

* * *

હઝરત મહદી (અજ.) ના ઝહુર થયા પછીના સંકલ્પ :

ઇન્સાને આ પૃથ્વી પર કદમ માંડ્યા છે ત્યારથી જ તે એવા જીવનની કલ્પના કરે છે જેમાં તેને સાચા અર્થમાં આનંદ અને શાંતિ મળે. આવા જીવનની પ્રાપ્તિ માટે તેણે સતત પ્રયત્નો પણ કર્યા છે. જેવી રીતે ખોરાક ન હોય તો ખાવાની ઇચ્છા ન થાત તેવી જ રીતે જો આ પ્રકારની ઇચ્છાનું મહત્વ ન હોત તો તેની માનવજીવન પર કોઈ પ્રકારની અસર થાત નહીં. એટલે માણસ ભવિષ્યમાં એક એવો દિવસ જોશે જેમાં માનવ સમાજમાં 'અદલો ઇન્સાફ' હશે. અને દરેક વર્ગના નાના મોટા તમામ લોકો અમનો - અમાનની જીંદગી વ્યતીત કરશે. લોકો ભલાઈ અને કલ્યાણ તથા વિધ્વતા અને પૂર્ણતાના ઉચ્ચ દરજ્જા પર બિરાજશે. આ બધા કાર્યો ગૈબી મદદ તેમજ ઇન્સાનના પ્રયત્નો વડે જ શક્ય બનશે. અને આવા 'શાંત સમાજ' ના સ્થાપક હઝરત ઇમામ મહદી (અ.સ.) સિવાય બીજું કોઈ જ નહીં હોય!

આવો, હવે એ જોઈ કે સાહેબુઝઝમાન (અ.સ.) ના ઝહુર વખતે કેવી પરિસ્થિતિ હશે અને તેઓ (અ.સ.) ની હુકુમત કેવી હશે ? આ સવાલનો જવાબ કુરઆને મજીદની સુરએ નૂરની આયત નંબર ૫૫ માં મળી શકે છે. ઇરશાદે બારી છે. :

વઅદલ્લહુલ્લહીન આમનૂ મિન કુમ વ અમેલૂસ્સાલેહાતે લયસ તખલેફ્નહુમ ફીલ અર્ઝે કમસ તખલફ્લહીન મિન કબ્લેહીમ વલયો મક્કેનન્ન લહુમ દીનહોમુલ્લહીર તઝા લહુમ વલાયોબદદેલન્નહુમ મીમ બઅદે ખવફેહીમ અમના. યઅબોદુનની લા યશ્રેકુન બી શયઆ. (સુ. નૂર આયત ૫૫)

તે સઘળા લોકોથી કે જેઓ તમારામાંથી ઇમાન લાવ્યા (છે.) તથા સદકાર્યો (છે) અદલાહે એવો વાયદો કર્યો છે કે તે તમને અવશ્ય ભૂમિમાં વારસ બનાવશે જેમ કે તેમની આગમ્યનાઓ (લોકો) ને વારસ બનાવ્યા હતા, અને તેમના દીન (ઇસ્લામ) ને કે જે તેણે તેમના માટે પસંદ કર્યો છે તેમની ખાતર અવશ્ય મજબૂત રીતે સ્થાપી દેશે અને તેમના ભયને તે પછી જરૂર શાંતિમાં બદલી નાખશે. : (માટે) જોઈએ કે તેઓ મારી જ ઇબાદત કરે અને કોઈ વસ્તુને મારી શરીક બનાવે નહિં.

આ આયત વિશે અબુ બસીર કહે છે કે ઇમામ જઅફર સાદિક (અ.સ.) ફરમાવ્યું કે : આ આયત હઝરત કાએમ અલયહીસ્સલામ અને તેમના અસહાબ વિશે નાઝીલ થઈ છે.

આ આયતથી નીચે મુજબના સારાંશ મળે છે.

પહેલું : વિશ્વભરમાં ઇસ્લામી હુકુમતની સ્થાપના.

કુરઆને કરીમનું સ્પષ્ટ વચન અને અઈમ્મએ માઅસુમીન

(અ.સ.) ની અધિકૃત હદીસોથી એ વાત મશહૂર છે કે હઝરત હુજ્જતે ખુદાના ઝહુર પછી તમામ હુકુમતો નેસ્ત નાબુદ થઈ જશે. અને બીજી કોઈપણ હુકુમતનું અસ્તિત્વ રહેશે નહીં. આખી દુનિયામાં એક જ પ્રદેશ, એકજ હુકુમત, એકજ તરાના.... સુત્ર, એકજ ધ્વજ, અને એક બંધારણ અને કાયદો હશે તેના સર્વોચ્ચ સંચાલક હઝરત 'બકીયતુલ્લાહ' ધ્વજ 'બયઅતોલિલ્લાહ' અને તરાના 'તૌહીદ' હશે.

ઇમામ બાકિર અલયહીસ્સલામ ફરમાવે છે : એઝા અકામલ કાએમો ઝહુબ દવલતુલ બાતિલ.

જ્યારે કાએમનું આગમન (ક્યામે - કાએમ) થશે ત્યારે બાતિલ હુકુમતોનો અંત આવી જશે.

આવી જ રીતે બીજી એક હદીમાં ફરમાવે છે :

યબ્લોગો સુલતાનોહુલ મશરેકા વલ મગરિબ હઝરત કાએમ (અજ.) ના હુકુમત પૂર્વથી પશ્ચિમ સુધી ફેલાઈ જશે.

ઇમામે બાકિર (અ.સ.) કુરઆને કરીમની નીચેની આયતની તફસીરમાં ફરમાવે છે :

અદ્દઝીન ઇમ મક્કનનાહુમ ફીલ અર્ઝે અકામુસ સલાત વ આતુઝ ઝકાત વ અમરૂ બીલ મઅરૂફે વ નહુવ અનિલ મુનકરે વ લિલ્લાહે આકેબતુલ ઓમુર (સુરએ હુજ્જ આયત ૪૧)

તેઓ એવા લોકો છે જો તેમને અમે ઝમીનમાં સત્તા આપીએ તો પણ તેઓ (રીતસર) નમાઝ પઢશે તથા ઝકાત આપશે તથા સદકાર્યોના હુકમ કરશે. અને સઘળ કામોનું પરિણામ અદલાહના જ અધિકારમાં છે.

આ આયત હઝરત અલયહીસ્સલામની હુકુમત વિશે નાઝીલ થઈ છે. અદલાહ તબારક વ તઆલા તેઓ (અ.સ.) ને અને તેઓના માનનારાઓને આ જમીન પર પૂર્વથી પશ્ચિમ સુધીનો અધિકાર આપશે અને તેઓ ખુદાવંદે કરીમ તેઓ (અ.સ.) અને તેમના અસહાબો મારફત જાહિલો અને બાતિલોને એવી રીતે નાશ કરી નાખશે જે રીતે જાહિલો એ હુકનો નાશ કર્યો હતો. એટલે સુધી કે જુલમ અને અન્યાયોનું કોઈ નિશાન પણ બાકી નહીં રહે. તેઓ તમામ લોકોને 'તકવા' માટે દાવત આપશે, ગુનાહોથી રોકશે. અને આખેરતના (ક્યામતના) કાર્યો ખુદાનાં હાથમાં છે.

બીજું : ઇસ્લામનું 'વિશ્વ - ધર્મ' થવું :

હઝરત બકીયતુલ્લાહની હુકુમતના બીજા હેતુઓમાં એક હેતુ શીર્ક અને નાસ્તિકતાનો અંત લાવવો અને તૌહીદ વિશેના

ચિંતનનો પ્રસાર છે.

કુરાને મજીદે એ બાબતને વાયદો કર્યો છે કે એક એવો દિવસ (અવશ્ય) આવશે જ્યારે ઇસ્લામના કાનૂન બીજા ધર્મો ઉપર પ્રભુત્વ મેળવી લેશે. અને માત્ર દીને ઇસ્લામ જ બાકી રહેશે.

હોવઘઝી અરસલ રસૂલહુ બિલ હોદા વ દીનીલ હક્કે લે યુઝ હેરહુ અલદ દીને કુલ્લેહી વલવ કરેહલ મુશરેફૂન (સુરએ સફ્ફ આયત. ૯)

તે (અલ્લાહ) એજ તો જેણે પોતાના રસૂલને હિદાયત તથા સત્ય ધર્મ (ઇસ્લામ) સાથે મોકલ્યો કે જેથી તે તેને સઘળા ધર્મો પર પ્રબળ કરી દે (પછી) ભલે તે મૂર્તિપૂજકોને નાપસંદ (કિમ ન) લાગે.

આ આયતનું કુરાનમાં ત્રણ સૂરાઓમાં આજ શબ્દોમાં પૂનરાવર્તન કરવામાં આવ્યું છે. (સુરએ તૌબા - ૩૩, સુરએ ફત્હ - ૨૮, સુરએ સફ્ફ - ૯) જેનો હેતુ બધા ધર્મો પર ઇસ્લામની અગ્રતા છે.

આ આયત વિશે હઝરત અલી (અ.સ.) ફરમાવે છે : અલ્લાહના વાયદા પ્રમાણે તો કોઈ ઘર એવું ન રહેવું જોઈએ, જેમાંથી ‘લાએલાહ ઇલ્લાહ - મોહમ્મદુર રસૂલુલ્લાહ’ ની આવાઝ બુલંદ થતી ન હોય.

આ આયત વિશે ઇમામ સાદિક (અ.સ.) ફરમાવે છે : આ આયતનો વાયદો હઝરતે કાયમ (અજ.) ઝહુર નહીં ફરમાવે ત્યાં સુધી પુરો નહીં થાય. અને જ્યારે ઝહુરે - કાએમ (અજ.) થશે ત્યારે જમીન ઉપર ઇમામતનો ઇન્કાર કરનાર કોઈ રહેશે નહીં.

આ રીતે આપણે જોઈશું કે ખુદાવન્દે આલમે મઝહબે હક એટલે કે ઇસ્લામના પ્રભુત્વનો જે વાયદો કર્યો છે તે નજદીકના ભવિષ્યમાંજ હઝરત વલીએ અસના હાથે પૂરો થશે.

છઠ્ઠા ઇમામે (અ.સ.) ઉપરની આયતની તફસીર પુનઃ આ રીતે બયાન કરી, “અય મુફ્ઝલ, ખુદાની કસમ, બધાજ ધર્મોનો અંત આવી જશે અને (તે પછી) વિચારો અને માન્યતાઓમાં કંઈ મતભેદ નહીં થાય. અને ચારે બાજુ ઇસ્લામની જ બોલાબાલા થશે. જેમ કે ખુદાવન્દે - કરીમ ફરમાવે છે : ઇન્નદ દીન ઇન્દલ્લાહીલ ઇસ્લામ.” (અલ મોહજ્જહ - પા. ૨૭૭)

ખુદાની નજદીક (સાયો) દીન, યકીનપૂર્વક (બસ આ) ઇસ્લામજ છે.

તેવી જ રીતે રસૂલે ખુદાનો કોલ છે.

લા યબકા અરઝુન ઇલ્લા નૂદેય ફીહા શહાદતે અલ્લા એલાહ ઇલ્લાહો વ અન્ન મોહમ્મદન રસૂલુલ્લાહ.

જમીન પર એવી કોઈ જગ્યા બાકી નહીં હોય જ્યાં

“લાએલાહ ઇલ્લાહ - મોહમ્મદુર રસૂલુલ્લાહ” નો અવાજ બુલંદ થતો ન હોય. (મુન્તાખબુલ અસ્ર જી.૩ પા. ૨૯૩) ત્રીજું :

હઝરત બીકીયતુલ્લાહ ની હુકુમતનો એક ઉદ્દેશ ઝુલ્મ અને અન્યાયની નાબુદી તથા દુનિયાના ખુણે ખુણાને અદલો ઇન્સાફથી ભરી દેવાનો છે.

કુરઆનના દષ્ટિકોણ અનુસાર (ખુદાવન્દે તઆલા તરફથી) અંબિયાઓને મોકલવાનો એક હેતુ માનવ સમાજને અદલ કે ઇન્સાફથી પૂર્ણ કરવાનો હતો.

લકદ અરસલના રોસોલના બીલ બયયનાતે વઅન ઝલના મઅહોમુલ કેતાબ વલ મીઝાન લે યકુમન્નાસો બિલ કિસ્ત. (સુરએ હદીદ આ.૨૫)

ખરેજ અમોએ પ્રત્યેક્ષ દલીલો સાથે અમારા રસૂલો મોકલ્યા (હતા) અને તેમની સાથે અમોએ કિતાબ તથા મિઝાન (ત્રાજવું) ઉતાર્યા કે જેથી લોકો ન્યાયસર ચાલવા લાગે.

ઉપરની આયત અંબિયાની બેઅસત અને ‘કિતાબ’ તથા ‘મિઝાન’ ના હેતુની સ્પષ્ટતા કરે છે.

પરંતુ શું આજના દિવસ સુધી જમીન ઉપર અદલો - ઇન્સાફ સંપૂર્ણ રીતે અમલમાં આવી શક્યો ?

રસુલે ખુદા (સ.અ.વ.) અને અઈમ્મા (અ.મુ.સ.)ની સેંકડો હદીસોમાં હઝરત બકીયતુલ્લાહના આગમના દિવસને ‘અદલો ઇન્સાફ કાયમ થવાનો દિવસ’ કહેવામાં આવેલ છે.

એક હદીસમાં માઅસુમ (અ.સ.) ફરમાવે છે :

યોતહહેરૂલ અર્ઝ મિન કુલ્લે જવરીન વ ઝુલ્મીન.

તેઓ (હઝરત બકીયતુલ્લાહ) જમીનને દરેક પ્રકારના જુલ્મ અને અન્યાયથી પાક કરી દેશે. (કમાલુદ્દીન - પા. ૩૩૬)

એ વખતે જ્યારે દુનિયા અદલો ઇન્સાફથી પુર્ણ થઈ જશે. ત્યારે તેની કેટલીય અસર જાહેર થશે.

(૧) માલા - દૌલતની સરખી વહેંચણી :

આપણી વચ્ચે હાલમાં પ્રવર્તતી અન્યાયપૂર્ણ વ્યવસ્થાનું કારણ માલ - દૌલતની ઓછપ નથી, પરંતુ તેની ખોટી વહેંચણી છે. જ્યારે કે હઝરત બકીયતુલ્લાહ (અરવાહના વ અરવાહુલ આલમીન ફીદાહ) ના જમાનામાં માલ - દૌલતની વહેંચણી કઈ રીતે થશે તે વિશે માઅસુમ (અ.સ.) ફરમાવે છે :

એઝા કામ મહદીન અહલલ બયતે કસસમ બિસ્સવીયતે વ અદલ ફીરર ઇયયહ.

જ્યારે કાએમે - એહલેબેત (અ.સ.) ઝહુર ફરમાવશે તો

તેઅ માલની વહેંચણી સરખે ભાગે કરશે. અને લોકો વચ્ચે ઇન્સાફનો અમલ થશે.

(૨) દરેકનો વ્યક્તિગત આત્મ વિશ્વાસ :

વલા યબ્કા મોઅમેનુન ઇલા દખલ અલયહે તિલ્કલ ફરહતોફી કલબેહી વ કબ્રેહ.

તે દિવસે દરેક મોમીન ખુશ અને આનંદીત હશે.
(અઅલામુલ વરા પા. ૪૩૫)

આ હદીસથી સ્પષ્ટ થાય છે કે એ દિવસ દરેક વ્યક્તિ માટે આનંદ હશે. તે દિવસે જીવંત મોમીનોના દિલો ખુશીઓથી ભરેલા હશે અને જે મોમીનો કબ્રોમાં હશે તે પણ આનંદથી પુલકીત બની જશે.

(૩) જરૂરત અને દરિદ્રતા થી મુક્ત થવું :

હજરત બકીયુલાહ (અજ.) એ કાયમ કરેલી વિશ્વવ્યાપી હુકુમત હેઠળ દરેક વ્યક્તિ જરૂરત અને દરિદ્રતાથી મુક્ત હશે અને માલ (ખૈરાત) અને ઝકાતને સ્વીકારે તેવો કોઈ માણસ નહીં મળે.

લ યા તેયન્ન અલન્નાસે ઝમાનુન ત યતુફુર રજોલો ફીહે બીસ સદકતે મનેઝ ઝહબે સુમ્મ લા યજેદો અહદન યા ખોઝોહા.

એક દિવસ એવો આવશે કે એક માણસ સોનાના સિક્કાઓ રાહે ખુદામાં વહેંચવા માટે ચારે બાજુ જશે. (પણ) તેને એવી કોઈ વ્યક્તિ નહીં મળે જે તેને (ખૈરાતને) સ્વીકારે. (સહીહ બુખારી - જી. ૨, પા. ૧૩૬)

(૩) વિશ્વ શાંતિ અને સલામતી :

હઝરત મહદી (અ.સ.) ની હુકુમતના શાનદાર દિવસોમાં દરેક વ્યક્તિને ખુદાવન્દે તઆલાની નેઅમતોનો ઉપભોગો કરવાનો હક આપવામા આવશે. ત્યારે ઈર્ષા, અદેખાઈ દુશ્મની, નફરત વેરવૃત્તી, નું નામો નિશાન નહીં રહે. અને છેવટે સમગ્ર વિશ્વમાં અમ્નો અમાનની બો બાલા થઈ જશે.

ઈમામ (અ.સ.) ફરમાવે છે

વલઝ હબતીશશહનાઓ મિન કોલૂબીલ એબાદે વસ તલહતીસ સેબાઓ વલ બહાએમો હતા તમશેયલ મરઅતો બયનલ એરકે એલશ શામે લા તસઓ કદ મયહા ઇલા અલન નબાતે વ અલા રાએહા ઝનબીલુન લા યોહયીહોહા સબોઉન વલા તખાફોહુ.

“નફરતનો અંત આવી જશે. જંગલી પશુઓ, જાનવરો, ચોપગા પ્રાણીઓ, સહકારથી એક સાથે રહેશે. એક સ્ત્રી તેના માથા ઉપર ઝંબીલ (થેલો) ચારે બાજુ હરિયાળી ફેલાએલી હશે. કોઈ હીંસક પ્રાણી સુદ્ધા તે ઔરતને નુકસાન નહીં પહોંચાડે અને તેને કોઈ પ્રકારનો ભય કે ડર નહીં લાગે.”

बिस्मेली व बे लीके वलिययेह

क्यान जानीअे हिलमें एशक येह ऐअजलनुमाका कायम है

हिल दीजमें जल कर भाक हुवा पर हिल की तमन्ना कायम है

अछाह गनी, अछाह गनी, येह उह ऐअजलनुमाए की

है जल्वा नुमा परदेमें नीहं आझकमें जल्वा कायम है

आंभोमें वही हिलमें वही रस्तेमे वही मंजीलमें वही

भलवतमें वही मेहझीलमें वही पदेका पदा कायम है

आंभोसे है सैले अशक रवां, पर मुजको नहीं कुछ भौके लीयां,

बेहुते हुवे दरिया पर जैसे कायमका मुसल्ला कायम है

कायम ही के हमसे दीने शहे - लवलाक - लाम का कायम है

कायमको भुदा कायम रभे - कायमहीसे हुनिया कायम है

गझलतसे मुसलमानों योंकी कुछ गौर करो सोयो समजो.

हुनियासे शहे लवलाक गये कीसके लीये हुनिया कायम है

येह शम्सो - कमरकी कंदीले किसके रोशन हुय अबतक

हे कौन इरोकश जस के लीये बे योभ ये भिजरा कायम है

भुलभुल की यहक झूलोंकी मलक, शाभोंकी लयक, सभजोंकी मलक

येह कीसकी बढौलत भागे तिलिस्मे होशरोभा का कायम है

एस आलमे कसरतमे जबतक हुम नामे नबी (स.) वोह कायम (अ.) है

वेहुदत के सिझरतभाने पर तौहीदका जंदा कायम है

अय जाने हरम, अय शाहे हरम, परदेमें रहो या बेपदा

हुनियामें तुम्हींसे एजलो - वकारे यसरभो बतला कायम है

तुम पदा उठावोगे जसदम हुनिया का भरम भुल जअेगा

हुक येह है तुम्हारे पदे से अेक अेक का पदा कायम है

नजदीक भी है वोह दूर भी है परदा भी है मस्तुर भी है

क्या समजे उसे एदराके - बशर कुदरतका मोअम्मा कायम है

बे साया था जस्मे शाहे अरब यां जस्म भी पीनहा है ये अजब

कुदरतका नभूना भातम (स.) हे, भातमका नगीना कायम है

कुछ बेहस नहीं गरलाभ बरस एल्यासो - मसीहो - भीजर रहे

हुनिया को जलन है क्युं अबतक अेहमदका (अ.) यगाना कायम है

एस घरका मोहमंद (स.) कुल यकसां हो अक्वलो आभर सखेअला

उनके लीये हुनिया भल्क हुए उनके लीये हुनिया काम है

एन्कार जन्हे हे गैबतसे अय 'कैस' वोह एमां भो बैके

हुम गैब पे एमां रभते हें एमान हुमारा कायम है.

(कैस' जंगीपूरी)